

TAMPEREEN YLIOPISTO

Heli Kesti

AHVENANMAA

Diskurssianalyttinen tarkastelu

Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2015

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

KESTI, HELI: Ahvenanmaa. Diskurssianalyttinen tarkastelu

Pro gradu -tutkielma, 75 s., 23 liites.

Tiedotusoppi

Toukokuu 2015

Tutkielmassani olen tarkastellut Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin Ahvenanmaata, ahvenanmaalaisia ja ahvenanmaalaisuutta käsitteleviä tekstejä vuoden ajalta, syyskuun alusta 2013 elokuun loppuun 2014. Aineistooni valitsin tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikki ne tekstit, joissa Ahvenanmaa mainittiin.

Tutkimusmenetelmänä käytin määrällisen analyysin lisäksi Norman Fairclough'n määrittelemää kriittistä diskurssianalyysia. Tein myös vertailua Sari Pietikäisen tutkimaan Helsingin Sanomien saamelaiskuvaan ja siihen liittyvään vähemmistödiskurssiin eli mediaan tapaan kirjoittaa vähemmistöjä. Lisäksi tein vertailua siihen, miten suomenruotsalaisista on perinteisesti kirjoitettu, eräänlaiseen suomenruotsalaisuuden diskurssiin.

Keskeisiä tuloksiani oli, että Hufvudstadsbladetin kuva Ahvenanmaasta muodostui paitsi määrällisesti myös laadullisesti monipuolisemmaksi. Helsingin Sanomien teksteissä Ahvenanmaata katsottiin nimenomaan mannersuomalaisesta näkökulmasta, ja aihevalinnoissa oli nähtävissä, että pääasiassa juttujen yleisöksi oli johdettavissa mannersuomalainen lukijakuluttaja. Helsingin Sanomien Ahvenanmaa-kirjoittelu oli kuitenkin Sari Pietikäisen tutkimaan saamelaiskirjoitteluun verrattuna monipuolisempaa. Hufvudstadsbladetissa puolestaan Ahvenanmaata käsiteltiin yhtenä osana suomenruotsalaista yhteisöä ja niin kutsuttua Svenskfinlandia.

Aineistostani olivat löydettävissä erityisyyttä korostavat diskurssit, jotka poikkesivat toisistaan. Helsingin Sanomissa diskurssi Ahvenanmaan toiseudesta ja erilaisuudesta suhteessa Manner-Suomeen ja mannersuomalaisiin nousi hegemoniseksi diskurssiksi. Hufvudstadsbladetissa diskurssi Ahvenanmaan erityisyydestä Svenskfinlandin eli suomenruotsalaisen yhteisön sisällä oli joissain teksteissä voimakas, mutta ei koko aineistossa kuitenkaan hegemoninen. Suomenruotsalaiset symbolit ja eräänlainen suomenruotsalainen diskurssi olivat näkyvissä huomattavasti enemmän Hufvudstadsbladetissa kuin Helsingin Sanomissa.

Tutkielmani perusteella näkisin, että monipuolisemman vähemmistökuvan kannalta olisi hyvä, että Ahvenanmaalla olisi pysyvästi myös valtaväestön median toimittajia. Vaihtoehtoista näkökulmaa toisi myös vähemmistölehtien seuraaminen, ja mielestäni lehdet voisivat myös käydä enemmän dialektia keskenään. Suomenruotsalaiset ovat vähän tutkittu aihe mediatutkimuksessa, ahvenanmaalaiset tutkimaton ennen omaa tutkielmaani. Jatkossa toivoisinkin näkeväni suomen- ja ruotsinkielistä mediaa vertailevia tutkimuksia. Myös suomenruotsalaisen vähemmistön käsittely laajemmin suomenkielisessä mediassa ansaitsisi mielestäni oman tutkimuksensa.

Asiasanat: diskurssianalyysi, Ahvenanmaa, suomenruotsalainen, vähemmistöt, toiseus

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	3
2	TUTKIMUSKOHDDE	5
2.1	Ahvenanmaa.....	5
2.2	Ruotsinkielisyys ja suomenruotsalaisuus	6
3	TEOREETTINEN TAUSTA	10
3.1	Vähemmistöt mediatutkimuksessa.....	10
3.2	Kansainvälinen mediatutkimus	10
3.3	Kotimainen mediatutkimus	11
3.4	Vähemmistödiskurssi	13
3.5	Tutkimuskysymykset	16
4	AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	18
4.1	Helsingin Sanomat ja Hufvudstadsbladet.....	18
4.2	Diskurssianalyysi	21
4.2.1	Kriittinen diskurssianalyysi.....	22
4.2.2	Joukkoviestimien erityispiirteet ja diskurssianalyysi	22
4.2.3	Käsitteistöä	24
4.2.4	Uutiskriteerit.....	26
5	MITÄ KIRJOITETAAN?	28
5.1	Tekstit lehden eri osioissa	28
5.2	Aiheet	32
5.3	Toimijat	47
5.4	Tekijät.....	56
6	MITEN KIRJOITETAAN?	59
6.1	Case 1. Helsingin Sanomat: Onnellisten saari.....	59
6.2	Case 2. Hufvudstadsbladet: Taistelu kielestä	65
7	LOPPUPÄÄTELMÄT	71

Lähdeluettelo	74
Liite 1.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 2.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 3.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 4.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 5.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 6.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 7.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 8.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 9.	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

1 JOHDANTO

Onnellisten saari otsikoi Helsingin Sanomien toimittaja Ilkka Malmberg Kuukausiliitteessä ilmestyneen Ahvenanmaa-juttunsa elokuussa 2014 (HS Kuukausiliite 8/2014, 24-31). Juttu oli lopullinen syy sille, että valitsin tutkielmani aiheeksi Ahvenanmaan käsittelyn mediassa, sillä jutussa mainittiin jälleen kerran kaikki ne seikat, joita olin huomannut Ahvenanmaahan liittyvän; verotuksellinen erityisasema, omat lait, aurinkoisempi sää, muuta Suomea pidempi elinajanodote, parempi työllisyys ja suurempi bruttokansantuote. Ainoaksi varjopuoleksi jutussa jää suomen kielen asema saarilla.

Myös poliitikkojen puheissa Ahvenanmaa on saanut erikoisia piirteitä, milloin sinne halutaan lähettää kaikki vähemmistöryhmät (Ilta-Sanomat 22.10.2011) ja milloin syyrialaiset pakolaiset (Verkkouutiset 18.12.2013).

Mutta onko Ahvenanmaa kuitenkaan paratiisi ja elämä siellä niin paljon parempaa kuin Manner-Suomessa? Olen viettänyt aikaa Ahvenanmaalla viime vuosien aikana useita viikkoja, joiden aikana olen tutustunut maakuntaan sekä siellä asuvien ihmisten kautta että myös paikallismedian välityksellä. Tuo Ahvenanmaa arkisine ongelmineen oli minulle paikka, jonka olemassa olosta en ollut tiennyt mitään, ihan jotain muuta kuin pelkkiä etuoikeuksia, juhannussalkoja, luomulihaa ja hylkysamppanjaa.

Aiempi kuvani Ahvenanmaasta oli syntynyt lähes täysin suomenkielisestä mediasta, ja sen vuoksi kiinnostuin tutkimaan, millainen tuo kuva oikeasti on. Suomenkieliselle medialle vertailukohdaksi valikoin suomenruotsalaisen median edustajan, ja tässä tapauksessa tasaväkiseksi tarkastelupariksi tulivat siis Helsingin Sanomat ja Hufvudstadsbladet, päivittäin ilmestyvät valtakunnalliset sanomalehdet.

Tutkielmaani varten tarkastelen Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin Ahvenanmaata, ahvenanmaalaisia ja ahvenanmaalaisuutta käsitteleviä tekstejä vuoden ajalta. Vertailussa Helsingin Sanomien tekstit edustavat siis enemmistön tapaa kirjoittaa vähemmistöstä, kun taas Hufvudstadsbladetin tekstit ovat vähemmistön omia tekstejä yhdestä ns. Svenskfinlandin

alueesta. Maantieteellisesti Ahvenanmaa sijaitsee kuitenkin ns. marginaalissa molempien lehtien osalta, sillä kyseessä on kaksi pääkaupungissa sijaitsevaa mediaa.

Ensin selvitän, millä lehtien osastoilla Ahvenanmaasta kirjoitetaan, mitä aihepiirejä jutut käsittelevät ja ketkä niissä pääsevät ääneen, ja missä lehdet kirjoittavat yhteneväisesti ja missä ne eroavat. Toiseksi analysoin niin sanottuja avaintekstejä.

Vertaan tekstejä aiempiin tutkimuksiin siitä, miten vähemmistöistä on kirjoitettu. Analysoin, onko omassa aineistossani näkyvissä vähemmistödiskurssiksi määriteltävää tapaa uutisoida vähemmistöistä, ja tarkastelen myös, onko teksteissä löydettävissä erityinen suomenruotsalaisuuden tai ahvenanmaalaisuuden diskurssi. Suomenruotsalaisuus on käsitteenä suhteellisen nuori, samoin kuin suomenruotsalaisten kutsuminen ylipäätään vähemmistöksi, eivätkä suomenruotsalaiset täytä myöskään ns. etnisen vähemmistön tunnuspiirteitä. Ruotsinkieliset eivät ole homogeeninen ryhmä, kuten eivät ole suomenkielisetkään, ja voidaankin kysyä, olisiko parempi vain puhua suomenkielisistä ja ruotsinkielisistä kuten vielä 1800-luvulla. Toisaalta vähemmistödiskurssin analysointi on kuitenkin olennaista, koska Ahvenanmaa edustaa niin sanottua suomenruotsalaista Suomea (Svenskfinland), sen virallinen kieli on ruotsi, mikä poikkeaa valtaväestön kielestä.

Vähemmistötutkimuksen soveltaminen suoraan tähän työhön on problemaattista, koska vähemmistömääritelmä on siis kevyellä pohjalla, ainoastaan kielen ja maantieteellisen sijainnin varassa.

Kriittisen diskurssianalyysin käyttäminen tutkimusmetodinä antaa mahdollisuuden tarkastella tekstiä, tekstin tuotantoa ja kulutusta sekä sosiokulttuurista käytäntöä. Näin ollen voin tarkastella myös sitä, mihin teksteillä pyritään, onko niiden taustalla esimerkiksi poliittisia pyrkimyksiä, ja kuinka suuri vaikutus on journalistisilla käytännöillä kuten esimerkiksi sillä, tehdäänkö tekstit Helsingissä vai paikanpäällä Ahvenanmaalla.

2 TUTKIMUSKOHDE

2.1 Ahvenanmaa

Ahvenanmaa on Suomen maakunta, jolla on ollut itsehallinto vuodesta 1920 lähtien. Suomi ja Ruotsi kiistelivät saariryhmän hallinnasta Suomen itsenäistymisen aikaan, ja ahvenanmaalaiset itse olisivat halunneet liittyä Ruotsiin. YK:n päätöksellä Ahvenanmaa kuitenkin annettiin Suomelle, mutta maakunnalle olisi annettava itsehallinto, joka takaisi ruotsin kielen ja kulttuurin aseman. Pari vuotta myöhemmin Ahvenanmaa myös demilitarisoitiin. (Ruotsinkielisenä Suomessa 2012, 16.)

Ahvenanmaan itsehallinto on vahvistettu Suomen perustuslaissa, kuten myös maakunnan yksikielisyys eli ruotsin kielen asema ainoana virallisena kielenä. Itsehallintolain mukaisesti maakunnalla on oikeus säätää laeilla sisäisistä asioistaan sekä päättää maakunnan budjetista. Lainsäädännöstä vastaa maakuntapäivät, joka myös nimittää maakunnan hallituksen. (Åland. Ahvenanmaa pähkinäkuoressa 2008, 6.)

Vuonna 2013 maakunnan 16 kunnassa asui yhteensä 28 666 asukasta, joista Ahvenanmaalla oli syntynyt 65,6, Manner-Suomessa 19,4 ja Ruotsissa 8 prosenttia. Ruotsinkielisiä asukkaista oli 88,7, suomenkielisiä 4,8 ja muunkielisiä 6,5 prosenttia. Evankelisluterilaiseen kirkkoon asukkaista kuului 79,7 prosenttia, muihin yhdyskuntiin 1,1 ja uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomia oli 19,2 prosenttia. (Ahvenanmaa tilastotietoa 2014, 3–4.) Vuoden 2013 lopussa ahvenanmaalaiden osuus Suomen väestöstä oli 0,5 prosenttia (Suomi lukuina 2014, 37).

Työllisten mukaan laskettuna maakunnan suurimmat toimialat olivat vuonna 2011 yhteiskunnalliset palvelut (34%), kauppa ja hotelli (14) ja liikenne (12), muille toimialoille työllisistä sijoittui alle 10 prosenttia. Esimerkiksi alkutuotanto työllisti neljä prosenttia, saman verran kuin informaatio ja viestintä sekä pankki ja vakuutustoiminta. (Ahvenanmaa tilastotietoa 2014, 16.)

Pääomakeskeisen merenkulun ansiosta BKT henkeä kohden on Ahvenanmaalla korkea, kun taas maakunnan tulotaso ei ole koko Suomen keskivertoa korkeampi. (Åland. Ahvenanmaa pähkinäkuoressa 2008, 14.)

2.2 Ruotsinkielisyys ja suomenruotsalaisuus

Ruotsinkielisiä oli vuoden 2013 lopussa kaikista suomalaisista 5,3 prosenttia eli 290 910 henkilöä (Suomi lukuina 2014, 42). Ruotsinkielisten osuuden perusteella voi siis sanoa, että Ahvenanmaa on keskimääräistä suomenruotsalaisempaa aluetta, minkä tietysti takaa myös se, että maakunnan ainoa virallinen kieli on ruotsi.

Kansatieteilijä Bo Lönnqvist toteaa vuonna 1980 julkaistussa kirjassaan Suomenruotsalaiset, että Suomen ruotsinkieliset kokevat olevansa kansanryhmä, ”suomenruotsalaiset”, sekä vähemmistö, jonka oikeudet on kuitenkin määritelty perustuslaissa ja kielilaissa, ja toisaalta myös osa Suomen kansaa. Lönnqvistin mukaan Kansallinen tietoisuus, etninen identiteetti, johon liittyy käsitys yhteisestä alkuperästä, menneisyydestä ja jatkuvasta elinvoimaisuudesta, on ilmiönä suomenruotsalaisten parissa vain yli sata vuotta vanha, ja sen juuret ovat 1860–1870-luvuilla. Sen syntyyn ovat vaikuttaneet 1860-luvulla alkanut suomen kielen aseman vahvistuminen ja kehittyminen viralliseksi kieleksi, ruotsinkielisen rannikkoalueen suomenkielistyminen 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä sekä ruotsinkielisten väheneminen 1900-luvulla suomalaistumisen ja siirtolaisuuden seurauksena. 1920-luvulta suomenruotsalaisesta alueesta on käytetty nimitystä Svenskfinland, ja tuolloin myös vähemmistö-nimityksen käyttö alettiin liittää koko maan suomenruotsalaiseen väestöön. Ahvenanmaa on puolestaan yksi Svenskfinlandin neljästä maakunnasta. (Lönnqvist 1981, 134, 138, 142–143.)

Suomenruotsalaisuuden etnisiksi symboleiksi Lönnqvist määrittelee talonpoikaishäät, juhannussalon, kansallispuvut ja lucianpäivän vieton, jotka ovat sekä rannikkoalueen paikallisia tapoja että yleisiä Ruotsissa ja perustuvat kielelliseen yhteisymmärrykseen. Toisaalta Lönnqvistin mukaan kieliryhmän etnisen rajan rakentamisessa ainoa selvästi

erottuva piirre on kieli ja suomenruotsalaisen väestön sosiaalinen rakenne on hyvin vaihteleva. (Lönnqvist 1981, 134, 143, 146, 151, 153.)

Suomenruotsalaista kielivähemmistöä maun, elämäntyylin ja kulttuurin kulutuksen kannalta tutkinut Riie Heikkilä toteaa artikkelissaan *Bättre folk, bättre smak?*, että suomenruotsalaiset mielletään arkiymmärryksessä edelleen kultivoituneemmaksi, sivistyneemmäksi ja taloudellisesti paremmin menestyviksi, ja tämä mielikuva on toistunut myös kotimaisissa tutkimuksissa. Heikkilän mukaan kotimainen tutkimus korostaa suomenruotsalaisten positiivista tilastollista erottautumista valtaväestöstä, kansainvälinen tutkimus puolestaan nostaa ryhmän esiin maailman etuoikeutetuimpana ja parhaiten integroituneena kielivähemmistöinä. (Heikkilä 2008, 494). Heikkilä on haastatellut tutkimukseensa suomenruotsalaisia fokusryhmiä ja todennut, että ryhmät suhtautuvat ns. *bättre folk* -leimaan statuksesta ja paikkakunnasta riippumatta ihmetellen tai häpeillen, voimakkaasti perustellen tai jopa vihamielisesti. Suomenruotsalainen paremmuuden identiteetti on olemassa negaationa, ja kieliyhteisö on joutunut pohtimaan näitä asioita tai jossain mielessä kärsinyt niistä. (emt., 500–501.)

Heikkilän mukaan suomenruotsalainen kulttuuri tai elämäntyyli ei sanottavasti eroa suomenkielisestä, ja haastatellun ryhmän perusteella kielivähemmistön suhde suomenruotsalaisuuden etnisiin stereotypioihin on voimakkaan kielteinen ja varsinkin ns. ei-etuoikeutetut suomenruotsalaisuudet kärsivät siitä. Hän toteaa suomenruotsalaisten ja suomenruotsalaisuuden olevan kiinnostavia siksi, että niiden paremmuuden leima tuntuu olevan niin pysyvä. Suomenruotsalaisessa stereotypiassa on pitkälti kyse mielikuviin uskomisesta ja niiden ylläpidosta, jota ruokkivat tiedon puute ja ennakkoluulot. Syntyessä tämä stereotypia on voinut saada, kun suomenkielistä kulttuuria on rakennettu – suomenkielinen, negatiivinen itseidentifikaatio on tarvinnut vastaparikseen menestyvän suomenruotsalaisen kulttuurin. (Heikkilä 2008, 504–505.)

Samaan aineistoon pohjautuvassa väitöskirjassaan Heikkilä toteaa, että sosioekonomisesti, kulttuurisesti että maantieteellisesti hajanaisella kielivähemmistöllä on vain vähän yhteistä solidaarisuutta, ja suomenruotsalaisuuteen sitoutuva identiteetti koetaan usein kokonaan vieraaksi tai joskus kiusalliseksi. Suomenruotsalainen identiteetti näyttäytyy aineistossa niin löyhänä ja kielellinen status niin usein suomenkieliseen sekoittuneelta, että suomenruotsalaisuuden tilastoimisen kriteerejä olisi pohdittava uudelleen. (Heikkilä 2011, 49). Suomenruotsalaisuus tai ruotsinkieliseen väestönosaan identifioituminen oli distinktion

väline ainoastaan silloin, kun kielivähemmistöön kuuluvalla henkilöllä oli muun kulttuurisen, taloudellisen ja sosiaalisen pääomansa kannalta siihen tarvittavat resurssit ja tarve: ruotsinkielisestä tulee ”suomenruotsalainen” vasta tietyn kulttuurisen määrittelyn tuloksena. (Heikkilä 2011, 56.)

Heikkilä ei käsittele tutkimuksessaan Ahvenanmaata ja Lönnqvist siis määrittelee Ahvenanmaan olevan yksi Svenskfinlandin maakunnista. Tästä poikkeavan arvion tekee Peter Nyman kirjassaan *Ankkalammikko* (2007). Nyman toteaa, että Ahvenanmaa kuuluu aukottomasti Suomeen, mutta epäselvää on, kuuluuko Ahvenanmaa Svenskfinlandiin. Hänen mukaansa ahvenanmaalaiset kokevat itsensä ahvenanmaalaisiksi, eivät juurikaan suomenruotsalaisiksi. Tätä tunnetta puolestaan vahvistavat oma lakeja säätävä parlamentti, oma lippu ja postimerkki. (Nyman 2007, 49.) Suomenruotsalaisuudesta Nyman toteaa, ettei se ole yksinkertaisesti määriteltävissä. Nymanin mukaan väitetään, että suomenruotsalaisilla tai ainakin pääkaupunkiseudun suomenruotsalaisilla on lähes pakonomainen tarve jatkuvasti määritellä itse suomenruotsalaisuus, ja että tämä itseanalysoinnin tarve ja tietotaito on yhtä suuri ainoastaan juutalaisilla. Hän toteaa, että suomenruotsalaiset itsekin varoittavat itseään eristäytymisestä muusta, ympäröivästä suomenruotsalaisesta kulttuurista, ja vapaaehtoisesta ghettoutumisesta marginaaliin. Toisaalta hän perustelee eristäytymistä vähemmistöjen tarpeella suojautua enemmistöltä. (Nyman 2007, 61, 63.)

Stereotyyppien rakentumista kielessä ja kertomaperinteessä tutkinut Yrsa Lindqvist on analysoinut sitä, miten suomenruotsalaisuus ilmenee suomenkielessä ja päinvastoin. Ruotsin puhuminen on muun muassa kuvattu epänormaaliksi, kun normaalia on edustanut suomen puhuminen. Muita keinoja on ollut poikkeavan alentaminen, kielellä leikkiminen, normista poikkeavan kytkeminen pahaan, rajanvedot sosiaalisesti ja tilan perusteella (mm. suomenruotsalaisten kytkeminen rikkaaseen yläluokkaan sananlaskuissa), toisen eläimellistäminen, kielelliset ”väärinymmärrykset”, tietynlainen kuva toisesta esimerkiksi ironisesti, ja toisen esittäminen jotenkin luonnonvastaisena. (Lindqvist 2001, 206–220.) Anna-Marie Åströmin mukaan stereotyypit toimivat binäärisinä oppositiopareina, eivät yksinään. Epävarmuus ruokkii stereotyyppioita suomenruotsalaisista ja toisaalta suomenkielisistä, ja epävarmuus vähenee, kun ryhmät ovat tekemisissä keskenään. (Åström 2001, 147.)

Heikkilän, Lindqvistin ja Åströmin tutkimusten perusteella voi siis todeta, että suomenruotsalaisuus on rakentunut suomalaisuuden toiseksi, ja myös päinvastoin,

suomenkieliset ovat olleet myös ruotsinkielisille toiseutta. Molemmilla ryhmillä on ollut ennakkoluuloja, jotka perustuvat sekä käsityksiin itsestä että ennakkoluuloihin toisesta. Suomenkielisten kuvaan ruotsinkielisistä on myös liittynyt perinteisesti käsitys suomenruotsalaisten paremmuudesta suhteessa itseän.

3 TEOREETTINEN TAUSTA

3.1 Vähemmistöt mediatutkimuksessa

Tutkielmani teko ajoittuu aikaan, jolloin etnisyys ja vähemmistöt ovat mediassa esillä päivittäin. Pariisissa tammikuun alussa 2015 tapahtuneet iskut sarjakuvalehti Charlie Hebdon toimitukseen ja juutalaiseen kauppaan sekä Kööpenhaminan ampumisvälikohtaukset sananvapaustilaisuudessa ja juutalaisen synagogan edustalla ovat nostaneet otsikoihin niin uskonnolliset vähemmistöt, vähemmistöjen kuvaamisen ja aseman että sananvapauden kysymykset. Se, miten vähemmistöt mediassa esitetään, ei siis ole yhdentekevää, vaikka edellä mainittujen kaltaiset tapahtumat ovatkin ääriesimerkkejä.

Oma tutkimuskohteeni edustaa niin ikään vähemmistöä, mutta kuten jo aiemmin pyrin osoittamaan, hyvin erilaista sellaista. Jos yksinkertaistetaan, Ahvenanmaa ja ahvenanmaalaisuus ei erotu valtaväestöstä kuin kielellisesti ja sijaintinsa perusteella. Lisäksi Ahvenanmaan virallinen kieli on ruotsi, joka on muussa maassa vähemmistökieli, ja sen autonomisella alueella valtaväestön edustajat eli suomenkieliset muodostavat oman vähemmistön, mikä tekee koko asetelmasta kansainvälisestikin poikkeuksellisen.

3.2 Kansainvälinen mediatutkimus

Kansainvälisesti on tehty lukuisia tutkimuksia erilaisista vähemmistöistä, on tutkittu esimerkiksi Australian alkuperäisväestön kuvaa valtamediassa (Due & Riggs 2011), median juutalaiskuvaa (Liebach et al. 2007), orientalismia ja aasialaisamerikkalaisuutta populaarikulttuurissa (Ma, 2000), sekä iranilaisia Lontoossa (Sreberny teoksessa Cottle et al. 2000). Mustan väestön kuvaa mediassa on tarkastellut muun muassa Teun A. Van Dijk (esim.

Cottle et al. 2000). Norjassa on myös tutkittu saamelaisia uutismediassa (Ijäs 2012). Alueellisesti on tutkittu esimerkiksi Pohjois-Irlanti-kuvaa brittiläisessä mediassa (Rolston & Miller 1996).

Näiden kansainvälisten tutkimusten soveltaminen suoraan omaan työhöni sisältää useita hankaluuksia. Ensinnäkin tutkimuksiin sisältyy usein syrjinnän tai alistamisen aspekti, joka liittyy ns. rotuun eli fysiologisiin ominaisuuksiin kuten ihonväriin. Suomenruotsalaiset ja tutkimukseni kannalta ahvenanmaalaiset eivät ole Suomessa samassa asemassa suhteessa valtaväestöön kuin alkuperäiskansat. Ahvenanmaalaiset edustavat myös uskontonsa puolesta valtaväestöä, eikä ahvenanmaalaisuuteen lähtökohtaisesti liity maahanmuuttaja- tai pakolaisstatusta, vaikka ahvenanmaalaisissa heitäkin on. Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välisiin suhteisiin ei myöskään liity samanlaista konfliktia, kuin esimerkiksi Pohjois-Irlannin ja Britannian suhteisiin.

Vähemmistötutkimukseen on kuitenkin usein käytetty kriittistä diskurssianalyysia, joka antaa mahdollisuuden tarkastella vähemmistöjä sekä enemmistön ja vähemmistön valta-asetelmaa yleisemmällä tasolla.

3.3 Kotimainen mediatutkimus

Kotimaisessa mediatutkimuksessa on tutkittu niin ikään etnisyyttä, muun muassa median kuvaa maahanmuuttajista, romaneista tai inkeriläisistä paluumuuttajista (Raittila et al. 2002) sekä saamelaisista (Pietikäinen 2000b).

Suomenruotsalaisuudesta käydystä mediakeskustelusta on yksi tutkimus, Pasi Saukkosen Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää, jossa on selvitetty mediakeskustelua Suomessa (Saukkonen 2011). Saukkosen päätelmät ovat yhteneväisiä muissa tutkimuksissa esille tulleen suomenruotsalaisuuskuvan kanssa. Kielteisissä käsityksissä nousevat esille se, että suomenruotsalaisia pidetään edelleen etuoikeutettuna yläluokkana, joka suhtautuu ylemmydentuntoisesti ja halveksuen suomenkieliseen väestönosaan. Suomenruotsalaisten oletetaan haluavan eristäytyä suomenkielisestä yhteiskunnasta omille asuinalueilleen sekä

omiin koulutus- ja sosiaalisiin instituutioihinsa. Suomenruotsalaisiin liitetään myös itsekkyyys, haluttomuus tai kyvyttömyys keskustella omien kielellisten oikeuksiensa muuttamisesta. Myös suomenruotsalaisten isänmaallisuutta ja samaistumista suomalaiseen kansakuntaan epäillään. (Saukkonen 2011, 92–93.)

Saukkonen toteaa Ahvenanmaan olevan oma lukunsa keskustelussa, ja Ahvenanmaata käytetään retorisesti hyväksi. Osa kirjoittajista arvostelee Ahvenanmaan yksikielisyyttä sekä itsehallinnon takaamia ahvenanmaalaisien erivapauksia. (Saukkonen 2011, 93.) Tässä mielessä Ahvenanmaa on samantyyppisessä asemassa kuin saamelaiset Sari Pietikäisen tutkimuksessa (Pietikäinen 2000b), heidän oikeutensa nousevat esille toisin kuin muiden vähemmistöjen (emt., 17).

Pekka Kuusisto määrittelee lehdistöä käsittelevässä tutkimuksessaan *Ethnicity in print* (2000) Suomen ruotsinkielisten nimityksiksi 'suomenruotsalainen', 'ruotsinkielinen', 'ruotsalainen' ja 'ahvenanmaalainen' erotuksena 'suomalaisesta' (Kuusisto 2000, 137). Kuusisto toteaa myös, että kieli on erottava avaintekijä suurimman etnisen ryhmän eli suomenruotsalaisten kohdalla, mutta kuten suomenkielisten suomalaisten kohdalla, myös ruotsinkielisten kohdalla etnistä taustaa ei yleensä mainita (Kuusisto 2000, 141).

Kuusisto toteaa, että pelkästään maininta Ahvenanmaan saaristosta riittää antamaan kuvan suomenruotsalaisesta identiteetistä, eikä kieltä yleensä mainita Ahvenanmaasta puhuttaessa. Hänen aineistossaan mannersuomalaiset (ei 'suomalaiset') esiintyy vastakohtana ahvenanmaalaisille, ahvenanmaalaiset puolueet esitetään ei-suomalaisina, ja kielikysymys tulee esille ainoastaan kerran seurakuntien yksikielisyyden yhteydessä. (emt., 29–30, 153–154.)

Yksinomaan median kuvaa Ahvenanmaasta tai ahvenanmaalaisuutta mediassa ei ole tutkittu lainkaan. Edellä mainituista tutkimuksista saamelaisrepresentaatiotutkimus on oman työni osalta kiinnostavin, sillä siinä tutkitaan niin sanotusti jo Suomessa valmiiksi asuvaa vähemmistöä, jonka erottaa valtaväestöstä kieli ja maantieteellinen sijainti. Näiden lisäksi saamelaisilla on toki alkuperäiskansan status ja muitakin erottavia piirteitä.

3.4 Vähemmistödiskurssi

Sari Pietikäinen on tutkinut väitöskirjassaan Helsingin Sanomien tekstejä etnisistä vähemmistöistä, saamelaiset mukaan lukien, yhdeksän vuoden ajalta. Pietikäisen tutkimuskohteena olivat kotimaan uutissivuilla sekä pääkirjoituksissa olleet tekstit. Hän päätyi johtopäätökseen, jonka mukaan vähemmistöistä 1) uutisoidaan vähän, 2) uutisoinnissa painottuvat enemmistön intressit ja 3) vähemmistön pääsy uutisiin on rajoitettu verrattuna enemmistöön (Pietikäinen 2000b, 280).

Tämä koski sekä saamelaisia että myös muita vähemmistöjä. Poikkeavaa oli kuitenkin se, että saamelaisten osalta jutut kohdistuivat saamelaisiin ja heidän oikeuksiinsa, muiden vähemmistöjen osalta pakolais- ja maahanmuuttokysymyksiin.

Syiksi marginalisoinnille Pietikäinen päätteli muun muassa kieliongelmat sekä etnisten vähemmistöjen mahdolliset turvallisuusongelmat. Vähemmistöillä on harvemmin PR-palveluja käytössään, minkä vuoksi juttujen aiheet ja mahdolliset haastateltavat jäävät pimentoon. Pietikäisen mukaan vähemmistöjen näkymättömyys johtuu myös siitä, ettei heidän oleteta olevan osa yhteiskuntaa tai he eivät ole tarpeeksi tärkeä osa sitä uutiskriteerien näkökulmasta, heidän joukossaan ei ole tarpeeksi tärkeitä päätöksentekijöitä, kuluttajia tai mielipidevaikuttajia. Toisin sanoen siinä yhteiskunnassa, joka Helsingin Sanomissa esitetään, etniset vähemmistöt ovat juuri ja juuri olemassa. (Pietikäinen 2000b, 280.)

Lingvistisesti saamelaisten ja muiden suomalaisten ero tuotiin esiin enemmän kuin sitä haastettiin tai häivytettiin. Eroa rakennettiin muun muassa käyttämällä saamelaiset-termiä etenkin alkuperäiskansasta puhuttaessa, korostamaan omaa kulttuuria ja identiteettiä. Saamelaiset esitettiin myös kasvottoman enemmistön (valtio, komiteat, ministeriöt) toimien kohteena sekä yhtenäisenä ryhmänä, joka taistelee oikeuksistaan. Hegemoniseksi diskurssiksi nousi se, jossa saamelaiset ovat kohteena. (Pietikäinen 2000b, 280–282.)

Pietikäinen tiivistä eron rakentumisen uutisdiskurssissa sanapareihin (Pietikäinen 2000b, 282, suom. HK):

Vähemmistö	Enemmistö
näkymätön	näkyvä
äänetön	äänessä
taka-alalla	etualalla
marginalisoitu	korostettu
kohde	tekijä
muutoksen lähde	vaikutettu, mutta toimiva
homogeeninen ryhmä	homogeeniset vallanpitäjät

Taulukko 1. Eron tekeminen uutisdiskurssissa.

Vähemmistöuutisoinnissa mainittiin etnisyyttä osoittavia tekijöitä kuten eri kieli, elämäntapa, historia, maantieteellinen alue, uskonto ja sosiopoliittinen asema, ja näitä verrattiin kantasuomalaisten vastaaviin. Rotuun, kuten geneettisiin ominaisuuksiin ei viitattu. Näin ollen vähemmistöjen toiseus oli siis etnistä. (Pietikäinen 2000b, 282.)

Pietikäinen toteaa myös, että toisaalta voi olla, että journalistit eivät itse asiassa raportoi etnisistä vähemmistöistä sen erilaisemmin kuin muistakaan ryhmistä, jotka eivät kuulu valtaeliittiin, päättäjiin tai julkisuuden henkilöihin. Uutiset ovat kuitenkin enemmistölle yksi päätiedonlähteistä etnisten vähemmistöjen suhteen, joten uutisointiin pitäisi kiinnittää huomiota. (Pietikäinen 2000b, 283.) Oman tutkielmani osalta tämä ajatus on olennainen – koska Ahvenanmaa on pääasiassa ruotsinkielinen ja maantieteellisestikin irrallaan Manner-Suomesta, sen asioiden saaminen valtaväestön tietoon on lähes täysin tiedotusvälineiden varassa. Etenkin suomenkielisen median rooli on tässä mielestäni ratkaiseva.

Pietikäinen toteaa vielä, että saamelaisia koskevia tekstejä julkaistiin Helsingin Sanomissa ainoastaan 51, ja niiden vähyys korostaa tekstien asemaa. Vähemmistöt ovat myös itseään koskevissa teksteissä marginaalissa, aiheesta riippumatta ääneen pääsivät useammin enemmistön edustajat. Vähemmistöt kuvattiin usein potentiaalisesti ikävien muutosten tuojina. Tämä koski myös uutisointia saamelaisista. (Pietikäinen 2000b, 291–292.)

Vähemmistöjen suhteen ongelmaksi on todettu myös muiden kuin rikos- ja konfliktiuutisoinnin puute. Esimerkiksi vähemmistöjen arkielämä ja keskeiset kysymykset ovat vieraita toimittajille. Etnisten vähemmistöjen uutisoinnissa keskeistä on siis se, mistä ei uutisoida, ketä jätetään lainaamatta ja mitä kysymyksiä ei kysytä. Esimerkiksi pakolaisten

omat kokemukset, monikulttuurisen yhteiskunnan positiiviset puolet, ulkomaalaisten kokemukset väkivallasta ja pohdinnat rasismista ovat vähäisiä. (Pietikäinen & Luostarinen 1997, 177, 182.) Myös työllisyys, koulutus, terveys ja kulttuuri jäävät vähemmistöuutisoinnissa vähälle. Syyksi tällaisten uutisten vähyydelle esitetään usein se, ettei laajan yleisön oleteta kiinnostuvan vähemmistön asioista. (Pietikäinen 2000b, 109.)

Stereotypiat ovat myös yksi vähemmistöuutisoinnin ongelmista. Stereotypiat ottavat vain joitakin piirteitä vähemmistöistä, ja vaihtoehtojen puuttuessa yksipuoliset, usein negatiiviset stereotypiat muodostavat vähemmistöistä julkisuudessa vallitsevan kuvan. Yleistysten vastalääkkeeksi on vähemmistöä edustavia tai heidän asioitaan tuntevia toimittajia. (Pietikäinen & Luostarinen 1997, 180, 189.)

Ahvenanmaalaisten suhteen voisi olettaa, että asetelma on toisin päin – jos ahvenanmaalaisten suhteen on löydettävissä stereotypia, sitä leimannee suomenruotsalaisuuden stereotyyppinen kuvaus, mikä on pääsääntöisesti jopa yltiöpositiivinen. Tätä voisi nimittää erilaisuuden riemuksi, eksoottisuudeksi (Horsti 2002, 123). Tällaista eksotiikkaa ja stereotyyppisiä oletuksia voivat ylläpitää tiedotusvälineiden lisäksi erilaiset järjestöt, monikulttuurisuustapahtumat ja kampanjat sekä vähemmistön edustajat itse. Tyypillisiä eksotiikka-aiheita ovat esimerkiksi ruoka, musiikki, tanssi, harrastukset ja taide. (emt., 123, 125.)

Turvallinen toiseus on vähemmistön itsensä tarjoama paikka, jossa muut voivat piipahtaa turvallisesti. Toimittaja voi tehdä vähemmistöstä myös etnisen peilin, jolloin vähemmistön edustaja kertoo itse asiassa enemmistöstä, ja heijastuma on suomalaisuuden stereotypia. (Horsti 2002, 124.)

Stuart Hall on kirjoittanut idealisointiprosessista, jonka juuret ovat 1500-luvulla. Tuolloin ns. uudesta maailmasta tuli unten ja utopioiden kohde, ja tässä prosessissa keskeinen kohde oli luonto. Hallin mukaan myöhemmissä ”meitä ja muita” koskevissa puhetavoissa on toistunut samoja teemoja, kuten ajatus Kultaisesta maasta eli maanpäällisestä paratiisista, yksinkertainen ja viaton elämä, kehittyneen sosiaalisen järjestyksen ja yhteiskunnan puute, eläminen puhtaassa luonnontilassa sekä avoin seksuaalisuus, alastomuus ja naisten kauneus. (Hall 1999, 111–113.)

3.5 Tutkimuskysymykset

Tutkielmani tutkimusongelma on, millainen representaatio Ahvenanmaasta Helsingin Sanomissa ja Hufvudstadsbladetissa luodaan, ja mitä vaikutuksia juuri tällaiseksi muodostuneella representaatiolla voi olla.

Aiemmissa luvuissa määrittelemäni teoreettisen taustan pohjalta työni tutkimuskysymykset ovat:

1) Mitä kirjoitetaan eli millaisissa Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin teksteissä Ahvenanmaa, ahvenanmaalaiset tai ahvenanmaalaisuus mainitaan?

- aineiston määrällinen analyysi; missä osassa lehteä tekstit on julkaistu, mitkä ovat niiden aiheet, keitä haastatellaan ja kuka/mikä on merkitty jutun tekijäksi
- laadullinen vertailu määrällisen analyysin pohjalta, miten enemmistökieltä edustavan lehden käsittely eroaa vähemmistöä itseään edustavan lehden käsittelystä, entä onko yhtäläisyyksiä

2) Miten kirjoitetaan eli millaisia diskursseja on löydettävissä Ahvenanmaata käsittelevistä teksteistä?

- avaintekstien analyysi ja diskurssin ideologista analyysiä: diskurssin mahdolliset vaikutukset ja diskurssin kietoutuminen laajempiin yhteiskunnallisiin käytänteihin ja ilmiöihin
- suomenruotsalaisuusdiskurssin intertekstuaalinen vaikutus: onko viitteitä siitä, että aiemmat kirjoitukset ja niiden kuva suomenruotsalaisuudesta vaikuttavat siihen, miten Ahvenanmaata mediassa käsitellään
- vähemmistödiskurssin tarkastelu: onko siinä, miten Ahvenanmaata käsitellään ja kuvataan, näkyvissä piirteitä yleisemmästä tavasta kuvata vähemmistöjä eli ns. vähemmistödiskurssista
- tekstien yleisön pohdinta: kenelle jutut on kirjoitettu

3) Millaisia vaikutuksia teksteillä on yleisemmin kuvaan Ahvenanmaasta, ja olisiko teksteille olemassa vaihtoehtoja?

- onko aineistosta löydettävissä jokin hegemoninen diskurssi, joka rajoittaa kuvausta

- miten Ahvenanmaata voisi kuvata toisin
- toimituksellisten käytäntöjen vaikutuksen analyysi

4 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Diskurssianalyttiseen menetelmään on todettu liittyvän rinnakkaisten ja päällekkäisten käsitteiden sekamelska sekä diskurssin ja diskurssianalyysin merkitysten vaihtelevan tieteenalojen sisälläkin (Jokinen, Juhila & Suoninen 2008b, 17; Pietikäinen 2008a, 191). Myös lähteiden käytön on todettu olevan ongelmallista, sillä 'idioottivarmaa' tapaa tehdä diskurssianalyttisiä tulkintoja ei ole, eikä aineistovetoisuuden vuoksi analyysin aikana ole tarkkaa tietoa siitä, mihin se johtaa. Kun valmista metodipakkia ei ole, on jokaisen diskurssianalyysin tekijän sovellettava omassa työssään muiden analyysi-ideoita ja kehiteltävä niitä myös itse. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2008b, 231.)

Oman työni teoreettinen tausta pohjautuu sekä Norman Fairclough'n määritelmiin (Fairclough 1997) että Arja Jokisen, Kirsti Juhilan ja Eero Suonisen ajatuksiin diskurssianalyysistä (Jokinen, Juhila & Suoninen 2006 ja 2008). Diskurssianalyysin soveltamiseen uutisaineistossa olen soveltanut myös Sari Pietikäisen tutkimusta saamelaisista Helsingin Sanomissa (Pietikäinen 2000b), jonka pohjalta olen määritellyt vähemmistödiskurssia. Pietikäisen tutkimuksessa vähemmistödiskurssin voi katsoa olevan hegemonisessa asemassa Helsingin Sanomien saamelaisuutisoinnissa.

4.1 Helsingin Sanomat ja Hufvudstadsbladet

Valitsin tarkastelukohteikseni sekä levikiltään Suomen suurimman suomenkielisen että ruotsinkielisen päivittäin ilmestyvän sanomalehden. Helsingin Sanomien kokonaislevikki oli vuonna 2013 yhteensä 354 737 ja Hufvudstadsbladetin 40 709 (LT levikkitilasto).

Helsingin Sanomien painetulla lehdellä oli lukijoita syksystä 2013 kevääseen 2014 ulottuvalla tarkastelujaksolla 784 000 ja sen painetun lehden ja digitaalisten versioiden

kokonaistavoittavuus oli 1 943 000. Hufvudstadsbladetilla lukijoita oli 98 000 ja kokonaistavoittavuus oli 137 000. (KMT syksy 2013/kevät 2014.)

Molemmat ovat pääkaupungissa ilmestyviä, valtakunnallisia sanomalehtiä, jotka ovat ilmestyneet 1800-luvun lopulta saakka. Helsingin Sanomien verkkosivuilla olevan periaatelinjan (www.hs.fi/periaatelinja) mukaan se on sitoutumaton päivälehti, ja sen periaatteisiin sisältyy muun muassa yhteiskunnan moniarvoisuus ja monipuolinen tiedonvälitys. Niin ikään sitoutumaton Hufvudstadsbladet on ollut vuodesta 2010 osa KSF Mediaa, joka määrittelee tehtäväkseen ylläpitää elinvoimaisia medioita tukeakseen ruotsin kielen asemaa ja hyväksyntää Suomessa (<http://hbl.fi/om-hbl/suomeksi>).

Tutkielmassani teen sekä määrällistä analyysiä aineistosta että diskurssianalyttistä tarkastelua, jonka näkökulmat ovat myös määrällisen analyysin taustalla. Aluksi pyrin määrällisen analyysin keinoin käymään läpi aineistoa ja sen jälkeen analysoin tarkemmin niin sanottuja avaintekstejä. Määrällinen analyysi antaa aineistoa diskurssianalyysille ja sen määrittämiselle, onko kyseessä niin sanottu vähemmistödiskurssi ja millaisia vaihtoehtoisia diskursseja teksteissä on.

Tutkimusaineisto koostuu vuoden aikana ilmestyneistä Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin Ahvenanmaa-aiheisista teksteistä. Tavoitteenani oli tarkastella mahdollisimman tuoreita tekstejä, joten ajanjaksoksi valikoitui 1.9.2013–31.8.2014. Keräsin tekstit kalenterivuoden ajalta, jotta otos olisi mahdollisimman tasainen, eivätkä siihen vaikuttaisi niin paljon lomakaudet eivätkä myöskään yksittäiset uutistapahtumat.

Molemmat lehdet kävivät läpi myös yt-neuvottelut tarkasteluajanjakson aikana, Helsingin Sanomissa neuvottelut alkoivat lokakuun lopussa 2013 ja päättyivät tammikuun alussa 2014, Hufvudstadsbladetissa neuvoteltiin toukokuusta 2014 syyskuun 2014 alkuun. Tämä seikka on voinut vaikuttaa lehden journalistisiin käytäntöihin, kuten henkilöstöresursseihin sekä taloudellisiin resursseihin, esimerkiksi mahdollisuuksiin ostaa juttuja freelancereilta tai lähettää toimittajia juttukeikoille kauemmas pääkaupunkiseudusta.

Keräsin aineiston sähköisistä lehtiarkistoista. Helsingin Sanomien (HS) osalta hakusana on ollut ahvenanma*, joka antoi tulokseksi 147 osumaa. Hakusana antaa tulokset sekä sanoilla Ahvenanmaa, ahvenanmaalainen että ahvenanmaalaisuus. En tehnyt erikseen hakuja eri ahvenanmaalaisten kuntien nimillä tai Maarianhaminalla, vaan halusin tarkastella nimenomaan niitä artikkeleita, joissa esiintyy Ahvenanmaa tai ahvenanmaalaisuus.

Hakutuloksesta on poistettu urheilutulokset, joissa ei ole toimitettua tekstiä, sekä jutut, joissa on esitelty joku tutkimus, jossa Ahvenanmaa ei ole mukana (lukuunottamatta Ahvenenmaata, pois lukien Ahvenanmaa jne). Lisäksi poistin yhden menovinkin, jossa tapahtumia oli vain lueteltu päivämäärittäin, ja Ahvenanmaalla järjestetty tapahtuma oli vain yksi tässä luettelossa. Lopulliseksi juttumääräksi tuli näin 113. Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä ja Nyt-liitteessä mainintoja oli yhteensä 25, joista poistin Nyt-liitteessä olleet ohjelmatietosumat (7), joissa ei ollut toimitettua tekstiä. Helsingin Sanomien ja sen liitteiden tarkastelumääräksi jäi siis 130 juttua.

Hufvudstadsbladetin (Hbl) osalta hakutermit olivat åland* ja ålän*, jotka antoivat 759 osumaa. Haut vastaavat Helsingin Sanomien hakuja, sillä nämä hakusanat antavat tulokset sanoilla Åland, ålänning ja ålandska. Poistin tuloksesta pelkät sukunimellä Ålander tulleet osumat, pörssikatsaukset, joiden asiantuntia edusti Ålandsbanken, urheilutulosten listaukset, joissa ei ole toimitettua aineistoa sekä menovinkit. Tutkimuksia käsitteleviä artikkeleita, joissa olisi ”poislukien Ahvenanmaa” -tyyppinen huomautus, oli yksi. Televisio- ja radio-ohjelmissa osumia oli ohjelmapuffeiksi luokiteltaviin, toimituksellista aineistoa sisältäviin juttuihin, joten otin ne mukaan. Kaksi ohjelmatietoa poistin, sillä niissä oli vain maininta siitä, että visailun päätös on Ahvenanmaalla. Kaikkien poistojen jälkeen tarkasteltavien artikkeleiden määrä on 501.

Ennakko-oletukseni oli, että Ahvenanmaa esiintyy huomattavasti useammin Hbl:ssa kuin HS:ssa, ja näin myös kävi, ero tekstien määrässä oli huomattava. Vaikka otokset ovat määrällisesti epäsuhtaiset, materiaali on kuitenkin mielestäni riittävän monipuolinen, ja siitä pystyy muun muassa löytämään sekä yhteneväisyyksiä että eroja.

Pietikäinen tarkasteli väitöskirjassaan etnisyyttä käsitteleviä tekstejä yhdeksän vuoden ajalta, ja hänellä tekstejä kertyi kaikkiaan 1189, saamelaisia käsitteleviä tekstejä oli ainoastaan 51. (Pietikäinen 2000b, 214). Lukumäärällisesti tarkasteltuna Ahvenanmaata koskevia tekstejä on siis huomattavasti enemmän, joskin omat poimintakriteerini voivat olla laajemmat, sillä en keskittynyt pelkästään niihin teksteihin, joissa Ahvenanmaa on pääosassa.

4.2 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysin avulla pyrin analysoimaan, millainen kuva Ahvenanmaasta ja ahvenanmaalaisuudesta Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin teksteissä tuotetaan.

Jokinen, Juhila ja Suoninen ovat todenneet diskurssianalyttisen viitekehyksen rakentuvan seuraavista teoreettisista lähtökohtaoletuksista (2008b, 17–18):

1. oletus kielen käytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta
2. oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta
3. oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta
4. oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin
5. oletus kielen käytön seurauksia tuottavasta luonteesta

Tutkielmassani erittelen, mitä Ahvenanmaasta on kirjoitettu ja millaista kuvaa tiedotusvälineissä on Ahvenanmaasta rakennettu. Tähän sisältyy ensinnäkin ajatus siitä, että tiedotusvälineiden jutut eli tekstit ovat representaatioita, uudelleen rakennettuja esityksiä todellisuudesta, eivät sen suoria heijastumia. Toiseksi oletan, että kuva on rakennettu eli konstruoitu. (vrt. Suoninen 2006, 18; Jokinen 2006, 39–40.)

Pyrin tutkielmassani tarkastelemaan Ahvenanmaata käsitteleviä tekstejä Fairclough'n määrittelemien viiden kysymyksen kautta (Fairclough 1997, 264–269):

1. Kuinka teksti on suunniteltu, miksi on siten suunniteltu ja kuinka se olisi voitu suunnitella toisin?
2. Kuinka kyseisen kaltaiset tekstit tuotetaan ja millä tavoin niitä todennäköisesti tulkitaan ja käytetään?
3. Mitä teksti kertoo tiedotusvälineiden diskurssijärjestyksestä?
4. Mihin laajempaan sosiokulttuuriseen yhteyteen teksti kuuluu, mitkä ovat sen yhteiskunnalliset ehdot ja millaisia vaikutuksia sillä todennäköisesti on?
5. Mihin kyseistä tekstiä voidaan käyttää?

Pohdin myös sitä, miksi Ahvenanmaasta kirjoitetaan niin kuin kirjoitetaan, ja olisiko sille olemassa vaihtoehtoisia tapoja. Analysoin myös sitä, miten konteksti on vaikuttanut teksteihin. Nämä kysymykset liittyvät kiinteästi kriittiseen diskurssianalyysiin.

4.2.1 Kriittinen diskurssianalyysi

Tutkielmani kannalta kriittinen diskurssianalyysi antaa monipuolisen viitekehyksen tarkastella aineistoa, sillä se yhdistää sekä kielenkäytön että yhteiskunnallisen tutkimuksen.

Fairclough'n mukaan kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksen avulla voidaan yhdistää analyysiin kolme osa-aluetta: teksti ja sen kielelliset ominaisuudet, diskurssikäytäntö eli tekstin tuotanto ja kulutus sekä laaja sosiokulttuurinen käytäntö (Fairclough 1997, 268). Kriittisessä diskurssianalyysissä diskurssia analysoidaan sosiaalisten rakenteiden ja käytänteiden näkökulmasta ja ollaan kiinnostuneita siitä, miten kielen sosiaalinen käyttö ja valtasuhteet ovat kietoutuneet yhteen. Tavoitteena on tuoda diskurssin tutkimukseen yhteiskunnallisesti ja poliittisesti relevantteja ajatuksia ja aiheita ja saada yhteiskunnassa aikaan muutos parempaan. (Pietikäinen 2000a, 193, 195.)

4.2.2 Joukkoviestimien erityispiirteet ja diskurssianalyysi

Fairclough on kehittänyt tiedotusvälineiden diskurssin yhteiskuntatieteellistä teoriaa sekä kriittistä diskurssianalyysia (ks. Fairclough 1997, 52–99). Hän toteaa, että joukkoviestimillä on olemassa tietyt ominaispiirteet: viestinnässä käytetyn tekniikan luonne, taloudellinen ja poliittinen puoli eli taloudellinen kehitys ja suhde valtioon, institutionaaliset piirteet eli mediatekstin tuottamisen käytännöt sekä niiden vastaanottaminen ja kuluttaminen sekä viimeiseksi joukkotiedotuksessa tapahtuvan viestinnän laajempi sosiokulttuurinen konteksti eli ne sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteet, suhteet, käytännöt ja arvot, jotka ympäröivät joukkoviestintää, vaikuttavat siihen ja muotoutuvat sen vaikutuksesta (Fairclough 1997, 52–53).

Ajatus tiedotusvälineiden politiikasta on työni kannalta mielenkiintoinen. Fairclough siteeraa Habermasia, jonka mukaan tiedotusvälineiden yleisöt ovat muuttuneet uusfeodalisoitumisen myötä osallistujien sijaan katsojiksi, joita puhutellaan pikemmin kuin kuluttajia eikä kuten kansalaisia (Fairclough 1997, 63). Väittäisin, että tämä näkyy myös siinä, millaisia juttuaiheita valitaan tätä kuluttajayleisöä varten, myös esimerkiksi siinä, miten Ahvenanmaasta kirjoitetaan Helsingin Sanomissa. Ideologia-käsitteen avulla voi puolestaan pohtia sitä, onko tekstin tai tekstien taustalla jokin sellainen representaatio, joka esiintyy tekstissä peitellysti, ja joka on kätkeytynyt toimittajien, yleisöjen ja kolmansien osapuolten tuntemiin luonnollistettuihin kielenkäyttötapoihin ja itsestäänselvyyksiin, joille diskurssin yhtenäisyys perustuu. Ideologiaan liittyy myös aiempien tekstien läsnäolo tekstissä eli intertekstuaalisuus sekä ajatus valtasuhteista. (emt., 26, 63–64.)

Tiedotusvälineiden tuotannon käytäntöjen tarkastelu antaa näkökulman, siihen miten Ahvenanmaasta tai ahvenanmaalaisista kirjoitetut tekstit on tuotettu. Määrällinen analyysi mahdollistaa sen tarkastelun, onko juttu otettu suoraan tietotoimistosta vai onko sen kirjoittanut lehden toimittaja ja missä teksti on tuotettu, Ahvenanmaalla vai Manner-Suomessa, ja onko näillä tekijöillä merkitystä sille, millaisia tekstejä lehteen on valikoitunut. Tuotantoon liittyy myös sen tarkastelu, kuka ns. pääsee ääneen eli ketkä ovat tekstin puhujat. Fairclough'n mukaan uutistuotannon silmiinpistävä piirre on toimittajien luottamus virallisia ja legitimoituja lähteitä kohtaan, kuten esimerkiksi hallitus-, viranomais- ja poliisilähteet, ammattiliitot ja tieteen asiantuntijat. Epäluotettavaksi luokitellut organisaatiot, esimerkiksi ääriliikkeiksi määritellyt puolueet, eivät pääse ääneen lainkaan ja ns. tavalliset ihmiset ovat esimerkki siitä, kuinka uutiseen reagoidaan, mutta he eivät esiinny lähteenä. (Fairclough 1997, 68–69.)

Sosiokulttuurisen kontekstin ajatukseen liittyy Fairclough'lla muutoksen analyysi, joten sen vaikutusta on liki mahdoton tarkastella vain vuoden ajalta olevan aineiston perustella. Hän kuitenkin kehittää kriittisen diskurssianalyysin viitekehystä, jonka avulla yhteiskunnallisia ja kulttuurisia muutoksia voidaan tutkia. (Fairclough 1997, 72–73.)

4.2.3 Käsitteistöä

Diskurssilla tarkoitan tässä tutkielmassani Stuart Hallia mukaillen tiettyä tapaa representoida Ahvenanmaata ja ahvenanmaalaisuutta. Diskurssi on siis tapa puhua jostakin, tässä tapauksessa uutisten tapa puhua Ahvenanmaasta ja ahvenanmaalaisuudesta sekä ylipäättään vähemmistöistä. (vrt. Hall 1999, 98.)

Fairclough’lla kriittiseen diskurssianalyysiin liittyy **intertekstuaalisuus**. Intertekstuaalisessa analyysissä tavoitteena on eritellä diskursseja ja genrejä, jotka artikuloituvat tekstissä yhdessä; selvitetään millaisia genrejä ja diskursseja tekstin taustalla on ja mitä jälkiä niistä on tekstissä. Intertekstuaalinen analyysi on siis tulkintaa, jossa analysoijan on tukeuduttava sosiaaliseen ja kulttuuriseen ymmärtämykseensä. (Fairclough 1997, 83–84.) Oman työni osalta analysoin, onko Ahvenanmaasta kirjoitettujen tekstien taustalla näkyvissä viitteitä siitä, miten suomenruotsalaisista on aiemmin kirjoitettu, ja toisintavatko ne tiettyä suomenruotsalaisuuden diskurssia. Mielenkiintoista on myös analysoida, miten Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin tekstit tältä osin poikkeavat toisistaan tai ovatko ne yhtenäisiä. Intertekstuaalisuuden avulla analysoin myös sitä, löytyykö teksteistä vähemmistödiskurssia eli yhteneväisyyttä esimerkiksi Pietikäisen tutkimaan Helsingin Sanomien saamelaiskuvaan (Pietikäinen 2000b).

Kriittisen diskurssianalyysin peruslähtökohdan, jonka mukaan kielenkäyttö on osa sosiaalisia käytänteitä, ja kielenkäytön ja yhteiskunnan suhde on **dialektinen**, Pietikäinen on tiivistänyt muotoon ”kieli muokkaa maailmaa ja maailma kieltä” (Pietikäinen 2000a, 196–197). Oman tutkielmani osalta tämä näkyy esimerkiksi niin, että Helsingin Sanomissa ja Hufvudstadsbladetissa julkaistut tekstit Ahvenanmaasta ja ahvenanmaalaisuudesta ovat saaneet vaikutteita siitä, millaisia juttuja Ahvenanmaasta on kirjoitettu aiemmin tai minkälainen käsitys jutun kirjoittajalla on ollut Ahvenanmaasta tai vaikkapa suomenruotsalaisista. Myös esimerkiksi yhteiskunnassa käyty pakkoruotsikeskustelu on voinut vaikuttaa teksteihin tai lehden aihevalintoihin. Tiivistäen voisi sanoa, että en oleta juttujen syntyneen tyhjiössä, vaan niiden rakentumiseen on vaikuttanut moni asia, ja samalla tavoin se, miten jutut on kirjoitettu, voi vaikuttaa omalta osaltaan esimerkiksi yhteiskunnalliseen keskusteluun, lukijoiden käsitykseen Ahvenanmaasta ja Ahvenanmaasta jatkossa tehtäviin juttuihin.

Kriittisen diskurssianalyysin **ideologia**-käsite on myös laaja. Tässä työssä sovellan Pietikäisen määritelmää, jonka mukaan ideologia voidaan mieltää diskurssiiviseksi prosessiksi, jossa kielenkäytön avulla esitetään tietty näkemys ilmiöstä tai tapahtumasta ja tämä näkemys liitetään tiettyyn ihmisryhmään tai sosiaaliseen identiteettiin. Diskurssin ideologisen analyysin tavoitteena on siis tuoda esiin diskurssin mahdolliset sosiaaliset vaikutukset ja sen kietoutuneisuus laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja käytänteisiin. (Pietikäinen 2000a, 202–203.)

Kriittisen diskurssianalyysin avulla voi tarkastella myös sitä, kuka tekstissä pääsee ääneen ja kenen näkökulmasta asiasta kerrotaan. Pietikäinen tekee eron **heterogeenisen** ja **homogeenisen** tekstin välillä, edellisessä on näkyvissä useita näkökulmia, jälkimmäisessä vain yksi, ja tekstin heterogeenisyyden puute voi kertoa esimerkiksi sensuurista, yhteiskunnallisesta tilanteesta ja sen valtasuhteista (Pietikäinen 2000a, 198–199).

Valtaa voidaan tarkastella myös diskurssien välisissä suhteissa. Koko aineistoista voi löytyä **hegemoninen diskurssi**, joka on eräänlainen luonnollinen ja kyseenalaistamaton totuus, kulttuurinen itsestäänselvyys, ja kahlitsee diskursiivisen kentän heterogeenisyyttä ja vie tilaa muilta diskursseilta (Jokinen & Juhila 2008, 76–77). Hegemonisen diskurssin löytäminen vaatii koko aineiston analysointia ja yhtenäisyyksien etsimistä.

Kriittisessä diskurssianalyysissä on mukana myös **reflektioiva** ajattelu, jonka mukaan tutkimustyön taustalla olevat kiinnostukset ja intressit tuodaan julki, ja pohditaan myös tutkijan omia taustaoletuksia ja tavoitteita (Pietikäinen 2000a, 203).

Omaan analyysiini vaikuttaa siis tausoletukseni, jonka mukaan suomenkielisten tiedotusvälineiden kuva Ahvenanmaasta ja ahvenanmaalaisuudesta on suppea, ja esimerkiksi ns. kovat aiheet, talous ja politiikka, pääsevät sieltä harvoin uutisiin. Oletukseni on, että kirjoittelua ainakin Helsingin Sanomissa ohjaa osittain yhteisen kokemuspinnan löytäminen lukijan kanssa eli juttuaiheiden valintaan vaikuttaa se, kuinka läheinen aihe on mannersuomalaisille, ja näin ollen Ahvenanmaan sisäiset asiat puuttuvat uutisagendalta. Näitä hypoteesejani testaan muun muassa vertaamalla Helsingin Sanomien aineistoa Hufvudstadsbladetin aineistoon. Oletukseni on, että Hufvudstadsbladetin juttuvalikoima on laajempi ei ainoastaan määrällisesti vaan myös sisällöllisesti, ja että osittain myös kielellisesti samaan vähemmistöön kuulumisen vaikuttaa tähän moninaisuuteen.

4.2.4 Uutiskriteerit

Täydennän Fairclough'n diskurssianalyttistä analyysiä pohtimalla tekstien aihevalintaa myös perinteisten uutiskriteerikäsitysten näkökulmasta. Ulkomaan uutisointia tutkineet Johan Galtung ja Mari Holmboe Ruge ovat todenneet, että tapahtuman täytyy täyttää tietyt kriteerit, ennen kuin siitä tulee uutinen (Galtung & Ruge 1965, 70). Heidän kriteerien pohjalta tekemänsä hypoteesinsa voi tiivistää seuraavasti (emt., 81-83):

- 1) kaukana olevan kansakunnan on tuotettava tapahtumia, jotka vangitsevat vastaanottajan huomion erityisen helposti, jotta tapahtumat huomioidaan (luonnononnettomuudet, katastrofit, onnettomuudet; lopputulos: kaukainen paikka vaikuttaa luontaisesti vaaralliselta)
- 2) mitä kaukaisempi tapahtuma, sitä yksinkertaisempi ja selvempi sen on oltava (lopputulos: kaukainen kansakunta näyttää yksinkertaiselta ja primitiiviseltä)
- 3) mitä kaukaisempi kansakunta, sitä ennakko-oletusten mukaisempi täytyy tapahtuman olla (lopputulos: kaukainen kansakunta näyttää pysähtyneeltä ja muuttumattomalta)
- 4) mitä jatkuvampi tapahtuma, sitä matalampi kynnyks (lopputulos: voidaan luoda sellaisia suhteita asioiden välille, jotka luovat keinotekoisia jatkuvuutta pelkästään siksi, että kanava on saatu auki)
- 5) mitä paremmin uutinen istuu uutistaittoon, sitä matalampi voi kynnyks olla (lopputulos: uutisarvoltaan vähäiset ulkomaan asiat pääsevät uutisiin ns. tilkkeeksi, voi antaa kuvan epäjatkuvuudesta, joka ei vastaa todellisuutta)
- 6) mitä positiivisempi uutinen, sitä vähemmän aikaa ne saavat kestää (lopputulos: eliitin edustajat esillä positiivisissa yhteyksissä, eliittiin kuulumattomien työ taustalla on aliuutisoitua)
- 7) mitä alempi asema kansakunnalla on kansainvälisesti, sitä pienempi saa kulttuurinen etäisyys olla (lopputulos: uutisoidaan helpompi lähellä omaa maata sijaitsevista ”alaismaista”, vahvistaa jo olemassa olevia jakoja)
- 8) mitä alempi asema kansakunnalla on kansainvälisesti, sitä ennakko-oletusten mukaisempi täytyy tapahtuman olla (lopputulos: kohta 3)
- 9) mitä alempi asema henkilöllä on, sitä yllättävämpi täytyy uutisen olla (lottovoittajat yms., eliitin edustajilta uutisoidaan arkielämän tapahtumia)
- 10) mitä alempi asema kansakunnalla on kansainvälisesti, sitä korkeammalle henkilön täytyy olla sijoittuneena omassa yhteisössään (lopputulos: antaa kuvan eliitin dominoimasta kansakunnasta, voi vielä vahvistaa asetelmaa)
- 11) mitä alempi asema kansakunnalla on kansainvälisesti, sitä negatiivisempien täytyy maasta tulevien uutisten olla (lopputulos: positiiviset uutiset kyseisistä maista jäävät vähälle huomiolle, antaa kuvan, että maa ei pysty huolehtimaan itsestään ja on huonompi kuin ns. eliittimaat)

- 12) mitä alempi asema henkilöllä on, sitä negatiivisempien täytyy hänen toimiensa olla; tavallisten ihmisten täytyy tehdä jotain negatiivista päästäkseen uutisiin (lopputulos: voi vahvistaa luokkayhteiskunnan jakoa)
- 13) mitä persoonattomampi uutinen, sitä negatiivisempi sen on oltava (lopputulos: ihminen oman onnensa seppä ja luonnonvoimia vastaan)

Galtung ja Ruge ovat tutkineet Kongon, Kuuban ja Kyproksen kriisien uutisointia norjalaisissa sanomalehdissä, joten pelkästään yhden maan sisäinen tutkimus ei sinänsä ole suoraan verrannollinen heidän tutkimukseensa. Mielestäni elementit, jotka koskevat etäisyyttä, ovat kuitenkin olemassa myös kirjoitettaessa oman maan sisäisestä vähemmistöstä, etenkin kun siihen liittyy kielellinen ja fyysinen etäisyys valtaväestöstä.

5 MITÄ KIRJOITETAAN?

Tämän luvun materiaalina ovat olleet luvussa 4.1. esittelemäni Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin tekstit. Helsingin Sanomien tutkimusaineisto koostui 130 tekstistä ja Hufvudstadsbladetin 501 tekstistä. Kaikki tekstit eivät ole varsinaisesti juttuja, vaan mukana on myös esimerkiksi lehdistökatsauksia eli lainauksia muista lehdistä, kaunokirjallisia pakinoita ja lasten sivujen piirustusten selitetekstejä. Oletukseni on, että lehtien representaatio Ahvenanmaasta ei siis synny vain uutisjutuista vaan kaikista niistä teksteistä, mitä lehti sivuillaan julkaisee.

Tämän luvun määrällisessä analyysissä tarkastelen osittain samoja elementtejä kuin Pietikäinen, mikä mahdollistaa vertailun saamelais tekstien ja ahvenanmaalaisuustekstien välillä (vrt. Pietikäinen 2000b, 138). Pietikäisen aineistossa ja omassa aineistossani on kuitenkin eroja, jotka vaikuttavat sekä aiheiden määrään, että myös jutuissa esiintyvien toimijoiden määrään. Ensinnäkin Pietikäisen keräämä aineisto on Helsingin Sanomista ja sisältää pääasiassa Kotimaa-osion uutisia sekä ns. kakkossivun pääkirjoituksia ja kolumneja (Pietikäinen 2000b, 131–132), oma aineistoni kattaa lehtien kaikki osiot.

Toiseksi Pietikäinen on tarkastellut tutkimuksessaan etnisyyttä ja sen lisäksi somali- ja saamekirjoittelua, oma aiheenrajaukseni rajoittuu ainoastaan Ahvenanmaata käsitteleviin teksteihin. Kolmanneksi Pietikäisen aineistossa tekstissä piti olla vähintään kaksi lausetta aiheesta, omassa aineistossani pelkkä yksi mainintakin Ahvenanmaahan liittyen on riittänyt (emt.). Neljänneksi Pietikäisen tarkastelukohteena on ainoastaan Helsingin Sanomat, oma aineistoni koostuu sekä Helsingin Sanomien että Hufvudstadsbladetin teksteistä.

5.1 Tekstit lehden eri osioissa

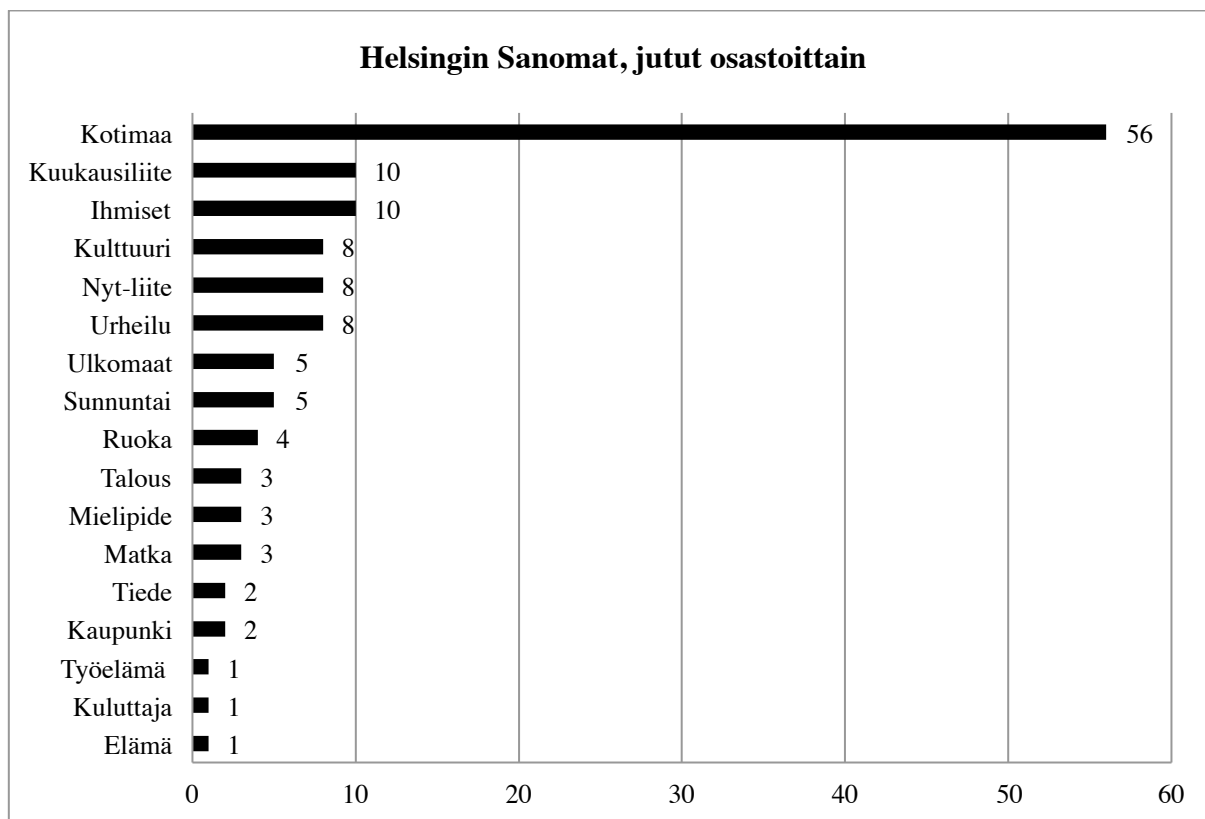
Tekstien osioittainen sijoittelu kertoo lehden journalistisista käytännöistä ja osoittaa sen,

miten toimituksessa Ahvenanmaa-aiheiset tekstit sijoitetaan. Se ei siis välttämättä kerro mitään juttujen sisällöstä.

Tarkasteluaineistossani Ahvenanmaa-aiheiset tekstit jakaantuivat Helsingin Sanomien osalta 15 eri osiolle ja Hufvudstadsbladetissa 27 osiolle. Tarkastelemieni lehtien osiojaottelu ei ole suoraan verrannollinen, vaan Hufvudstadsbladetissa osioita on huomattavasti enemmän. HS:n osalta olen luokitellut liitteet eli Nyt-liitteen ja Kuukausiliitteen omiksi osioikseen, Hbl:n vastaava on Bilaga (Liitteet).

Helsingin Sanomat

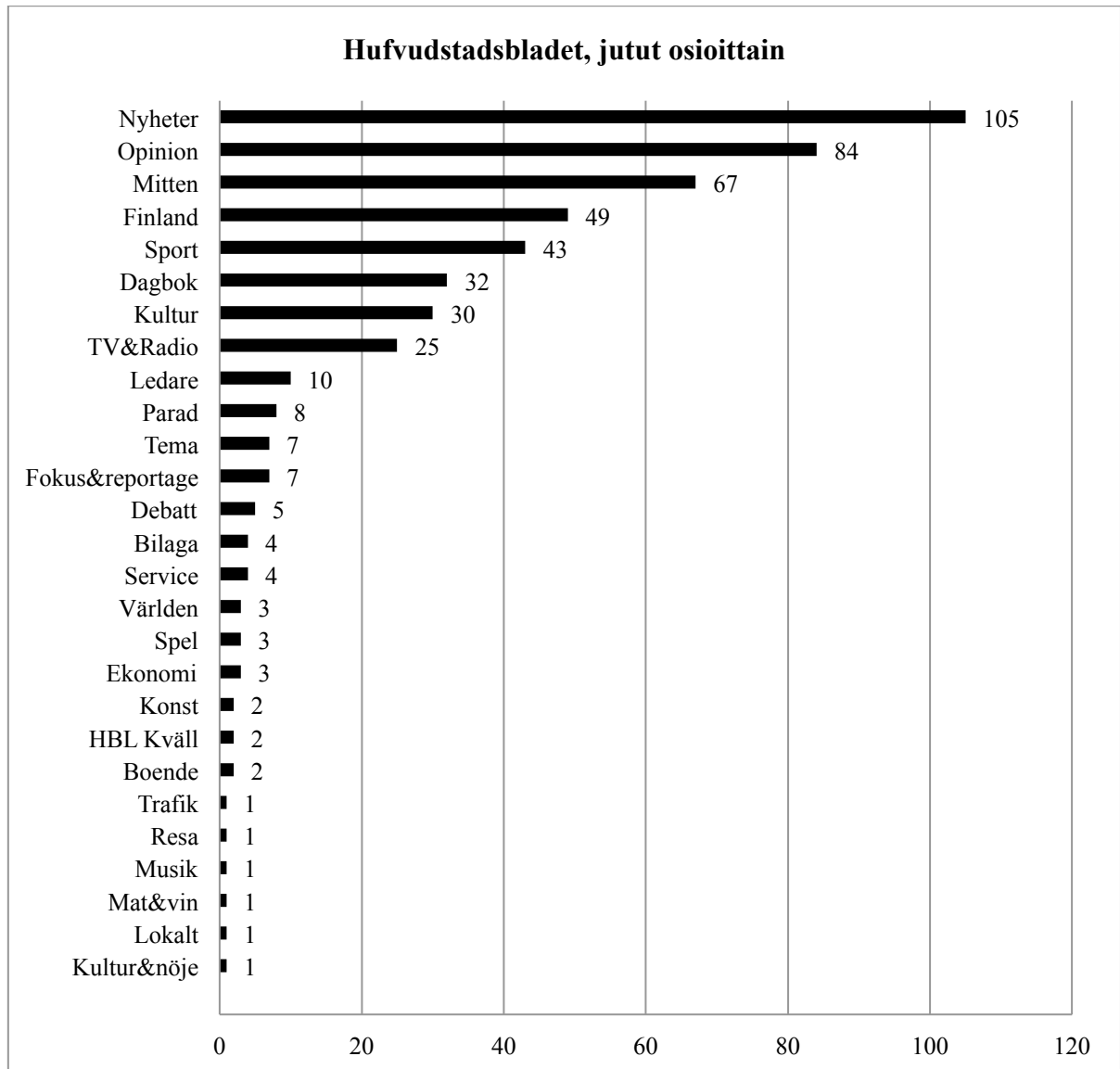
Helsingin Sanomissa osioita on 17, aineistossa osumia ei tullut osioille Auto, Koti, Pääkirjoitus sekä Radio ja Televisio. Valtaosa teksteistä ilmestyi Kotimaa-osiossa (43%), seuraavaksi eniten oli Ihmiset-osiossa (8%) ja Kuukausiliitteessä (8%), Kulttuurissa, Nyt-liitteessä ja Urheilussa (jokaisessa 6%). Loppujen osioiden määrät jäivät alle neljän prosentin.

Kaavio 1. Jutut osioittain Helsingin Sanomissa (n=130).

Hufvudstadsbladet

Hufvudstadsbladetissa osioittainen jaottelu on huomattavasti monipolvisempi kuin Helsingin Sanomissa.

Kaavio 2. Jutut osioittain Hufvudstadsbladetissa (n=501).

Eräänlaisia pääosioita ovat Nyheter (Uutiset), Opinion (Mielipide), Mitten (Keskialue) ja Sport (Urheilu). Nyheter-osioon sisältyvät Finland (Suomi), Lokalt (Paikallinen), Världen (Maailma), Ekonomi (Talous) ja Politik (Politiikka). Opinion sisältää puolestaan osiot Ledare (Pääkirjoitus) ja Debatt (Keskustelu).

Mitten on lehdessä myös Kultur&nöje (Kulttuuri&Viihde), joka kuvaakin sitä paremmin. Sen sisällä ovat muun muassa Boende (Asuminen), Dagbok (Päiväkirja; pakinoita yms.), Konst (Taide), Kultur (Kulttuuri), Mat&vin (Ruoka&viini), Musik (Musiikki), Resor (Matkat) ja Trafik (Liikenne). Service (Palvelut) on lehden lopussa olevat sivut, jotka sisältävät muun muassa ilmoituksia, tv- ja radio-ohjelmia. Parad (Etusivu) sisältää nimensä mukaisesti etusivulla ilmestyvät jutut, Bilaga (Liite) liitteet ja Sport (Sport) on ainoastaan urheilua.

Olen jaotellut hakutulokset sen mukaan, miten ne on sähköisessä arkistossa luokiteltu, sekä korjannut ne, jotka on luokiteltu selvästi väärään osioon. Näin ollen osumia on sekä niin sanottuihin pääosioihin että alaosioihin.

Hbl:ssa Ahvenanmaa esiintyi tasaisemmin eri osioissa. Eniten juttuja oli osiossa Nyheter (21%), seuraavaksi eniten Opinion (17%), Mitten (13%) ja Finland (10%). Alle 10 prosentin jäivät Sport (9%), Dagbok (6%), Kultur (6%) sekä TV&Radio (5%). Loput osiot jäivät kahteen prosenttiin tai alle sen. Jos osioita tarkistelee neljän pääosion näkökulmasta, on uutisiksi luokiteltavia juttuja eniten, yli 30 prosenttia. Mitten kattaa yli 25 prosenttia ja Opinionin alle meneviä on noin viidennes.

Yhteenveto

Vähemmistödiskurssin toteutumisen voi arvioida näkyvän siinä, että Helsingin Sanomissa Ahvenanmaa esiintyi ylipäätään huomattavasti harvemmin kuin Hufvudstadsbladetissa, käytännössä suhde oli 130:501.

Helsingin Sanomien jutuista valtaosa, 43 % , oli Kotimaa-osiossa, joka on siis pääasiassa kotimaan uutisia sisältävä osio. Hufvudstadsbladetissa oli vastaavasti Nyheter- ja Finland-osioissa yhteensä 31 % kaikista jutuista, eli niin ikään suurin osa jutuista ilmestyi niissä.

Kulttuuriosion juttuja oli kummankin lehden aineistosta liki sama osuus, HS:ssa 7 % ja Hbl:ssa 6 %. Urheiluosion osalta urheilujuttujen osuus koko materiaalista oli HS:n osalta 6 % ja Hbl:n osalta 9 %, eli ero ei ollut kovin suuri.

Mielenkiintoisia olivat mielipidekirjoitukset ja pääkirjoitukset, joiden osalta erot olivat selviä. Helsingin Sanomissa Ahvenanmaata ei käsitellä pääkirjoituksissa kertaakaan, kun vastaavasti Hufvudstadsbladetissa se esiintyy kymmenessä pääkirjoituksessa. Hbl:n osalta mielipidekirjoitusten määrään vaikuttavat lehdistökatsauksen poiminnat Ålandstidningenistä ja Nya Ålandista, kun taas Helsingin Sanomien lehdistölainauksissa Ahvenanmaan lehtiä ei ole siteerattu. Vaikka lehtikatsaukset poistaisi otoksesta, esiintyy Ahvenanmaa silti Hbl:n mielipidesivuilla noin 65 kertaa, kun vastaava luku Helsingin Sanomissa on kolme.

Lehden kanteen Ahvenanmaa-aiheinen juttu pääsi Hufvudstadsbladetissa kahdeksan kertaa. Helsingin Sanomissa kannessa on aina mainoksia, joten tältä osin lehtiä ei voi verrata keskenään.

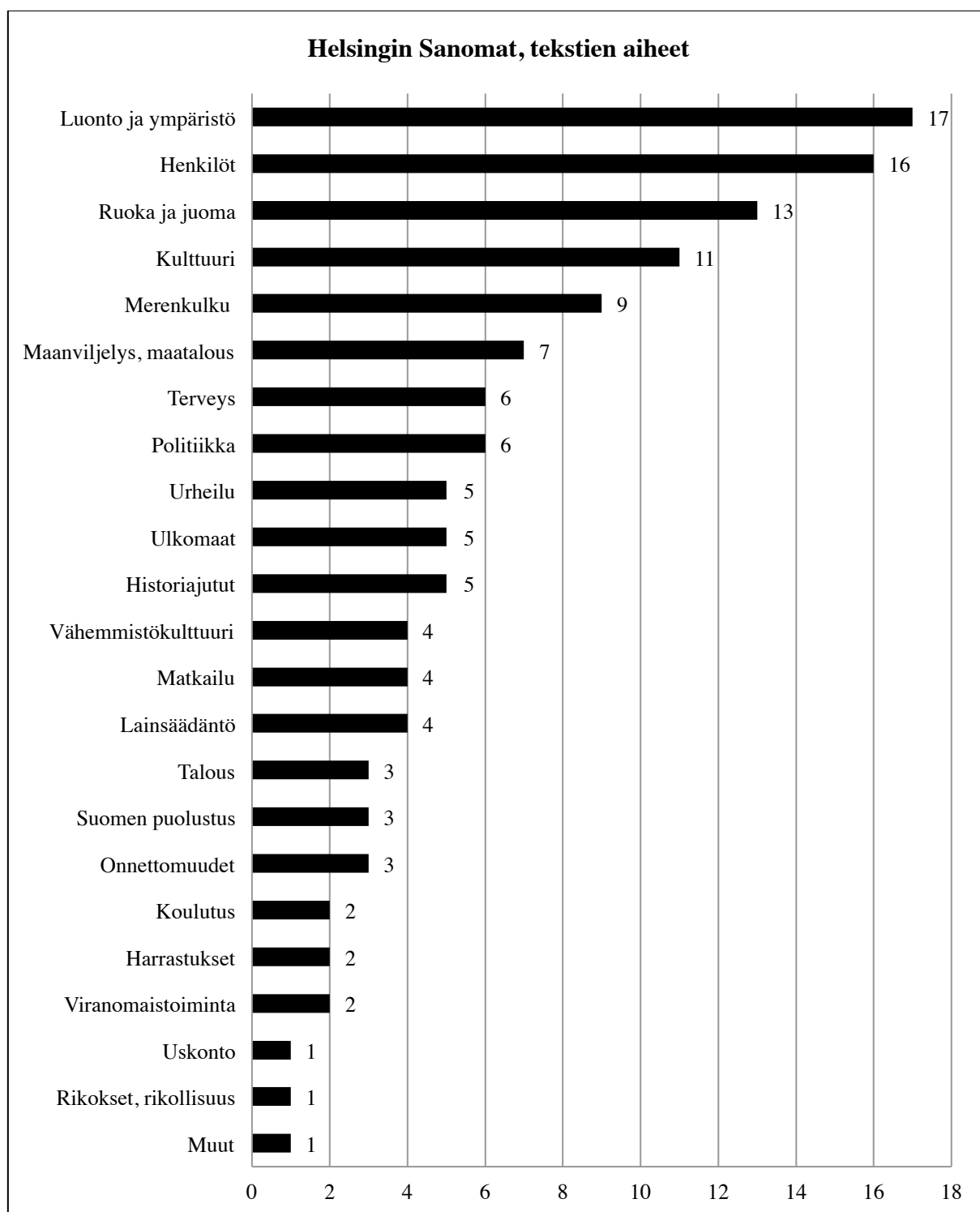
Osioiden mukainen tarkastelu ei sinänsä kerro kummankaan lehden osalta tarkasti siitä, mitä jutut käsittelevät. Sekä Helsingin Sanomien Kotimaa-osio että Hufvudstadsbladetin Finland ja Nyheter sisältävät juttuja esimerkiksi taloudesta, politiikasta, maanviljelystä ja koulutuksesta. Mielenkiintoista kuitenkin on, että kummassakaan lehdessä suoraan talouteen luokiteltuja juttuja ei ole kuin kolme, ja Ahvenanmaahan liittyvät talousjutut ovat ilmestyneet kotimaan uutisiin luokiteltavissa osioissa.

5.2 Aiheet

Fairclough'n kriittisen diskurssianalyysin kannalta tekstien aiheiden valitsemisen voi lukea osaksi toimituksellisia käytäntöjä. Valintaa ohjaavat tai voivat ohjata muun muassa journalismin perinteiset uutiskriteerit, taloudelliset ja henkilöstöön liittyvät resurssikysymykset, arvot ja kaupalliset tekijät. Myös toimittajan, toimituspäällikön tai muun esimiehen omilla kiinnostuksilla voi olla vaikutusta valintaan. (ks. luku 4.2.2.) Aiheiden mukaisessa tarkastelussa käytän Pietikäisen tutkimuksen luokitusta (Pietikäinen 2000b, 203) täydennettynä omasta aineistostani nousevilla aiheilla.

Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomien aineiston 130 tekstiä oli luokiteltavissa aiheiltaan 23 kategoriaan.

Kaavio 3. Helsingin Sanomien tekstien aiheet lukumäärittäin (n=130).

Prosentuaalisesti tarkasteltuna osuudet ovat seuraavat:

Luonto ja ympäristö	13
Henkilöt	12
Ruoka ja juoma	10
Kulttuuri	9
Merenkulku	7
Maanviljelys, maatalous	5
Terveys	5
Politiikka	5
Urheilu	4
Ulkomaat	4
Historiajutut	4
Vähemmistökulttuuri	3
Matkailu	3
Lainsäädäntö	3
Talous	2
Suomen puolustus	2
Onnettomuudet	2
Koulutus	2
Harrastukset	2
Viranomaistoiminta	2
Uskonto	1
Rikokset, rikollisuus	1
Muut	1

Taulukko 2. Helsingin Sanomat, aiheiden prosentuaaliset osuudet.

Tekstien aiheista suurin osa oli luokiteltavissa luontoon ja ympäristöön, yhteensä 17 kappaletta (13% koko aineistosta). Säähän liittyviä juttuja oli näistä kahdeksan, kolme linnustoon, kaksi levätilanteeseen ja yksi merenrantojen siisteyteen, loput punkkien esiintymiseen, ahvenanmaanlampaan rodulliseen kuvailuun sekä rupiliskon esiintymiseen. Säähän liittyvissä jutuissa Ahvenanmaa mainittiin kolmessa jutussa esimerkkinä jostain poikkeavasta eli lämpöennätyksestä ja yhdessä jutussa myrsky aiheutti ongelmia merenkululle.

Henkilöön keskittyvissä jutuissa, joita oli seuraavaksi eniten, 16 kappaletta (12%), Ahvenanmaa esiintyi kahdella tavalla. Kuudessa jutussa haastateltava oli selkeästi joko ahvenanmaalainen, ahvenanmaalaislähtöinen tai sinne muuttanut. Toisessa kategoriassa Ahvenanmaa esiintyi vain mainintana, kuten kolmessa nekrologissa mainintana henkilön kesäasunnosta Ahvenanmaalla, tai kahdessa jutussa paikkana, jossa haastateltu henkilö oli joskus käynyt.

Ruokaan ja juomaan liittyviä juttuja oli yhteensä 13 (10%). Olut oli mukana viidessä jutussa, Stallhagen-panimon oluesta mainittiin sen olevan nimenomaan ahvenanmaalaista. Panimo valmisti 170-vuotiaasta hylystä nostetun oluen mukaista olutta, mikä sai huomiota kolmen jutun verran. Neljässä jutussa pääosassa oli samppanja, mikä johtui Ahvenanmaan edustalta nostetusta hylkysamppanjasta. Juttuja oli muun muassa samppanjan säilyttämisestä ja sen huutokauppaamisesta. Ahvenanmaan pannukakku mainittiin kahdessa ruoka-arvostelussa, karitsanmureke yhdessä, ja lisäksi oli juttua ahvenanmaalaisesta sipsitehtaasta ja huippukokiksi tituleeratun Michael Björklundin Smakby-ravintolasta. Näiden ruoka- ja juomajuttujen voi katsoa edustavan Fairclough'n kuvaamaa kuluttajajournalismia, useassa jutussa tämä oli erittäin selvästi näkyvillä (olut- ja ravintola-arviot).

Kulttuuri oli aiheena yhdessätoista jutussa (9%). Neljässä jutussa pääosassa oli nimenomaan ahvenanmaalainen tapahtuma tai Ahvenanmaata käsittelevä kirja ja kahdessa jutussa mainittiin ahvenanmaalaisten ehdokkuuksista palkinnonsaajaksi. Muuten jutut olivat yleisempiä ja käsitelivät muun muassa tulevia kulttuuritapahtumia tai tekeillä olevia elokuvia. Näistäkin jutuista neljä oli suunnattu suoraan kulttuurin kuluttajille, kuten elokuvissa- tai muissa kulttuuritapahtumissa kävijöille.

Merenkulkua käsitteleviä juttuja oli yhdeksän (7%). Neljä jutuista käsitteli Viking Line Amorellan karilleajoa Ahvenanmaan saaristossa joulukuussa 2013 ja yksi oli niiden yhteydessä julkaistu yleinen juttu alusten vaaratilanteista. Öljytankkereiden havereita käsiteltiin kahdessa jutussa, alusten uhkapeliasioita yhdessä ja yhdessä veneilyä ja meripelastusta. Merenkulkuun liittyvät uutiset olivat siis kaikki tavalla tai toisella onnettomuuksia tai sen uhkaa käsitteleviä juttuja. Vaikka jutut täyttivät uutiskriteerit yllättävyydellään ja negatiivisuudellaan, niin niissä oli myös kuluttaja-aspekti, niiden yleisöksi voi päätellä joko risteilymatkustajan-, Suomenlahden rannikon asujan, veneilijän tai muun merellä liikkujan.

Maanviljelys tai maatalous oli aiheena seitsemän kertaa (5%). Viisi jutuista oli Helsingin Sanomien Ahvenanmaalta tekemän Ahvenanmaan ruokakulttuuri -juttusarjaan liittyviä, kaksi muuta liittyivät yleisemmin siihen, miten kesän sää on vaikuttanut sadon määrään. Kolmessa jutussa pääosassa oli omenanviljelys, yhdessä parsat, yhdessä perunat, yhdessä Ahvenanmaan lammas ja yhdessä Ahvenanmaan sadonkorjuujuhlat. Neljässä Ahvenanmaan ruokakulttuuriin liittyvässä jutussa tehdään vertailua Manner-Suomen ja Ahvenanmaan välillä tai mainitaan, että tuotteita voi ostaa myös Manner-Suomesta, mikä toisaalta korostaa eroa Ahvenanmaan ja

Manner-Suomen välillä ja toisaalta sillä identifioidaan lukijakunnaksi nimenomaan mannersuomalaiset kuluttajat.

Niin sanotusti koviin aiheisiin liittyvä politiikka oli aiheena kuudessa jutussa (5%), jotka kaikki liittyivät eurovaaleihin. Ahvenanmaa oli pääaiheena yhdessä jutussa, jossa toimittaja oli käynyt Ahvenanmaalla paikanpäällä seuraamassa vaalitulaisuutta (Ahvenanmaa keskittää äänet eurovaaleissa 20.4.). Diskurssianalyttisesti juttu on mielenkiintoinen, sillä siinä rakennetaan kuvaa Ahvenanmaan erityisyydestä monella tapaa. Määritelmää 'oma' toistetaan usein, mainitaan muun muassa 'Ahvenanmaan oma julkkiskokki', 'oma euroedustaja', 'oma meppi', 'oma poliittinen järjestelmä', 'oma tapa tehdä politiikkaa', 'oma puoluejärjestelmä', omat maakuntapäivät' ja 'oma hallitus'. Lisäksi todetaan "kampanjapäälliköllä on syntymäpäivä, joten Ja må hon leva ja hurraat vielä päälle", mikä korostaa kielellistä ja kulttuurista eroa.

Lisäksi politiikkaa käsittelevässä jutussa mainittiin, että Ahvenanmaan vaalipiirissä äänestettiin eniten, mutta Ahvenanmaalta ei haastateltu ketään asiasta. Sen sijaan toisessa jutussa, jossa aiheena olivat kuntien äänestysvilkkaus, haastateltiin kauniaislaisia suuresta äänestysprosentista ja kaavilaisia pienestä. Jutussa haastateltava totesi Kauniaisissa olevan maaotteluhenkeä äänestysprosentin suhteen, ja vertailukohdaksi mainittiin maakunnat Pohjanmaa sekä seuraavassa lauseessa Ahvenanmaa.

Niin ikään kuudessa jutussa käsiteltiin terveysasioita (5%). Puolet jutuista käsitteli punkkien aiheuttamia ongelmia kuten borreliosia, puolessa jutuista Ahvenanmaa oli maininnan tasolla. Yhdessä jutussa mainittiin punaviiniä kuluvan Ahvenanmaalla muuta Suomea enemmän.

Ulkomaan asiat ja urheilu olivat aiheena kumpikin viidessä tekstissä (4%). Kaikki ulkomaan jutut liittyivät Ukrainan tilanteeseen ja Krimiin. Yhdessä jutussa käsiteltiin historiallista Krimin sotaa 1800-luvulla, neljässä tekstissä verrattiin Ahvenanmaata ja Krimiä ja esitettiin Krimille ns. Ahvenanmaan mallia eli itsehallintoa ja demilitarisointia. Urheilujutuista kolme oli jalkapallosta, näistä kaksi miesten sarjasta ja yksi naisten. Lopuissa kahdessa aiheena oli jääkiekkoturnaus ja tennis. Myös historiajuttuja, jotka käytännössä olivat vanhojen juttujen uusintoja, oli aineistossa viisi (4%). Historiajutut käsittelivät Maarianhaminassa sattunutta lento-onnettomuutta, entistä juoksijaa, ahvenanmaalaislähtöistä juoksijaa Janne Holménia, silakkamarkkinoita, kirjeenvaihtajaa ja rulettipelin aloitusta Maarianhaminassa.

Lainsäädäntöön ja matkailuun liittyviä oli molempia neljä (3%). Lainsäädäntöön liittyvät jutut käsittelivät Ahvenanmaan itsehallinnon syntyä, laki-aloitetta kiinteistökauppojen rajoittamisesta, johon esitettiin ns. Ahvenanmaa-mallia, osakeyhtiölakia sekä energiatehokkuuden EU-säännöksiä, joita Ahvenanmaa oli rikkonut. Matkailujutuista kaksi käsitteli nimenomaan matkailua Ahvenanmaalla, toisessa käsiteltiin yöpymisiä ja toisessa pyöräilyä. Jälkimmäisessä mainittiin meri, juhannussalot ja Ahvenanmaan pannukakku, jotka kaikki voi liittää leimallisesti suomenruotsalaiseen ja ahvenanmaalaiseen kulttuuriin (Polkupyöräilijän pakkomielle, 26.4.2014). Muut kaksi juttua käsittelivät toinen tukholmalaisia kahviloita ja toinen mannersuomalaisten polttaritapoja. Matkailuun liittyvät jutut voi niin ikään liittää kategoriaan kuluttajajutut, sillä niissä nimenomaan esitellään matkailijoille tarjottavia palveluita.

Niin ikään neljän tekstin aiheeksi pystyi luokittelemaan vähemmistökulttuuriin. Kolme näistä ilmestyi samassa kuukausiliitteessä, jossa Ahvenanmaa oli myös kansijuttuna (Onnellisten saari 8/2014). Tätä kokonaisuutta erittelen tarkemmin luvussa 6. Yksi juttu oli suomenruotsalaisesta kirjallisuudesta. Tässä on merkittävä poikkeama Pietikäisen saamelastutkimuksen tuloksiin, sillä hänen aineistossaan vähemmistökulttuuri oli yhdessä ihmisoikeusaiheiden kanssa aiheena valtaosassa saamelaiskirjoittelusta. (Pietikäinen 2000b, 214–215).

Talous ja puolustus olivat aiheena kumpikin kolmessa jutussa. Yhdessä jutussa oli Ahvenanmaan puolustuksesta 1800-luvulla Krimin sodassa, toisessa tekstissä käsiteltiin puolustuspolitiikkaa, Natoa ja Venäjää sekä Ahvenanmaan demilitarisointia ja kolmannessa sukellusvenehavaintoa Ahvenanmaalla. Talousjutuista yksi käsitteli hintakilpailua ja siinä todettiin Suomen olevan ”euroalueen Ahvenanmaa”, toisessa jutussa käsiteltiin jäteviientä ja Ahvenanmaa mainittiin esimerkkinä jäteviennistä Ruotsiin. Kolmannessa aiheena oli taidehuutokauppojen tilanne, ja mainittiin ahvenanmaalaisen keräilijän ennätyksellisen kallis hankinta huippuvuotena 2007.

Puhtaasti onnettomuuksia käsitteleviä uutisia oli kaksi (2%), molemmat koskivat Ahvenanmaalla sattuneita auto-onnettomuuksia, joissa oli kuollut yksi henkilö. Kolmas onnettomuus uutinen koski Keski-Ruotsin maastopaloa, jonka savut kulkeutuivat myös Ahvenanmaalle.

Harrastukset, koulutus ja viranomaistoiminta olivat aiheena jokainen kahdessa jutussa (2%). Harrastuksista toinen käsitteli veneilyn kustannuksia, toisessa mainittiin ahvenanmaalaislähtöinen karaokejuontaja. Koulutukseen liittyvät jutut käsittelivät kumpikin kieltenopiskelua. Viranomaistoimintaan liittyvät jutut olivat puolestaan molemmat Ahvenanmaan samppanjahuutokaupasta, josta maakuntahallitus sai moitteet apulaisoikeuskanslerilta.

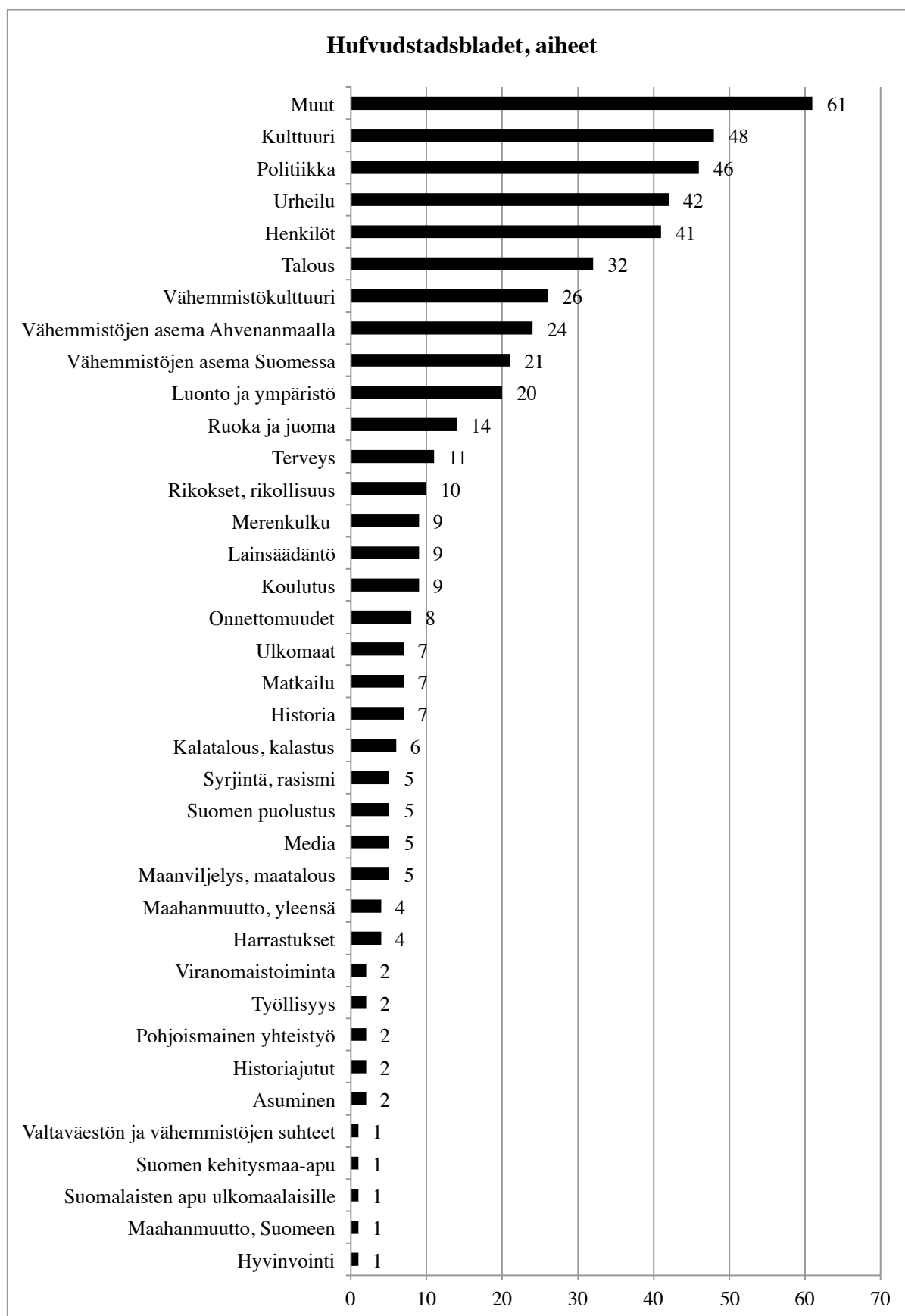
Yhden jutun aiheet olivat rikokset ja rikollisuus, uskonto sekä ns. muut aiheet (1%). Ainoa juttu, jota oli vaikea sijoittaa aihepiiriltään mihinkään aiemmin mainituista, oli joulupostin jakeluun liittyvä uutinen, jolla lähinnä informoitiin postitusajoista.

Hufvudstadsbladet

Hufvudstadsbladetin 501 tekstiä olivat jaettavissa 37 aihekategoriaan. Hufvudstadsbladetin suurimmaksi osioksi osoittautui muut eli osio, johon menivät kaikki ne aiheet, jotka eivät muihin luokkiin sopineet. Tällaisia tekstejä oli 61 (12%). Tarkempi aineistonrajaus olisi pienentänyt tämän luokan kokoa, mutta toisaalta laaja materiaali antaa kuvan siitä, kuinka monipuolisissa yhteyksissä Ahvenanmaa Hbl:ssa esiintyy.

Suurimman osan muista aiheista muodostivat toimitetut ohjelmapuffit eli televisio- ja radio-ohjelmien esittelyt, joita oli 25. Esittelyistä yli puolet oli sellaisia ohjelmia, joissa ainoana aiheena oli joko ahvenanmaalainen henkilö, tapahtuma tai muu Ahvenanmaata koskeva aihe.

Toinen muut-kategorian toimituksellisesti laajempi aihe oli Ruotsin kruununprinsessan puolison Danielin vierailu Ahvenanmaalle, se oli esillä viidessä tekstissä. Kuninkaallisista satuhäistä kertovan jutun yhteydessä oli myös maininta nykyisen kuninkaan ja hänen puolisonsa käynneistä Ahvenanmaalla pienessä kalastajamökissä. Toimituksellisia juttuja olivat myös eri juhlapäiviin liittyvät jutut, Suomen itsenäisyyspäiväjuhlissa oli haastateltu ahvenanmaalaisia, naistenpäivänä Ahvenanmaan Feministakademin jakoi palkinnon ja adoptoitujen päivänä oli juttu adoptioista, ja esimerkkitapauksena haastateltiin ahvenanmaalaista.

Kaavio 4. Hufvudstadsbladet, tekstien aiheet lukumäärittäin (n=501).

Muut	12
Kulttuuri	10
Politiikka	9
Urheilu	8
Henkilöt	8
Talous	6
Vähemmistökulttuuri	5
Vähemmistöjen asema Ahvenanmaalla	5
Vähemmistöjen asema Suomessa	4
Luonto ja ympäristö	4
Ruoka ja juoma	3
Terveys	2
Rikokset, rikollisuus	2
Merenkulku	2
Lainsäädäntö	2
Koulutus	2
Onnettomuudet	2
Historia	1
Ulkomaat	1
Matkailu	1
Kalatalous, kalastus	1
Syrjintä, rasismi	1
Media	1
Maanviljelys, maatalous	1
Suomen puolustus	1
Maahanmuutto, yleensä	1
Harrastukset	1
Työllisyys	0,4
Pohjoismainen yhteistyö	0,4
Asuminen	0,4
Historiajutut	0,4
Viranomaistoiminta	0,4
Valtaväestön ja vähemmistöjen suhteet	0,2
Suomen kehitysmaa-apu	0,2
Suomalaisten apu ulkomaalaisille	0,2
Maahanmuutto, Suomeen	0,2
Hyvinvointi	0,2
Uskonto	-
Yhteensä	100

Taulukko 3. Hufvudstadsbladet, aiheiden prosentuaaliset osuudet.

Yhdessä muut-kategorian jutussa aiheena oli ahvenanmaalaisen rahapeliyhtiön nettipelistä saatu miljoonavoitto ja yhden jutun aiheena oli putoamassa oleva satelliitti, jonka

putoamisreitille Ahvenanmaa osui. Väestönkasvua käsittelevässä jutussa puolestaan mainittiin laskelmasta, jonka mukaan koko maailman väestö mahtuisi Ahvenanmaalle.

Näiden lisäksi kolmessa lehdistökatsaukseen poimitussa ahvenanmaalaisen lehden jutussa käsiteltiin aiheita, joita oli vaikea sijoittaa muihin luokkiin, sillä ne käsittelivät nettikeskustelujen etikettiä, inhomillisuutta ja humanisuutta yleensä sekä Ahvenanmaan tietoliikenneyhteyksien ongelmia.

Lisäksi mukana oli ns. pikkujuttuja eli pieniä juttuja luokkakokouksista, lasten piirustusten yhteydessä olevia tekstejä, joissa kerrottiin matkoista Ahvenanmaalle, ristikko- ja tietovisavihjeitä ja kerran tietovisan osallistuja oli Ahvenanmaalta. Ahvenanmaa mainittiin myös kahdessa pakinassa, jossa toisessa etsittiin Ahvenanmaalle muuttanutta isotätiä ja toisessa pohditaan kesän loppua ja mainitaan ahvenanmaalainen vene. Lisäksi oli erikseen jutut illusionistin kiertueen käynnistä Maarianhaminassa, Ahvenanmaan kansanedustajan puhetilaisuuden etukäteisjuttu sekä esittely naistenpäivän tapahtumista Feministakademinissa.

Kulttuuriaiheisia tekstejä oli aineistossa toiseksi eniten, 48 kappaletta (10%). Yli puolessa niistä (30) on pääaiheena Ahvenanmaa, esimerkiksi ahvenanmaalainen taiteilija tai kulttuuritapahtuma, Ahvenanmaalla esitettävä esitys tai Ahvenanmaalla kuvattu elokuva. Muissa teksteissä Ahvenanmaa tai ahvenanmaalainen on esimerkkinä muiden joukossa. Suoraan kulttuurin kuluttajille suunnattuja tekstejä oli kolme, yksi yleisemmin kesätapahtumia esittelevä ja kaksi tulevien elokuvien yleisesittelyä. Erikoista aineistossa olivat elokuva-aiheiset jutut, joissa aiheena oli Ulrika Bengstin ohjaus Oppipoika, joka oli myös Suomen Oscar-ehdokkaana. Hbl:n viidessä jutussa mainittiin, että elokuva on kuvattu Ahvenanmaalla, Helsingin Sanomissa osumia ei ollut yhtään. Niin ikään Maarianhaminassa esitetystä Magnus-Maria -opperasta oli Hbl:ssa viisi juttua, Helsingin Sanomissa yksi.

Politiikka-aiheisia tekstejä oli 46 (9%). Yli puolessa aiheena oli tavalla tai toisella europarlamenttivaalit (25). Viidessätoista tekstissä mainittiin Ahvenanmaan ehdokas Britt Lundberg nimeltä. Viisi jutuista oli mielipidepalstalla käytyä keskustelua merimetsojen metsästyksestä ja siitä, oliko ahvenanmaalaisen europarlamenttivaaliehdokkaan kirjoitus aiheesta populistinen vai ei, lisäksi käytiin keskustelua siitä, pelastivatko Ahvenanmaan äänet Rkp:n vai eivät, ja huomautettiin, että gallupit eivät pidä paikkaansa Rkp:n suhteen, koska Ahvenanmaata ei lasketa mukaan. Kaiken kaikkiaan europarlamenttivaalikirjoittelu oli mielenkiintoinen kokonaisuus, joka kertoi sekä Ahvenanmaan asemasta suomenruotsalaisella

poliittisella kentällä, että myös siitä, että vähemmistön sisällä voitiin käydä hyvinkin suoraa ja kriittistä keskustelua.

Ahvenanmaan sisäpoliittisia asioita käsiteltiin yhdeksässä jutussa, ja ne liittyivät muun muassa kuntajakouudistukseen, ahvenanmaalaisten puolueiden yhdistymissuunnitelmiin, Ahvenanmaan sisäiseen alkoholipolitiikkaan, kunnanjohtajan saamiin potkuihin, Ahvenanmaan maakuntahallituksen esitykseen, että Ahvenanmaa on saatava mukaan suomalaisiin tilastoihin, sekä ahvenanmaalaisten poliitikkojen osallistumisesta ruotsalaiselle politiikkaviikolle Almedalenissa. Tällaiset Ahvenanmaan sisäisiä poliittisia asioita tai poliitikkoja käsittelevät aiheet puuttuivat Helsingin Sanomista täysin.

Urheiluaiheisia tekstejä oli huomattavan paljon, 42 kappaletta (8%), ja näistä 36 käsitteli jalkapalloa tai jalkapalloilijoita. Miesten jalkapallosarjasta kirjoitetut jutut liittyivät IFK Mariehamnin otteluihin ja pelaajiin (18) ja naisten jalkapallosarjasta puolestaan Ålands Unitedin joukkueeseen (14). Purjehdusta käsiteltiin kolmessa jutussa.

Henkilön persoonaan keskittyviä tekstejä oli 41 (8%). Näistä nekrologeja oli 13, joista kymmenen oli henkilöistä, jotka ovat syntyisin Ahvenanmaalta, asuneet tai tehneet työuransa siellä, kolmessa jutussa Ahvenanmaa oli ainoastaan mainintana. Yhteensä 19 muussa tekstissä oli kohteena henkilö, joka oli joko ahvenanmaalaislähtöinen, ahvenanmaalainen tai Ahvenanmaalle muuttanut tai siellä parhaillaan työskentelevä.

Talous oli aiheena 32 tekstissä (6%), joista 17:ssä käsiteltiin nimenomaan Ahvenanmaan talousasioita tai ahvenanmaalaisen yrityksen tai yhtiön asioita. Muissa teksteissä Ahvenanmaa oli esimerkkinä tai asiantuntijana oli Ålandsbankenin analyytikoita.

Vähemmistökulttuuriaiheisia tekstejä oli 26 (5%). Näistä 7 oli perinteisen suomenruotsalaisen kulttuurin erityispiirteitä käsitteleviä (mm. Lucia-neito, silakkamarkkinat, suomenruotsalaiset sananlaskut, snapsilaulut). Muuten useampia mainintoja saivat suomenruotsalainen kirjallisuus ja nimenomaan suomenruotsalaisille tarkoitettut tai ns. Svenskfinlandissa järjestetyt tapahtumat.

Vähemmistöjen asema Ahvenanmaalla oli aihepiiri, jota ei käsitelty lainkaan Helsingin Sanomissa, mutta Hufvudstadsbladetissa se oli aiheena 24 tekstissä (5%). Yhtä lukuun ottamatta kaikissa teksteissä käsiteltiin vähemmistöjen asemaa kielen kannalta ja käytännössä suomenkielisen vähemmistön asemaa Ahvenanmaalla. Teksteistä suurin osa julkaistiin

mielipideosastolla, jossa keskusteli kävi vilkkaana ja lopulta Hufvudstadbladet lähetti toimittajan Ahvenanmaalle tekemään aiheesta juttua, joka päättyi myös lehden kanteen. Aiheeseen otettiin kantaa myös yhdessä pääkirjoituksessa. Tätä kokonaisuutta käsitellen tarkemmin diskurssianalyysin avulla luvussa 6.

Vähemmistöjen asema Suomessa oli aiheena 21 tekstissä (4%). Myös valtaosassa näistä teksteistä kysymys kielestä nousi esiin, tällä kertaa ruotsin kielen asema Suomessa. Esimerkiksi akateemista opiskelua käsittelevissä mielipidekirjoituksissa oltiin huolestuneita siitä, että ahvenanmaalaiset valitsevat mieluummin Ruotsin yliopistot, sillä Suomessa ei pysty opiskelemaan esimerkiksi juristiksi pelkästään ruotsin kielellä. Useammassa jutussa ahvenanmaalaisia käytettiin perusteluna sille, että ruotsin kielen asema on turvattava tai sitä on suojeltava. Lisäksi suomenruotsalaisten asema tuli esille Svenskfinlandin syntyvyydessä ja Pisa-tuloksissa, suomenruotsalaisten lehtien tulevaisuuden pohdinnoissa, ja suomenruotsalaisten muuttotrendien analyysissa, Ahvenanmaa tai ahvenanmaalaiset olivat näissä teksteissä yksi esimerkki muiden suomenruotsalaisten alueiden joukossa.

Luonto ja ympäristö oli aiheena 20 tekstissä (4%). Näistä meri oli tavalla tai toisella läsnä kahdeksassa tekstissä (mm. levät, simpukat, merimetsot, Itämerisäätiö, Itämeren puhtaus), sää kolmessa ja punkit kahdessa.

Ruoka ja juoma olivat aiheena 14 tekstissä (3%). Olut oli aiheena kahdessa tekstissä, ahvenanmaanlammas mainittiin kolmessa, ja samppanja kahdessa eli aiheet olivat hyvin samankaltaisia kuin Helsingin Sanomissa. Poikkeava ruokajuttu oli ahvenanmaalaisen freelancerin human interest -juttu ystävyksistä, jotka kokoontuvat säännöllisesti laittamaan ruokaa yhdessä. Julkkiskokki Michael Björklundin ravintola Linnanmäellä mainittiin kolmessa jutussa.

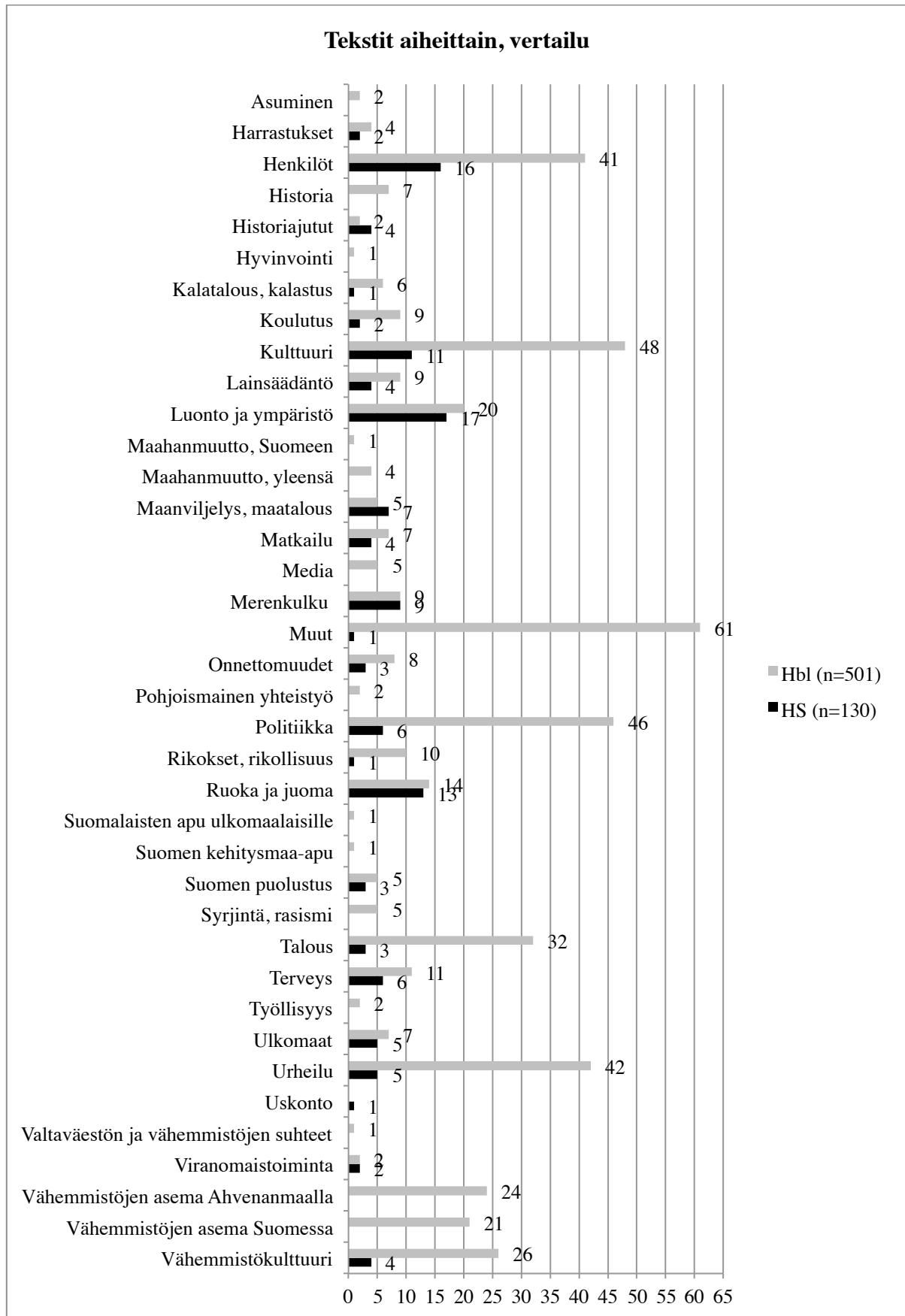
Terveys oli aiheena 11 tekstissä (2%), joissa käsiteltiin muun muassa Ahvenanmaan klamydiatilannetta ja punkkien aiheuttamia sairauksia sekä Ahvenanmaalla toimivan lääkärin väärinkäytösepäilyjä. Erilaisiin rikoksiin tai rikollisuuteen liittyviä tekstejä oli yhteensä kymmenen (2%), niistä yhdeksässä käsiteltiin Ahvenanmaalla sattuneita tai ahvenanmaalaisten rikoksia tai rikkomuksia, yhdessä aiheena oli YK:n pääkonttorista Genevestä hävinnyt taulu, joka esittää ns. Ahvenanmaan ratkaisua, ja taulun katoamista olivat selvittämässä muun muassa ruotsalainen ihmisoikeusjuristi ja japanilainen professori.

Yli kymmenen tekstin aiheita oli yhteensä 13, ja näihin lukeutui 80 prosenttia jutuista (396). Alle kymmenen tekstin aiheita oli 23, ja niihin lukeutui viidennes jutuista. Koko aiheistosta näiden aiheiden osuudet olivat 0,2-2 prosenttia. Näistä pieniksi luokiteltavista aiheista mielenkiintoinen oli syrjintä ja rasismi, jota ei käsitelty lainkaan Helsingin Sanomissa, mutta joka nousi siis esille Hufvudstadsbladetissa. Neljässä näistä teksteistä oli suvaitsemattomuudesta Ahvenanmaalla. Tällainen oli muun muassa uutinen Nya Ålandin jutusta ruotsalaisesta, joka oli Ruotsin radion ohjelmassa Rädde Sverige kertonut muuttaneensa Ahvenanmaalle pois kotimaansa suuresta maahanmuuttajamäärästä, ja tämä ruotsalainen näki Ahvenanmaan unelmapaikkana rasisteille.

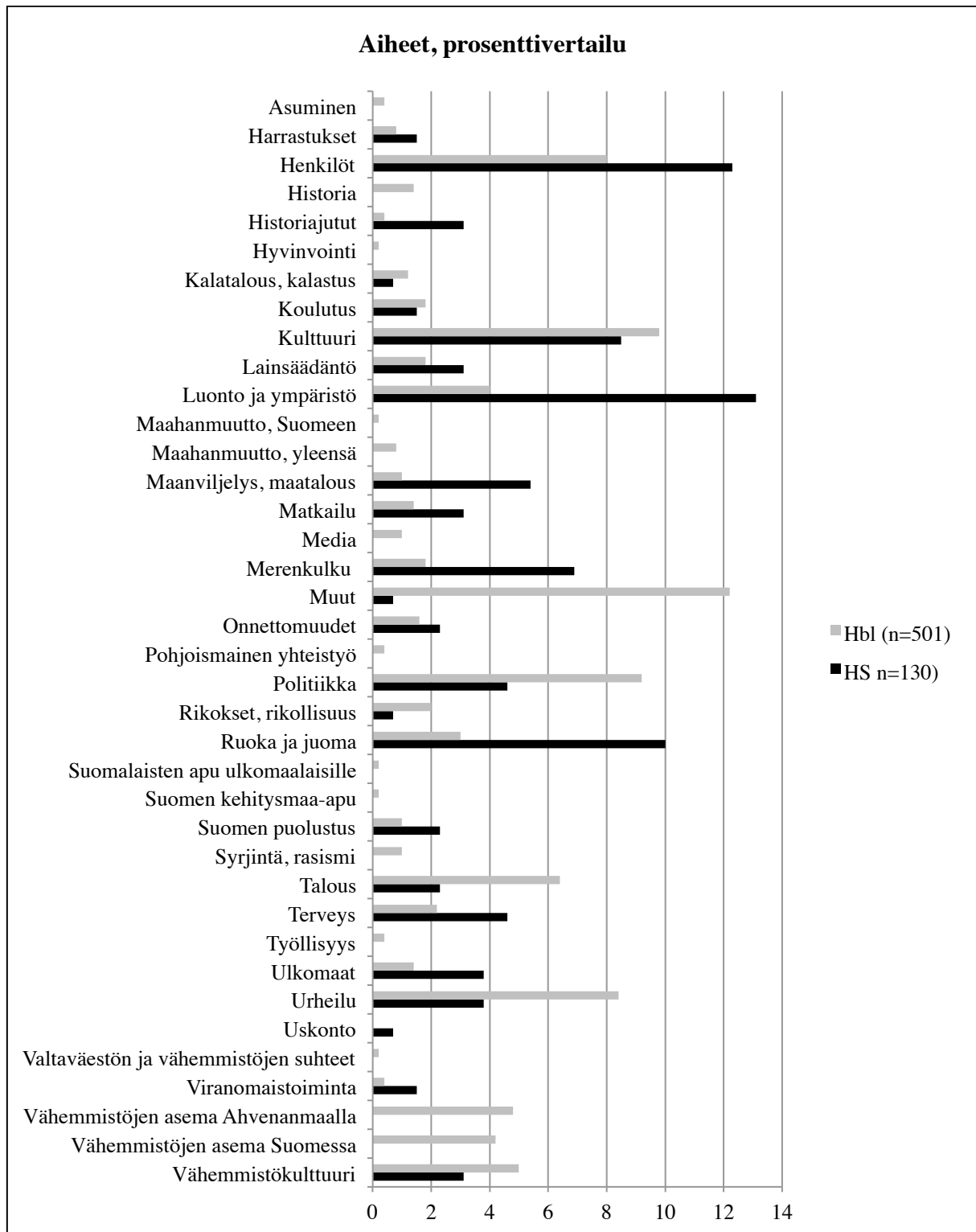
Yhteenveto

Aiheittainen tarkastelu osoitti, että Hufvudstadsbladetin aineisto on monipuolisempi kuin Helsingin Sanomien, sillä Helsingin Sanomien aiheet olivat luokiteltavissa 23 kategoriaan, Hufvudstadsbladetin 37:een. Diskurssianalyysin käsitteitä käyttäen voi siis sanoa, että Hufvudstadsbladetin antama kuva Ahvenanmaasta on heterogeenisempi kuin Helsingin Sanomien.

Hufvudstadsbladetissa Ahvenanmaa esiintyi useammin niin sanotuissa kovissa aiheissa, taloudessa ja politiikassa. Ahvenanmaan sisäpolitiikkaan liittyvät aiheet puuttuivat kokonaan Helsingin Sanomista, kun taas Hufvudstadsbladetissa ne olivat esillä. Myös vähemmistökyseksiä, sekä vähemmistön asemaa Suomessa että Ahvenanmaalla, syrjintää ja rasismia, käsiteltiin Hufvudstadsbladetissa ihan eri volyymilla kuin Helsingin Sanomissa, josta osa näistä aiheista puuttui kokonaan. Tästä voi jo päätellä, että vähemmistön arkeen liittyvät asiat olivat paremmin esillä suomenruotsalaisen vähemmistön omassa päivälehdessä Hufvudstadsbladetissa. Myös suomenruotsalainen kulttuuri ja sen symbolit tulivat esille useammin vähemmistön omassa lehdessä, ja näillä symboleilla ikään kuin vahvistettiin intertekstuaalisesti vähemmistön omaa kulttuurista perintöä.

Kaavio 5. Tekstien aiheet, lukumäärien mukainen vertailu.

Kaavio 6. Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin juttuaiheiden suhteellisen osuuden vertailu; prosentuaaliset osuudet koko lehden jutuista.

Valtaväestön päivälehdessä Helsingin Sanomissa Ahvenanmaata käsiteltiin usein sellaisten aiheiden yhteydessä, jotka olivat suoraan Manner-Suomen kuluttajille suunnattuja, ja niissä haettiin yhteistä kosketuspintaa mannersuomalaisen lukijan arkeen.

Toisaalta myös Ahvenanmaan erilaisuutta korostettiin puhumalla Ahvenanmaalle tyypillisistä 'omista' yhteiskunnallisista rakenteista tai eurovaaliehdokkaasta. Toisaalta myös Hufvudstadsbladetissa nousi etenkin suomenkielisten asemasta Ahvenanmaalla käydyssä keskustelussa kiivas tarve puolustaa Ahvenanmaata ja sen erityisyyttä. Tämä eräänlaisen erityisyyden ja erilaisuuden diskurssi on hieman eri tavalla esillä Pietikäisen saamelaistutkimuksessa, jossa hän nimittää sitä ”alkuperäinen Saami” -diskurssiksi (ks. Pietikäinen 2000b, 216).. Ahvenanmaan kohdalla ei ollut kuitenkaan kyse alkuperäisyydestä vaan eron tekemisestä suhteessa valtaväestöön ja Manner-Suomeen sekä toisaalta sen erityisyyden korostamisesta suomenruotsalaisten piirissä.

Yhteisiä piirteitä kirjoittelussa olivat esimerkiksi kulttuuriaiheiden runsaus ja erilaisten rikosuutisten vähäisyys. Tämä poikkeaa vähemmistödiskurssin mukaisesta tavasta, jossa kulttuuriaiheita on vähän ja rikosuutisia paljon.

5.3 Toimijat

Ahvenanmaa-tekstien toimijoita olen tarkastellut suorien lainauksien eli haastattelujen kautta. Olen tehnyt haastatelluissa jaottelun ahvenanmaalaisiin ja muihin, ja luokitellut heidät sen jälkeen teksteissä käytettyjen titteliä perusteella. Sellaisen puuttuessa luokitteluksi on tullut ns. tavalliset ihmiset. Mielestäni tämä on parempi ratkaisu, kuin jaotella muut useampaan kategoriaan ja ahvenanmaalaiset ainoastaan ahvenanmaalaisiksi, kuten Pietikäinen on tutkimuksessaan tehnyt (Pietikäinen 2000b, esim. 218).

Vähemmistödiskurssin piirteitä on, että vähemmistön edustajat ovat itseään koskevissa teksteissä vähemmän ”äänessä” kuin valtaväestön edustajat. Pietikäisen tutkimuksessa

vähemmistöuutisten aineistoon kuuluvissa, saamelaisia käsittelevissä jutuissa oli enemmän lainauksia muilta kuin saamelaisilta itseltään, käytännössä 51 jutussa oli saamelaisten lainauksia 24 ja muiden 45 (Pietikäinen 2000b, 219). Lainauksista 35 prosenttia oli siis saamelaisilta ja 65 prosenttia muilta.

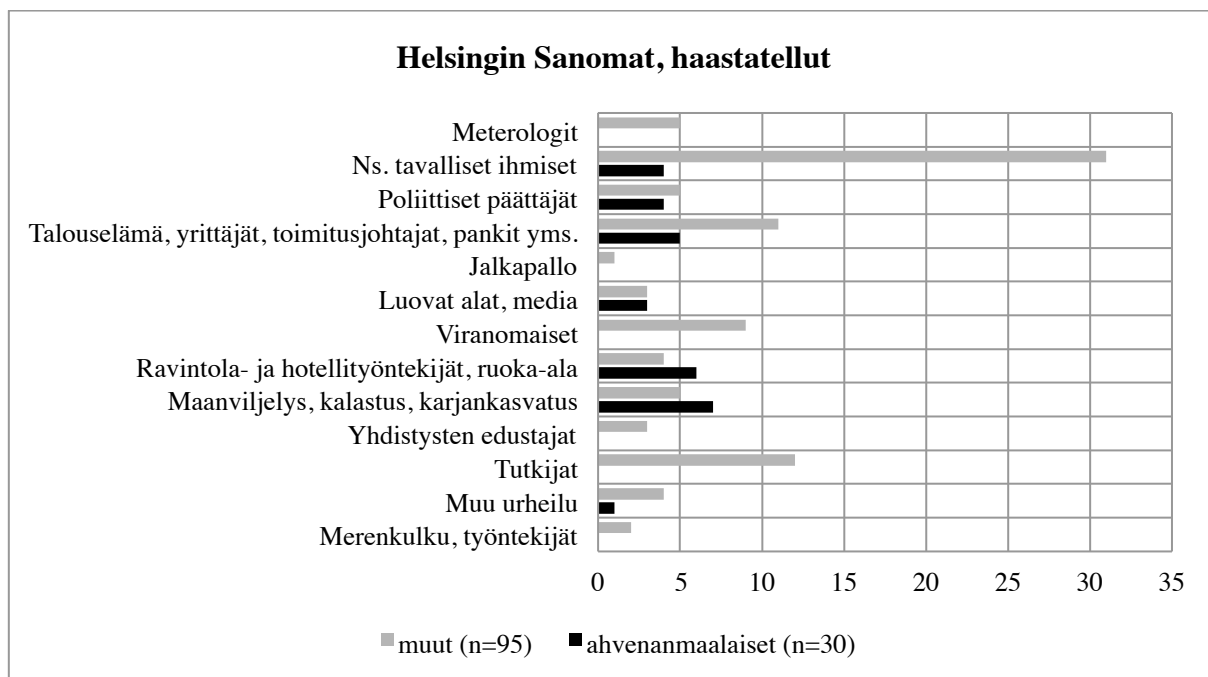
Omassa aineistossani on tekstejä, joissa Ahvenanmaa tai ahvenanmaalaiset eivät välttämättä ole pääaiheena, joten aineistossa on luonnollisestikin paljon myös muita kuin ahvenanmaalaisia toimijoita. Aineistoni ei myöskään sisällä pelkästään uutisia, joten maininta Ahvenanmaasta on saattanut olla esimerkiksi sellaisessa yhteydessä kuin ruotsalaisen kirjailijan Jens Lapiduksen haastattelussa (HS 16.2.2014 Menestyskirjailija ja asianajaja Jens Lapidus tuntee Ruotsin rosvot). Toimijaluokitus sellaisenaan antaakin siis kuvan vain siitä, paljonko ahvenanmaalaisia on ylipäättään aineiston tarkasteluaikana haastateltu. Tätä voi verrata muiden toimijoiden määrään, mutta lopputulos kertoo kuitenkin vain siitä, ketkä ovat saaneet äänensä kuuluviin niissä jutuissa, joissa Ahvenanmaa mainitaan.

Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomissa oli haastatteluja yhteensä 59 tekstissä 130:sta (45%). Haastateltuja oli yhteensä 125.

Ahvenanmaalaisia haastateltiin yhteensä 30 kertaa. Haastatelluista ns. eliittiin kuuluvat julkkiskokki Michael Björklund ja Viking Linen toimitusjohtaja Mikael Backman olivat kahdesti haastateltavana, julkkikseksi niin ikään luokiteltava muotoilija Stefan Lindfors kerran ja eri poliittiset päättäjät neljästi. Ns. tavallisia ihmisiä oli haastateltu vain neljästi, kun suurin osa haastatelluista oli alkutuotannosta tai hotelli- ja ravintola-alalta. Kaikkiaan haastatellut ahvenanmaalaiset olivat luokiteltavissa kuitenkin ainoastaan seitsemään alaan.

Ahvenanmaalaisia haastateltiin vuoden aikana suhteellisen vähän, ainoastaan 18 juttuun (14% kaikista jutuista). Huomionarvoista on, että 21 haastattelua on sellaisissa jutuissa, jotka on kirjoittanut Ahvenanmaalla juttukeikalla käynyt toimittaja. Näyttäisi siis siltä, että ainoastaan yhdeksän haastattelua on syntynyt muuten kuin paikan päällä Ahvenanmaalla.

Kaavio 7. Helsingin Sanomat, haastateltujen jakautuminen aloittain.

	ahvenanmaalaiset	muut
Maanviljelys, kalastus, karjankasvatus	7	5
Ravintola- ja hotellityöntekijät, ruoka-ala	6	4
Talouselämä, yrittäjät, toimitusjohtajat, pankit yms.	5	11
Poliittiset päättäjät	4	5
Ns. tavalliset ihmiset	4	31
Luovat alat, media	3	3
Muu urheilu	1	4
Merenkulku, työntekijät		2
Tutkijat		12
Yhdistysten edustajat		3
Viranomaiset		9
Jalkapallo		1
Meteorologit		5
YHTEENSÄ	30	95

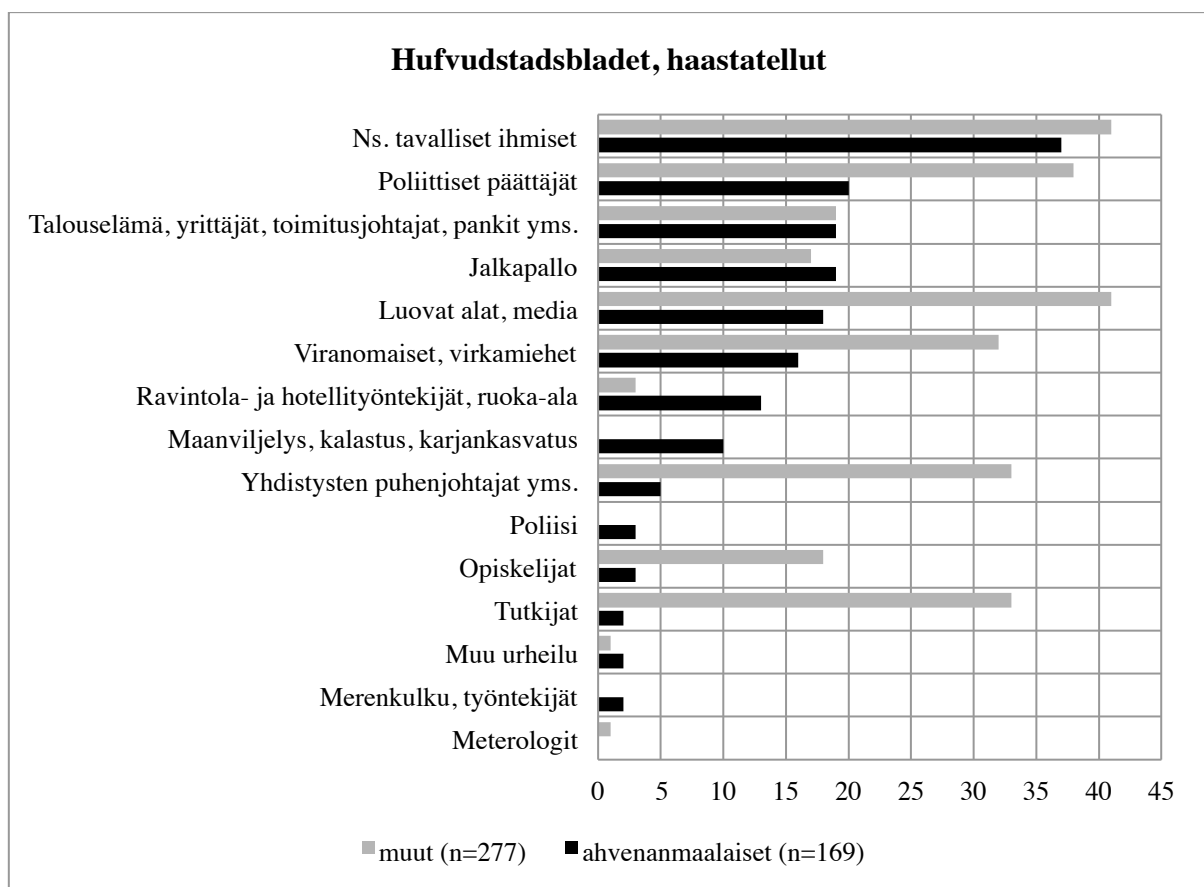
Taulukko 4. Helsingin Sanomat, haastateltujen jakautuminen aloittain lukumäärällisesti.

Muita kuin ahvenanmaalaisia haastateltuja oli 95 ja juttuja, joihin muita haastateltiin, oli 49 (38% kaikista jutuista). He edustivat 13 alaa, tosin meteorologit olisi voinut luokitella myös tutkijoihin. Merkittävänä voi ehkä pitää sitä, että kahdessa jutussa, joissa puhuttiin Ahvenanmaa-mallin soveltamisesta Krimille, ei haastateltu lainkaan ahvenanmaalaisia. Myös säätä koskevissa jutuissa, joissa Ahvenanmaa oli ääriesimerkkinä, ei haastateltu

ahvenanmaalaisia. Kolmeen punkkeihin liittyvään juttuun oli niin ikään haastateltu asiantuntijoita ainoastaan Manner-Suomesta.

Hufvudstadsbladet

Hufvudstadsbladetissa haastatteluja oli 220 tekstissä 501:sta (44%). Haastatteluja oli 396, ja ne jakautuivat seuraavasti:

Kaavio 8. Hufvudstadsbladet, haastateltujen jakautuminen aloittain.

Ahvenanmaalaisia haastateltiin Hbl:iin 169 kertaa, muita 277 kertaa. Ahvenanmaalaiset haastatellut olivat luokiteltavissa neljääntoista kategoriaan, muut kahteentoista.

Ahvenanmaalalaisten haastatteluja oli 123 jutussa (25% kaikista), muiden 137 jutussa (27%), eli suhde oli huomattavasti tasaisempi kuin Helsingin Sanomissa.

	ahvenanmaalaiset	Muut
Ns. tavalliset ihmiset	37	41
Poliittiset päättäjät	20	38
Jalkapallo	19	17
Talouselämä, yrittäjät, toimitusjohtajat, pankit yms.	19	19
Luovat alat, media	18	41
Viranomaiset, virkamiehet	16	32
Ravintola- ja hotellityöntekijät, ruoka-ala	13	3
Maanviljelys, kalastus, karjankasvatus	10	
Yhdistysten edustajat yms.	5	33
Opiskelijat	3	18
Poliisi	3	
Merenkulku, työntekijät	2	
Muu urheilu	2	1
Tutkijat	2	33
Meteorologit		1
YHTEENSÄ	169	277

Taulukko 5. Hufvudstadsbladet, haastateltujen jakautuminen aloittain lukumäärällisesti.

Hbl:n jutuista on vaikea sanoa, mitkä olisivat syntyneet täysin niin, että toimittaja on/käy Ahvenanmaalla, sillä toisin kuin Helsingin Sanomissa, toimittajan nimen perään ei kirjattu ahvenanmaalaista paikannimeä silloin, kun maakunnassa oli käyty. Kuitenkin voi todeta sen, että 38 niistä jutuista, joihin oli haastateltu ahvenanmaalaisia, oli kirjoittanut ahvenanmaalainen freelance-toimittaja, minkä lisäksi kahden kielikysymystä käsitelleen jutun yhteydessä oli selkeästi haastattelut tehty Ahvenanmaalla. Tämä on kuitenkin vasta 35% kaikista niistä jutuista, joissa oli ahvenanmaalaisen haastattelua, kun Helsingin Sanomissa vastaava prosentti oli 70%.

Ahvenanmaalaisista ns. tavalliset ihmiset ovat suurin ryhmä haastateltuja (37), seuraavaksi eniten oli poliittisten päättäjien haastatteluja (20). Jalkapalloon liittyviä haastatteluja oli huomattavan paljon (19), kun taas alkutuotannon parissa työskenteleviä haastateltiin ainoastaan kymmenen kertaa, vasta kahdeksanneksi eniten, kun Helsingin Sanomissa heitä oli eniten. Henkilöistä eniten haasteltiin IFK Mariehamnin valmentajaa Pekka Lyyskiä, kymmenen kertaa, seuraavaksi eniten eurovaaliehdokas Britt Lundbergia (4), julkkiskokki Michael Björklundia (3), sekä mm. Ahvenanmaan kansanedustajaa Elisabeth Naucéria (2), Viking Linen toimitusjohtajaa Mikael Backmania (2) ja kirjailija Katarina Gäddnäsia (2).

Muista kuin ahvenanmaalaisista haastatelluista eniten oli ns. tavallisia ihmisiä (41) ja luovien alojen ihmisiä (41). Muista poliittiset päättäjät (38), tutkijat (33) sekä viranomaiset ja

virkamiehet (32) muodostavat yhdessä suuren ryhmän. Muista kuin ahvenanmaalaisista eniten haastateltiin Rkp:n puheenjohtajaa, puolustusministeri Carl Haglundia (4).

Kuten oheisesta kaaviosta (kaavio 7.) voi nähdä, tiettyä epäsuhtaa haastateltavien määrien välillä oli. Luovien alojen ja median, viranomaisten ja virkamiesten, yhdistysten puheenjohtajien yms, opiskelijoiden ja tutkijoiden osalta haastateltavina oli huomattavasti enemmän muita kuin ahvenanmaalaisia. Ahvenanmaalaisia oli enemmän ravintola- ja hotellialan työntekijöissä, poliisissa ja merenkulun työntekijöissä.

Yhteenveto

Vähemmistödiskurssin piirteitä on, että vähemmistö ei saa ääntään kuuluviin mediassa, vaan se jää taka-alalle suhteessa enemmistöön, joka nostetaan etualalle ja joka on äänessä.

Esimerkiksi Pietikäisen tutkimuksessa saamelaisten lainauksia oli kolmasosassa jutuista, kun taas muilta lainauksia oli enemmän kuin jokaisessa jutussa (Pietikäinen 2000b, 219).

Sama tilanne oli myös omassa aineistossani, ahvenanmaalaisten ääni kuului tosin vielä harvemmin, ainoastaan 23 prosentissa kaikista aineiston jutuista, kun muiden osuus oli 73 prosenttia. Eroa oli siis jopa 50 prosenttiyksikköä. Myös Hufvudstadsbladetissa oli ero ahvenanmaalaisten ja muiden haastateltujen välillä, ahvenanmaalaiset pääsivät ääneen 34 prosentissa jutuista ja muut 55 prosentissa. Eroa oli 20 prosenttiyksikköä, mikä on huomattavasti vähemmän kuin Helsingin Sanomien vastaava luku.

	ahvenanmaalaiset	Muut
Hufvudstadsbladet	169 (34%)	277 (55%)
Helsingin Sanomat	30 (23%)	95 (73%)

Taulukko 6. Haastateltujen osuudet kaikista teksteistä.

Helsingin Sanomissa haastatteluja oli 59 tekstissä ja Hufvudstadsbladetissa 220 tekstissä.

Kaikista niistä teksteistä, joissa Ahvenanmaa mainittiin, osuus oli hieman yllättäen liki sama,

Helsingin Sanomissa 45% ja ja Hufvudstadsbladetissa 44%. Se, mistä tämä samankaltaisuus voisi johtua, vaatisi laajempaa tutkimusmateriaalia ja analyysia, mutta yksi syy taustalla voisi olla toimitukselliset käytännöt ja niihin liittyvät tavat käyttää haastattelu- ja muuta materiaalia.

Hufvudstadbladet (n=501)	220/501	44 %
Helsingin Sanomat (n=130)	59/130	45 %

Taulukko 7. Tekstien, joissa haastatteluja, osuus koko aineistosta.

Vuoden aikana Helsingin Sanomien aineistossa oli ainoastaan 18 juttua, joihin haastateltiin ahvenanmaalaisia, ja niistä kymmenen oli sellaisia, joihin haastateltiin ainoastaan ahvenanmaalaisia. Hufvudstadsbladetissa ahvenanmaalaisia haastateltiin 123 juttuun, ja sellaisia juttuja, joihin haastateltiin ainoastaan ahvenanmaalaisia, oli 123.

	ahvenanmaalaisia	Muita
Hufvudstadbladet (n=501)	123 (25%)	137 (27%)
Helsingin Sanomat (n=130)	18 (14%)	49 (38%)

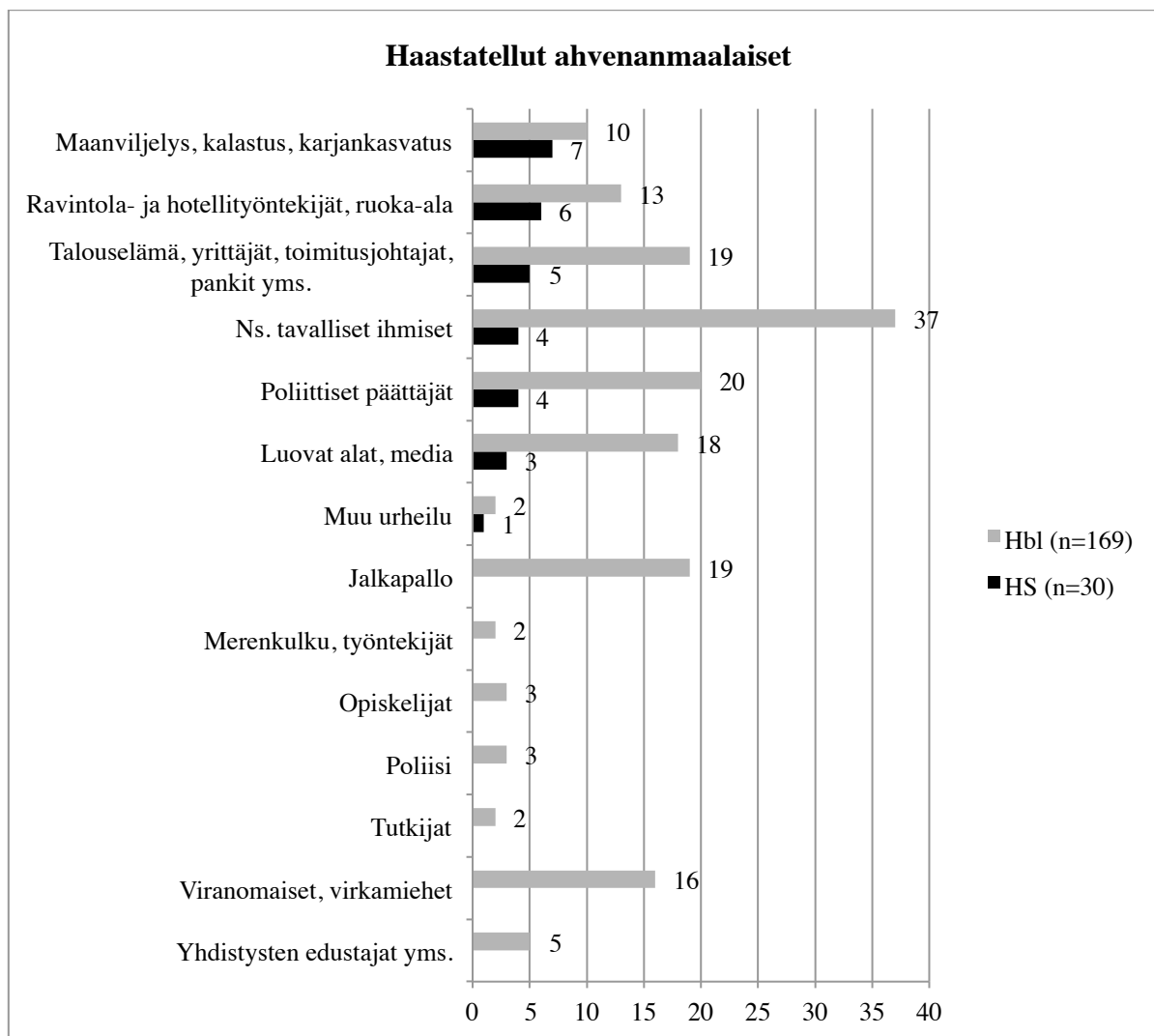
Taulukko 8. Kaikista teksteistä niiden osuus, joihin haastateltu ahvenanmaalaisia tai muita.

	ahvenanmaalaisia	Muita
Hufvudstadbladet (n=501)	83 (17%)	97 (19%)
Helsingin Sanomat (n=130)	10 (8%)	41 (32%)

Taulukko 9. Kaikista teksteistä niiden osuus, joihin haastateltu ainoastaan joko ahvenanmaalaisia tai muita.

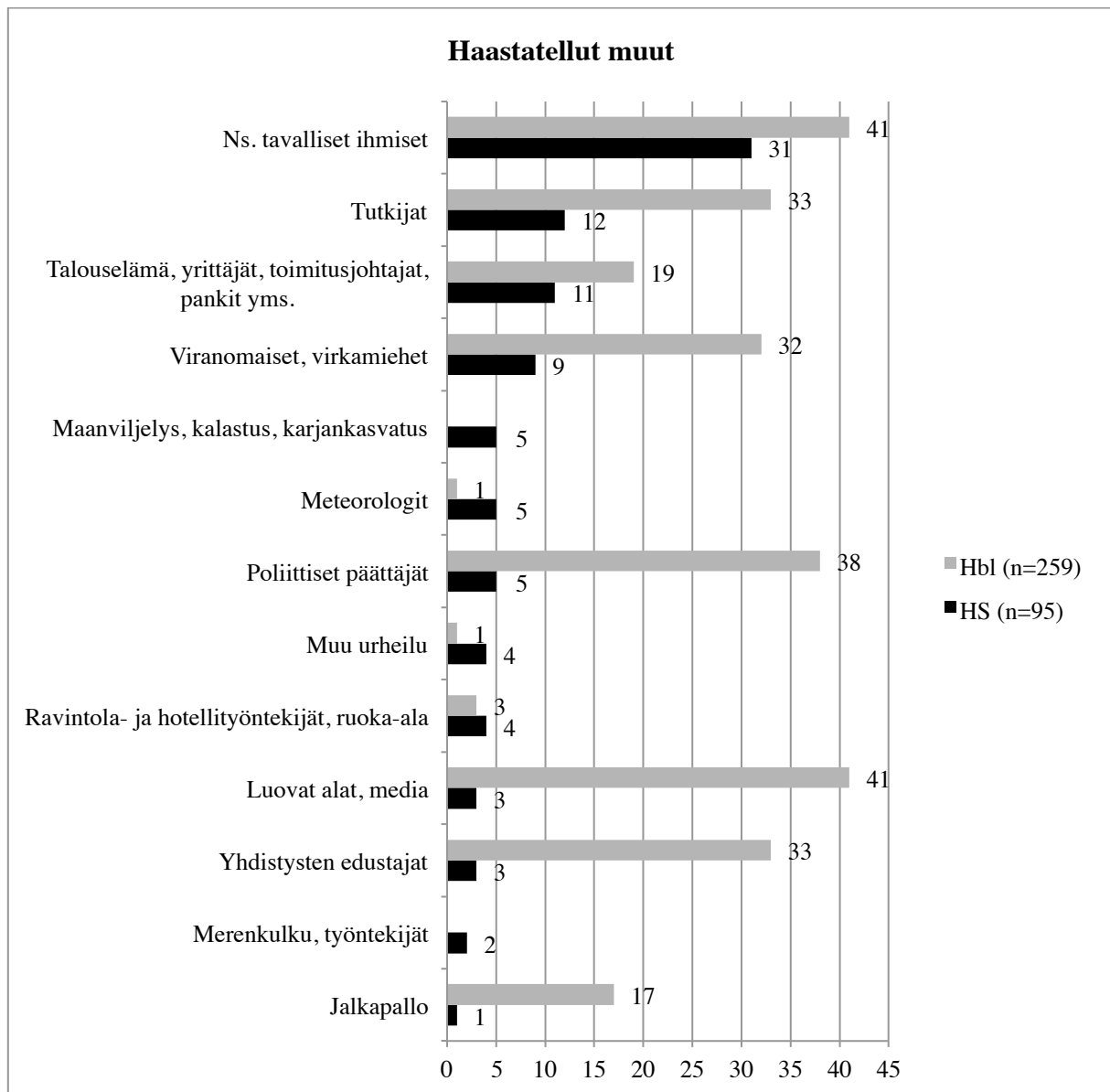
Helsingin Sanomissa ahvenanmaalaisten haastattelulainauksia oli 14 prosentissa jutuista ja muiden 38 prosentissa. Hufvudstadsbladetin osalta luvut ovat 25 prosenttia ja 27 prosenttia eli paljon tasaisemmat. Nämä luvut eivät kuitenkaan ole Pietikäisen lukuihin verrattuna kuin suuntaa antavat, sillä hänen aineistonsa on rajattu eri tavalla kuin omani. Sen sijaan oman aineistoni sisällä luvut ovat vertailukelpoiset, ja niistä voi nähdä, että Helsingin Sanomissa vähemmistön edustaja pääsee huomattavasti harvemmin haastatteluun kuin enemmistön edustaja.

Haastateltujen ammattialoittaisessa vertailussa on myös nähtävissä eroja. Vertailun perusteella etenkin ahvenanmaalaiset haastatellut näyttäytyvät heterogeenisempänä ryhmänä Hufvudstadsbladetissa kuin Helsingin Sanomissa.

Kaavio 9 . Haastatellut ahvenanmaalaiset aloittain.

Sekä ns. tavallisten ihmisten, poliittisten päättäjien että viranomaistenkin osuus on huomattavasti suurempi Hufvudstadsbladetissa kuin Helsingin Sanomissa. Näyttäisikin siltä, että vähemmistön osalta edes Galtungin ja Rugen luonnehtima eliitti ei saa ääntään kuuluviin, vaan haastatelluiksi valikoituvat helpoimmin ne, jotka tuottavat hyödykkeitä tai palveluja mannersuomalaisille.

Kaavio 10 . Haastatellut muut aloittain.

Muiden haastateltujen osalta Helsingin Sanomien haastatellut olivat luokiteltavissa useampaan kategoriaan, mutta määrällisesti haastateltuja oli Hufvudstadsbladetissa kuitenkin enemmän. Tässä vertailussa on mielenkiintoista se, että ns. tavallisia ihmisiä oli haastateltu kummankin lehden aineistossa lähes saman verran.

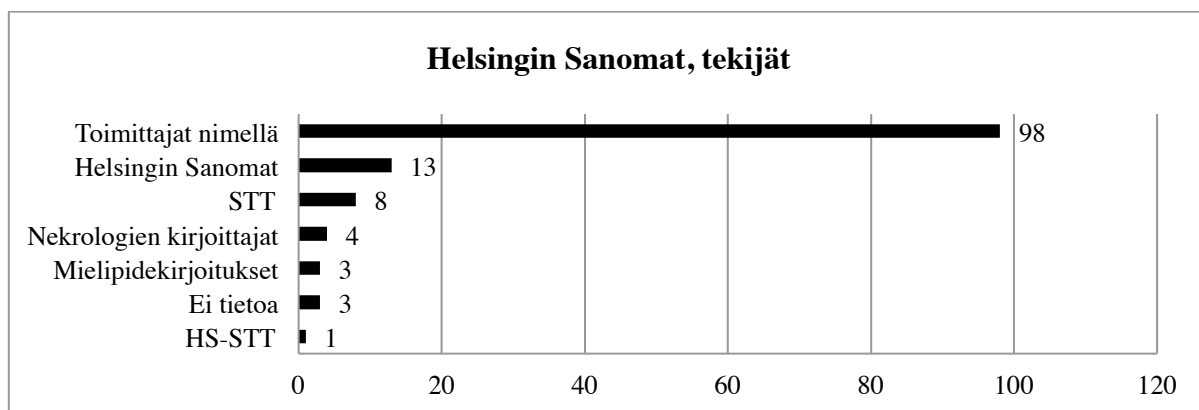
5.4 Tekijät

Kriittiseen diskurssianalyysiin liittyvä joukkoviestinnän erityispiirteiden analyysi kiinnittää huomiota itse tekstien lisäksi myös joukkoviestintien institutionaalisiin piirteisiin eli mediatekstin tuottamisen käytäntöihin sekä myös joukkoviestinnän taloudellisiin puoliin (ks. luvut 4.2.2.–4.2.3.). Analysoin seuraavaksi tekstien tekijyyttä sekä määrälliseltä kannalta että sivuan myös tekstien tuottamisen käytänteitä ja resurssikysymystä.

Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomien jutuista suurin osa (75% koko aineistosta) oli toimittajien nimellä julkaistuja. Lehden erityispiirre verrattuna Hufvudstadsbladetiin oli, että mikäli toimittaja oli käynyt tekemässä juttunsa Ahvenanmaalla, myös paikkakunta mainittiin kirjoittajan yhteydessä. Näin korostui se, että toimittaja on ollut niin sanotusti autenttisessa ympäristössä. Tällaisia juttuja oli kuusi, ja ne kaikki liittyivät Ahvenanmaan ruokakulttuurisarjaan. Sen sijaan Ahvenanmaalla vaalitilaisuudessa käyneen jutun toimittajan perästä paikkakunta puuttui. Myös joissakin STT:n juttujen yhteydessä ahvenanmaalainen paikkakunta mainittiin, tällaisia juttuja oli kolme.

Helsingin Sanomien nimellä julkaistuja tekstejä oli 13 eli joka kymmenes, Suomen Tietotoimiston STT:n tekstejä oli 8 ja Helsingin Sanomat – STT -tekstejä yksi. Nekrologeja oli neljä ja mielipidekirjoituksia kolme.

Kaavio 11. Helsingin Sanomat, juttujen tekijöiksi kirjatut, lukumäärät (n=130).

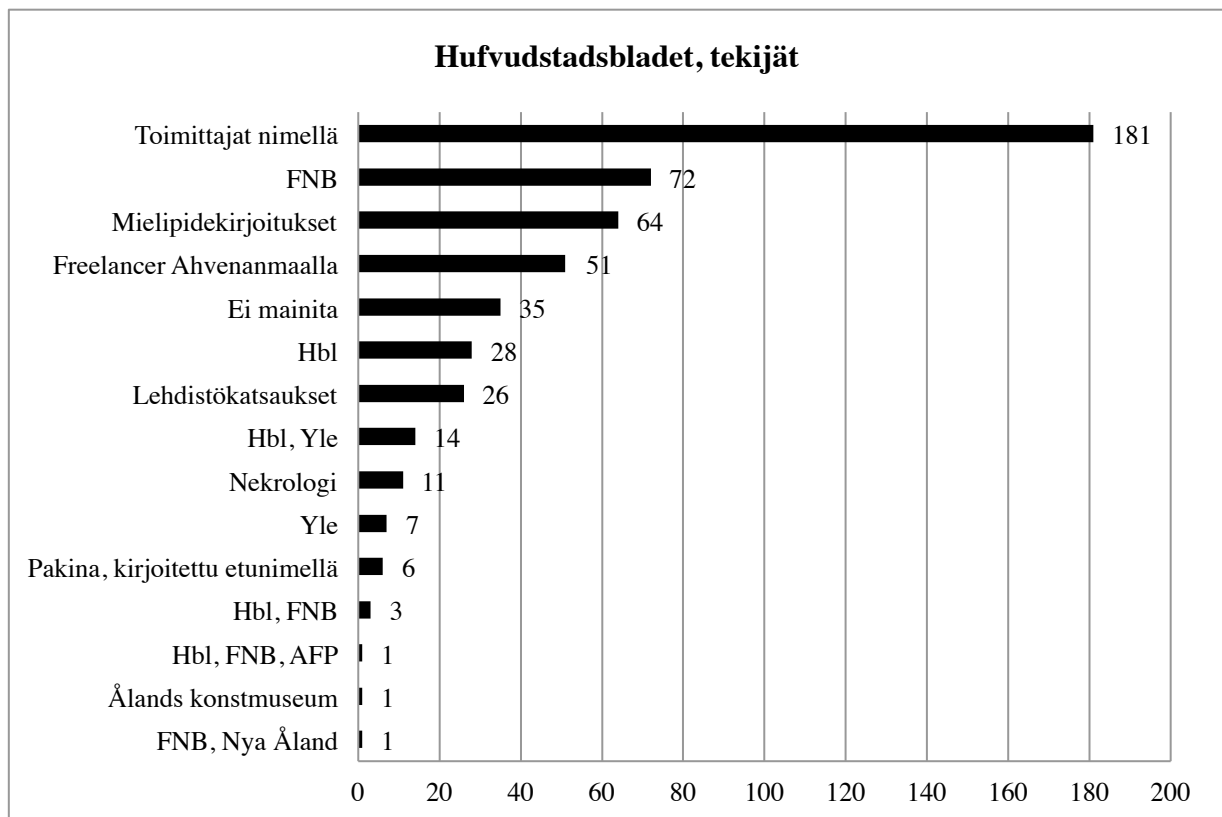
Hufvudstadsbladet

Hufvudstadsbladetin jutuista toimittajan nimellä julkaistuja juttuja oli yhteensä 232 (46% koko aineistosta). Olen kaaviossa 6. eritellyt tekijät siten, että kokonaisluvusta on irrotettu erikseen ahvenanmaalaisen freelancerin jutut (10% koko aineistosta). Hbl:n nimellä julkaistuja tekstejä oli 28. FNB:n eli STT:n ruotsinkielisen toimituksen juttuja oli 72.

Mielipidekirjoituksia oli 64, ja niiden kirjoittajat vaihtelivat sekä titteleiltään että asuinpaikoiltaan, mukana oli sekä poliittisia päättäjiä ja tavallisia kansalaisia sekä Ahvenanmaalta että Manner-Suomesta.

Lehdistökatsauksia oli 26, ja niistä 15 oli Nya Ålandista lainattuja ja neljä Ålandstidningenistä. Nekrologeja oli 11 ja kaunokirjallisia, pakinoiksi luokiteltavia tekstejä kuusi.

Ei mainita -kategoria sisältää 35 tekstiä. Näihin sisältyy muun muassa pikku-uutisia, lastenpalstoja ja juttupuffeja, joihin ei ole kirjattu tekijää.

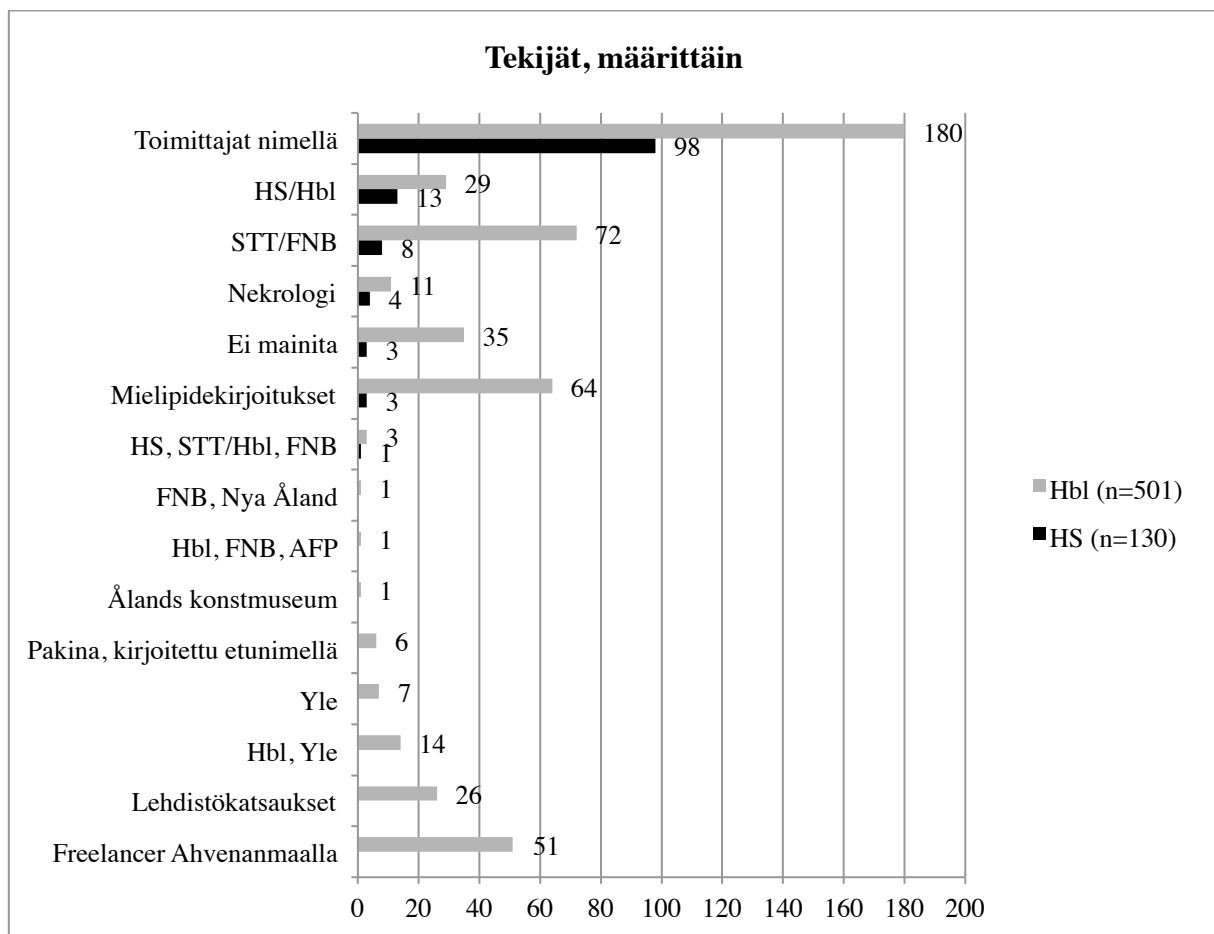

Kaavio 12. Hufvudstadsbladet, juttujen tekijöiksi kirjatut, lukumäärät (n=501).

Yhteenveto

Kaaviosta 11 on nähtävissä molempien lehtien tekstien tekijöiden jaottelu. Myös tekijöiden perusteella Hufvudstadsbladet näyttää jälleen heterogeenisemmalta, tekijäkategorioita on useampi kuin Helsingin Sanomissa.

Merkittäviä ovat mielestäni sekä Hufvudstadsbladetin Ahvenanmaalla olevan freelancerin osuus julkaistuista jutuista, julkaistujen mielipidekirjoitusten suurempi määrä, lehdistökatsausten osuus että myös tietotoimiston suurempi hyödyntäminen. Näistä freelancerin jutut tuovat ahvenanmaalaista arkeakin tunnetuksi, lehdistökatsauksen lainauksista niin ikään iso osa oli ahvenanmaalaisista lehdistä ja mielipidekirjoituksissa käytiin vilkasta keskustelua Ahvenanmaan asioista. Tietotoimiston osalta on vaikea sanoa, mistä sen suurempi hyödyntäminen johtuu, ja esimerkiksi tarjoaako ruotsinkielinen STT eli FNB enemmän Ahvenanmaahan liittyvää materiaalia.

Kaavio 13. Helsingin Sanomat ja Hufvudstadsbladet, tekstien tekijöiden määrällinen vertailu.

6 MITEN KIRJOITETAAN?

Analysoin tässä luvussa avaintekstejä, jotka mielestäni ilmentävät sitä tapaa, jolla toisaalta Helsingin Sanomissa kirjoitetaan Ahvenanmaasta ja toisaalta sitä, miten Ahvenanmaasta kirjoitetaan Hufvudstadsbladetissa.

Helsingin Sanomista tekstiksi valikoitui Kuukausiliitteessä elokuussa 2014 ilmestynyt Ilkka Malmbergin juttu Onnellisten saari, jossa on näkyvissä piirteitä toiseuden rakentamisesta, idealisoinnista, suomenruotsalaisten stereotyyppien toistamisesta, erilaisuuden riemusta ja toisaalta vastakkainasettelun rakentamisesta. Kyseinen teksti ilmentää erilaisuuden diskurssia, joka oli nähtävissä myös osassa muuta Helsingin Sanomien aineistoa.

Hufvudstadsbladetista tekstejä on useampi, ja ne kaikki liittyvät tammikuussa 2014 käytyyn kielikeskusteluun. Keskustelu alkoi, kun suomenruotsalainen kolumnisti ja kunnallispoliitikko Mikael Sjövallin kolumni Fredens öar (suom. Rauhan saaret) ilmestyi lehdessä 2.1.2014. Kirjoituksessaan Sjövall kritisoi Ahvenanmaan käyttämistä kansainvälisesti esimerkkinä vähemmistön asioiden hoitamisesta ja hänen mukaansa suomenkielisen vähemmistön laiminlyöty asema Ahvenanmaalla on tabu. Tästä alkoi kiivas väittely Hufvudstadsbladetin mielipidesivuilla, ja lopulta Hufvudstadsbladetin toimittaja kävi Ahvenanmaalla tekemässä juttua aiheesta. Tätä kielikeskustelua voisi kutsua kulttuurisen taistelun diskurssiksi, jossa vähemmistö on jakautunut kahtia.

6.1 Case 1. Helsingin Sanomat: Onnellisten saari

Helsingin Sanomista Kuukausiliitteessä ilmestynyt Onnellisten saari oli kansikuvajuttu eli myös Kuukausiliitteen kannessa oli jutun otsikko Onnellisten saari sekä kuva kallioiselta merenrannalta (ks. Liite 1.)

Idealisointi ja erilaisuuden riemu

Malmbergin artikkelissa toiseutta rakennetaan nimenomaan idealisoinnin ja positiivisuuden kautta, mikä voi liittyä myös suomalaiseen kulttuuriin, jossa suomenkieliset ovat kokeneet alemmuutta suhteessa ruotsinkielisiin. Jo jutun otsikko Onnellisten saari kuvastaa Stuart Hallin määrittelemää idealisointiprosessia ja tapaa puhua meistä ja muista. Kuten vähemmistödiskurssin yhteydessä totesin, Hallin mukaan näissä puhetavoissa toistuvat teemat, jotka ovat olleet käytössä jo löytöretkien aikaan puhuttaessa uusista alueista ja ”muista” (Hall 1999, 113):

- 1) Kultainen maa, maanpäällinen paratiisi,
- 2) yksinkertainen ja viaton elämä,
- 3) kehittyneen sosiaalisen järjestyksen ja yhteiskunnan puute,
- 4) eläminen puhtaassa luonnontilassa,
- 5) avoin seksuaalisuus, alastomuus, naisten kauneus.

Onnellisten saari -otsikon voi rinnastaa Hallin käyttämään maanpäälliseen paratiisiin ja Kultaiseen maahan, ehkä myös jonkinlaiseen suomenruotsalaiseen lintukotoon. Tällaisia viittauksia on myös muita:

”Ahvenanmaalla ollaan siis erityisessä paikassa, jossa eivät päde samat maalliset lait kuin muualla.” (s. 25)

”Ahvenanmaa onkin yksi maailman parhaimmista paikoista.” (s. 25)

”Olisipa hienoa viettää täällä hiljainen talvi. Iltaisin kaduilla ei liiku ketään, siellä tuuli ulvoo ja kasailee lunta nurkkiin./.../ Tassuttelisi villasukissa, ottaisi lirauksen tax-free-konjakkia ja Vihreän kuulan. Kun ensin olisi käynyt kirkkokuorossa laulamassa Få vi en gång mötas. Yhtehenkö tulla saamme.” (s. 31)

Hallin yksinkertaiseen ja viattomaan elämään voi luokitella artikkelissa toistuvat maininnat onnellisuudesta ja hymyilemisestä, jotka antavat ahvenanmaalaisista ja siellä olevista naiivin kuvan. Tämän voi tulkita myös vähemmistödiskurssin yhteydessä mainitsemakseni erilaisuuden riemuksi:

”Hänkin hymyilee yhtä aurinkoisesti kuin kaikki muut, siitä huolimatta, että yhtään asiakasta ei saavu.” (s. 27)

”Vastaantulijoita on todella vähän helteen hiljentämällä kaduilla, mutta kaikki hymyilevät.” (s. 27)

”Torilla tulee vastaan kehitysvammainen tyttö. Myös hän pysähtyy, hymyilee, tervehtii kädestä ja sanoo nimensä.” (s. 27)

”Kilpailevat kuorot kannustavat reilusti toisiaan, kaikki hymyilevät, kämmenillä tehdään sydänmerkkejä, jotkut nousevat tanssimaan.” (s. 27)

”Hänestä huokuu sama hymyilevä tyytyväisyys kuin kaikista”. (s. 28)

”Ja lopuksi vielä kerran *Happy*.” (s. 27)

”Positiivisuus on ahvenanmaalaisissa parasta. Ilmankos ne elävät terveinä ja pitkään.” (s. 31)

Myös Hallin mainitsema avoin seksuaalisuus ja alastomuus ovat esillä artikkelissa:

”Nämä luiset ja tatuoidut uimarit ovat ensin vähän pelottavan näköisiä, mutta paljastuvat sitten tyytyväisiksi ja hyväntuulisiksi. Yksi heistä, Emmanuel, esittää vesipatsaan kanssa eroottisen show’n.” (s. 26)

Suomenruotsalaisuuteen liittyviä viitteitä ovat kuorolaulu ja yhteisöllisyys:

”Kuoro. Totta kai.” (s. 26)

”Ruotsinkielisillä alueilla/.../Ja lauletaan kuorossa.” (s. 26)

”Väillä laulamme yhdessä All You Need Is Love. Love, Love, Love. Tätä et näe Porissa tai Lahdessa.” (s. 27)

”Oikeasti Ahvenanmaalla toimii naapurikontrolli: on talkoita, yhdistyksiä ja järjestötoimintaa. Ihmiset ja autot tunnetaan, poliisille ilmoitetaan. Niin kuin puistikon Kaitsu sanoi, ihmisistä pidetään huolta.” (s. 28)

Kuten vähemmistödiskurssin yhteydessä totesin, stereotypiat ovat yksi vähemmistöuutisoinnin ongelmista, sillä ne ottavat vain joitain piirteitä vähemmistöstä ja vaihtoehdottomuus luo näin liian yksipuolisen kuvan. Malmbergin kuva pelkästään positiivisista, onnellisista ja hymyilevistä ahvenanmaalaisista on juuri tällainen stereotypia, se ei anna tilaa vaihtoehtoisille representaatioille. Erikoista haastateltujen valinnassa on se, että kaikki artikkelin haastateltavat olivat lähtöisin muualta kuin Ahvenanmaalta, valtaosa oli Manner-Suomesta ja yksi Ruotsista.

Kriittisen diskurssianalyysin tavoitteena on pohtia sekä syitä että seurauksia, tässä tapauksessa, miksi tällainen kuva luodaan ahvenanmaalaisista ja mitä siitä voi seurata. Miksi siis kaikki artikkelissa esitetyt ihmiset hymyilevät? Yritetäänkö sillä tehdä ahvenanmaalaisista jotenkin naiiveja ja vaarattomia? Vai yrittääkö Malmberg korostaa sitä, että suomenruotsalaiset yleensä mielletään positiiviksi?

Lopputulos kuitenkin on, että hänen jutussaan ääneen eivät pääse ne ihmiset, joilla on ongelmia, ja jotka eivät välttämättä ole niin onnellisia ja iloisia. Tällä voi olla vaikutusta myös siihen, miten ahvenanmaalaisista kirjoitetaan myös jatkossa – jos mahdollisia ongelmia tai epäkohtia ei koskaan tuoda esille, jää lukijalle kuva, ettei niitä myöskään ole olemassa. Hymyilevät ja tyytyväiset ihmiset eivät myöskään anna kovin dynaamista kuvaa ahvenanmaalaisista.

Positiivinen toiseus

Malmbergin tekstissä Ahvenanmaasta ja ahvenanmaalaisista tehdään selkeästi ”toinen” suhteessa Manner-Suomeen ja mannersuomalaisiin. John Fisksen mukaan yksi keskeisimmistä representaation strategioista on ”toiseksi tekeminen”, ja mikä muoto ”toiselle” annetaan, liittyy siihen aina diskurssiivista valtaa, joka toiseksi tekevällä sosiaalisella järjestyksellä on siihen maailmanosaan nähden, josta se on tehnyt itselleen ”toisen” (Fiske 2003, 135). Poikkeuksellista kuitenkin on, että representointiin liittyy toisen korottamista, kuten Malmberg on tehnyt.

Ero Ahvenanmaan ja ahvenanmaalaisten sekä Manner-Suomen ja mannersuomalaisten välillä esitetään nimenomaan niin, että Ahvenanmaalla kaikki on paremmin:

”Jos Suomeen syntyminen on lottovoitto, niin Ahvenanmaalle syntyessään tämä onnekas vauva saa jotain vielä Jokeristakin” (s. 25–26)

”Ahvenanmaalaisten elinajanodote on korkeampi kuin muualla Suomessa.” (s. 26)

”Täkaläiset tuntevat itsensä terveemmiksi, tupakoivat ja ryypäävät selvästi vähemmän, ovat hoikempia, harrastavat enemmän liikuntaa, harjaavat hampaansa useammin ja tekevät huomattavasti vähemmän itsemurhia kuin mannersuomalaiset.” (s. 26)

”Kun muu Suomi on tuskaillut työttömyyden kanssa, täällä on vallinnut käytännössä täystyöllisyys.” (s. 26)

”Ahvenanmaa on kiltti. Tällä vuosituhannella maakunnassa on ollut kolme henkirikosta. Lapissa pääsee viisi kertaa helpommin hengestään.” (s. 28)

”Kyllä ne ovat vauraita. Asuntokunnan käytettävissä oleva rahatulo on 2011 Ahvenanmaalla selvästi korkein: 37 102 euroa. Uudellamaalla 33 296, koko maassa 29 817 euroa.” (s. 30)

”Ahvenanmaalla asutaan Suomessa väljimmän. Opetukseen ja kulttuuriin satsataan eniten.” (s. 30)

”Jatkossa menee vielä paremmin. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan huoltosuhde vain paranee: työikäisten määrä Ahvenanmaalla kasvaa vuoteen 2030 kymmenen prosenttia, selvästi enemmän kuin muualla.” (s. 30)

”Aika ajoin kauhistellaan mantereelta Ahvenanmaalle kulkevia rahavirtoja. Maakunta saa huomattavasti enemmän tukia kuin muut.” (s. 30)

Artikkelissa annetaan myös ymmärtää, että Ahvenanmaalla ei pidetä suomen kielestä eikä oikein muistakaan Manner-Suomeen liittyvistä asioista, ja pyritään sulkemaan Ahvenanmaan ulkopuolelle. Näitä seikkoja luonnollistetaan ilmauksilla kuten ”missään tapauksessa” ja ”ei tietenkään” eli ne esitetään vaihtoehdottomina:

”Niistä ei täällä pidetä.” (suomenkielisistä nimistä Maarianhamina ja Ahvenanmaa) (s. 27)

”Suomen kieli on vihollinen.” (s. 27)

”Poliisiautossa ei saa tietenkään lukea Polis Poliisi.” (s. 28)

”Eikä merkkien tekstejä missään tapauksessa suomenneta.” (s. 28)

”Mutta koululaisilla ei ole pakkosuomea, ei enää edes lukiossa. Ei tietenkään.” (s. 28)

”Toissa talvena nousi iso poru, kun poliisimestariksi vuonna 2012 valitun mannersuomalaisen Teijo Ristolan kuultiin asioivan vanhojen kollegojensa kanssa suomen kielellä./.../Enää Ristola ei ole Ahvenanmaalla. Hän siirtyi uuteen virkaan mannermaalle.” (s. 28)

”Postilaatikoita, joissa on suomalainen nimi, on räjäytelty. Suomen lipun käyttöä karsastetaan. Eikä tietenkään sovi teksteillä niitä kaksikielisiä kylttejä. Äläkä vaan soita Danny tai Kari Tapiota.” (s. 29)

”Jotkut ahvenanmaalaiset kuitenkin käyvät armeijan vapaaehtoisesti. Kotisaarella ei ole pidetty siitä, että nämä varusmiehet ovat matkalla esiintyneet asepuvussa.” (s. 28)

”Muuttaa voi, mutta kotiseutuoikeutta ei niin vain saa./.../ Näin estetään mannersuomalaisia ostamasta Ahvenanmaan tärkeintä luonnonvaraa, saaristomaisemaa.” (s. 29)

”Mutta heidän lapsensa eivät pääse edes omankieliseen päiväkotiin tai kouluun.” (Ahvenanmaalla asuvista suomenkielisistä) (s. 29)

”Ahvenanmaalla elää vanha nationalistinen ajatus yhdestä kansasta ja yhdestä kielestä.” (s. 29)

Eroa rakennetaan myös suomenkielisten ja ruotsinkielisten välille ylipäätään:

”Ruotsinkielisillä alueilla eletään pitempään, terveempinä ja tyytyväisempinä kuin suomenkielisillä.” (s. 26)

Malmberg myös erottaa kielellisesti Ahvenanmaan Suomesta, ikään kuin Ahvenanmaa ei olisi osa Suomea. Tällä tavoin Ahvenanmaalta ja ahvenanmaalaisista myös viedään ja kielletään suomalaisuus:

”Hän sanoo asuvansa Maarianhaminassa ja olevansa esiintyvä taiteilija, *entertainer*. Hän osaa suomeakin, sillä äiti on Suomesta ja isä Nigeriasta.” (s. 26)

”Love Tattoo, sillä Ahvenanmaalla ei torjuta ulkomaisia kielivaikutteita – kunhan ne eivät tule Suomesta.” (s. 27)

”Joskus suomalaiset maahanmuuttajat ovat kohdanneet vastustusta.” (s. 29)

”Ahvenanmaalaiset kantelivat YK:lle, että suomalaiset estävät heidän toiveensa päästä Ruotsin yhteyteen ja että Suomi oli sota-aikana rakentanut kiinteitä varustuksia ja vielä siitäkkin, että Ahvenanmaalle tulleet joukot olivat olleet pääasiassa suomenkielisiä.” (s. 31)

”Ymmärrettävästi suomalaisia risoi, että ahvenanmaalaiset eivät osallistuneet sotiin suomalaisten rinnalla eikä sinne sijoitettu edes evakkoja.” (s. 31)

”Ahvenanmaalaiset ovat saaneet suojelluksi nämä tammimetsät, pähkinälehdot, kalliot ja saarten sokkelot suomalaisten mökkirakentamiselta.” (s. 31)

Sen sijaan artikkelissa tuodaan esille sitä, mikä kaikki Ahvenanmaalla on tullut Ruotsista:

”..., ja nopeusrajoitukset menevät samaan tapaan kuin Ruotsissa.” (s. 28)

”Iltapäivälehdet, televisio ja julkiset ovat ruotsalaisia.” (s. 28)

Kuten näistä erimerkeistä on nähtävissä, eroa ahvenanmaalaisiin tehtiin myös käyttämällä heistä pronominia ”ne”. Eron tekeminen lingvistisin keinoin oli näkyvissä myös Pietikäisen tutkimuksessa, jossa käytettiin muun muassa saamelaiset-termiä korostamaan saamelaisten omaa kulttuuria ja identiteettiä (Pietikäinen 2000b, 280-282).

Kriittisen diskurssianalyysin mukaan kielenkäytön ja yhteiskunnan suhde on dialektinen, eli kieli muokkaa maailmaa ja maailma kieltä. Jos ajatellaan, ettei Onnellisten saari oli syntynyt tyhjiössä, niin mitä se kertoo ympäröivästä maailmasta tai suomalaisesta yhteiskunnasta? Vai kertooko se vain kirjoittajasta?

Joka tapauksessa tällaisen vastakkainasettelun rakentaminen voi olla vahingollista, sillä se voi vain lisätä ennakkoluuloja ja keskinäistä kateutta. Ahvenanmaa on myös osa Suomea, joten sen erottaminen ikään kuin omaksi valtiokseen, sekä puhuminen Ahvenanmaalle muuttaneista suomalaisista maahanmuuttajina, on jopa virheellistä. Vihjaukset, joissa yhdistetään Ahvenanmaa Ruotsiin, tukevat lähinnä vanhaa negatiivista tapaa puhua suomenruotsalaisista ”hurreina”.

6.2 Case 2. Hufvudstadsbladet: Taistelu kielestä

Hufvudstadsbladetin avaintekstiksi valitsin tekstiryhmän, jossa mielestäni kulminoitui se erityinen tapa, jolla lehdessä kuvattiin Ahvenanmaata. Keskustelu oli laajempi kuin se materiaali, jota tässä analysoin, mutta jo näissä teksteissä oli nähtävissä se tapa, jolla aihetta käsiteltiin. Kyseessä on siis yhdestä, suomenkielisten asemaa Ahvenanmaalla käsitelleestä mielipidekirjoituksesta lähtenyt keskustelu, jossa kritisoitiin sekä Ahvenanmaan tapaa hoitaa vähemmistöasioitaan että niitä henkilöitä, jotka uskaltautuivat Ahvenanmaata kritisoimaan.

Kokonaisuutta voisi kutsua jonkinlaiseksi kulttuurisen taistelun diskurssiksi. Taistelussa vähemmistö on jakautunut kahtia niihin, jotka puolustavat kulttuurin ”suljettua” versiota ja perinteen koskemattomuutta ja puhtautta, ja niihin, jotka ovat muokanneet itselleen uusia kulttuurisia identiteettejä, jotka kuuluvat useampaan maailmaan, ovat ikään kuin oppineet kääntämään kulttuurista toiseen ja pyrkivät pääsemään ”sovintoon” valtakulttuurin kanssa (vrt. Hall 2003, 120-123). Jos siis Helsingin Sanomien Onnellisten saari -artikkelissa rakentui kuva ahvenanmaalaisuudesta toiseutena mannersuomalaisuudelle, niin myös

Hufvudstadsbladetin mielipidesivuilla rakentui kuva siitä, miten suomenkielinen toiseus on uhka ruotsinkielisyydelle.

Merkittävää tässä keskustelussa on se, että keskustelua käydään nimenomaan kielestä. Hallin mukaan kieli on yksi perustavimmista kulttuurisista järjestelmistä, yhteinen kieli auttaa antamaan ihmiselle kulttuurisen identiteetin ja liittämään ihmisen tiettyyn kieliyhteisöön (Hall 2003, 90). Kriittisen diskurssianalyysin käsitteistöä keskustelun taustalla voi nähdä ideologian diskurssiivisen prosessin, jolla Ahvenanmaan kielikysymys pyritään liittämään sekä poliittiseen päätöksentekoon, suomenruotsalaisten asemaan Manner-Suomessa että yleisemmin Ahvenanmaan asemaan kansainvälisesti.

Mielipidepalsta –kulttuurisen kamppailun areena

Kolumnistin, freelance-kirjoittajan ja kunnallispoliitikon Mikael Sjövallin kirjoitus Fredens öar (suom. Rauhan saaret) ilmestyi Hufvudstadsbladetissa 2.1.2014 (Liite 2). Kirjoituksessaan Sjövall kritisoi Ahvenanmaan käyttämistä kansainvälisesti esimerkkinä vähemmistön asioiden hoitamisesta, ja hänen mukaansa suomenkielisen vähemmistön laiminlyöty asema Ahvenanmaalla on tabu, johon yksikään valtakunnan poliitikko ei halua ottaa kantaa. Sjövallin mukaan suomen kieli saa olla olemassa Ahvenanmaalla, mutta se ei saa näkyä eikä kuulua, ja hän totesi, että sitä kutsutaan etniseksi monimuotoisuudeksi enemmistön ehdoilla, mikä ei ole mikään vientituote. Sjövall arvioi myös, että Ahvenanmaan tapa ajaa yksikielisyyttä vahingoittaa myös suomenruotsalaisten taistelua ruotsin asemasta mantereella.

Ensimmäinen reaktio oli artikkeli, jossa tekijäksi mainittiin tietotoimisto FNB. Artikkelissa oli kysytty Rkp:n puheenjohtajan, puolustusministeri Carl Haglundin kantaa puolueoveri Sjövallin kirjoitukseen. Haglund totesi, että Sjövallin kanta ei ole puolueen kanta, eikä myöskään Haglundin itsensä kanta. Haglundin mukaan mikään ei myöskään viittaa siihen, että suomenkielisten ahvenanmaalaisten pitäisi tuntea itsensä väärinkohdelluiksi. Haglund totesi, että suomi Ahvenanmaalla on ahvenanmaalaisten poliitikkojen asia, ja koska asia ei kuulu valtakunnan poliitikoille, ei voi myöskään olla tabu heille. (Liite 3. Haglund tar avstånd från Sjövalls Ålandutspel 4.1.2014)

Tämän jälkeen julkaistiin maarianhaminalaisen Anders Gustafssonin mielipidekirjoitus, jossa hän kritisoi Sjövallia tyypillisestä helsinkiläisnäkökulmasta ongelmaan ja muistutti, että yhä harvemmassa paikassa Helsingissä selviää ruotsilla (Liite 4. Ålandsexemplet kan inte appliceras rakt av 5.1.2014). Gustafsson totesi, että voi olla yksittäisiä ahvenanmaalaisia, jotka tuntevat vastenmielisyyttä suomenkielisiä kohtaan, samalla tavoin kuin on yksittäisiä helsinkiläisiä, jotka kokevat vastenmielisyyttä ruotsinkielisiä kohtaan. Gustafssonin kirjoituksen perässä oli Sjövallin vastaus (liitteessä 4.), jossa hän puolestaan ihmetteli, miten ruotsin kielen taidon taantumista Helsingissä voi käyttää argumenttina sille, että viitattaisiin kintaalla suomenkielisen vähemmistön tarpeille ja kielellisille oikeuksille Ahvenanmaalla. Sjövallin mukaan ahvenanmaalaista kielipolitiikkaa ei voi puolustaa sanomalla, että on perussuomalaisia poliitikkoja, jotka ovat vielä parempia syrjinnässä ja etnisessä sovinismissa kuin ahvenanmaalaiset maakuntapäiväedustajat.

Muutama päivä myöhemmin mielipideosastolla julkaistiin kolme kirjoitusta aiheesta. Ahvenanmaan maakuntapäivien puhemies Britt Lundberg taustoitti Ahvenanmaan yksikielisyyteen johtaneita historiallisia maailmanpoliittisia päätöksiä (Liite 5. Förutveckling behöver vi samarbete och broar 9.1.2014). Hänen mukaansa Ahvenanmaalla ei ole vähemmistökieliä, koska Ahvenanmaa ei ole yksittäinen valtio vaan osa Suomea. Lundbergin mukaan tämän vuoksi Ahvenanmaalla ei ole myöskään velvollisuutta järjestää koulutusta muilla kielillä kuin ruotsiksi. Hän totesi myös, että on olemassa suhteellisen paljon tietämättömyyttä Ahvenanmaasta sekä itsehallinnosta, ja että hyvin toimiva Ahvenanmaa on hyväksi myös koko Suomelle. Sjövallin vastaus julkaistiin Lundbergin kirjoituksen yhteydessä, ja vastauksessaan Sjövall puolestaan kritisoi Lundbergiä siitä, ettei tämä osaa päättää, onko Ahvenanmaalla vähemmistökieliä vai ei, ja vielä vähemmän, tarvitsevatko vähemmistöt maakuntahallituksen tukea vai eivät. Sjövallin mielestä olisi myös syytä päivittää ahvenanmaalaista omakuvaa, koska vastausta kysymyksiin kotikielikoulutuksesta ei voi hakea vanhoista päätöksistä.

Lundbergin kirjoituksen ja Sjövallin vastauksen kanssa samassa lehdessä ilmestyi myös kaksi muuta kirjoitusta. Ira Eklund ihmetteli Sjövallin väitettä, että Ahvenanmaan yksikielisyyden ajaminen vahingoittaisi suomenruotsalaisten taistelua, ja kysyi, mitä taistelua ylipäättään (Liite 6. Den sista bastionen 9.1.2014). Eklundin mukaan suurin uhka suomenruotsalaisten asemalle ovat he itse, kun antavat enemmistö kielen vallata alaa. Eklundin mielestä osittain kiivas ilmapiiri, joilla kieliasioista kuten pakkoruotsista on puhuttu, on saanut ehkä aikaan

suojeluasenteen Ahvenanmaalla, joka kokee olevansa viimeinen ruotsin kielen linnake Suomessa.

Toinen kirjoitus oli täysin päinvastainen kuin edelliset. Poikkeuksellisesti nimimerkillä Tanten på barget -julkaistussa kirjoituksessa kiitettiin Sjövallia ja todettiin, että lopultakin voi lukea jotain Ahvenanmaasta, joka pitää paikkansa (Liite 7. Åland är både obetydligt och irrelevant 9.1.2014). Kirjoittajan mukaan suomenkielisen on problemaattista asua ja työskennellä Ahvenanmaalla. Hänen mukaansa Ahvenanmaan terveyskeskuksessa ei henkilökunta saa puhua suomea keskenään, muita kieliä kylläkin. Hän totesi, että Ahvenanmaan toimiminen esimerkkinä muulle maailmalle kielivähemmistön hoitamisesta, on naurettavaa, koska miten Ahvenanmaa kohtelee omaa kielivähemmistöään suomenkielisiä, estää kaikin tavoin sitä puhumasta äidinkieltään ja lapsia oppimasta kotikieltään sekä osoittaa, etteivät suomenkieliset ole tervetulleita Ahvenanmaalle. Kirjoittajan mielestä Ahvenanmaa on pieni saarimaakunta, sekä merkityksetön että irrelevantti maailmankartalla, mutta luulee olevansa jotain aivan muuta. Hän myös kritisoi puolustusministeri Haglundia siitä, ettei tämä on täysin tietämätön, millainen todellisuus rauhan saarilla on suomenkieliselle vähemmistölle.

Tämän jälkeen ilmestyi vielä neljä mielipidekirjoitusta sekä lehdistökatsauksessa julkaistiin kaksi lainausta aiheesta suomenruotsalaisista lehdistä. Tammikuun 19. päivä uutisosastolla julkaistiin kaksi Hufvudstadsbladetin toimittajan juttua, jotka hän oli käynyt tekemässä Ahvenanmaalla, toinen otsikolla ”Sjukskötarna vågar inte tala finska” (Liite 8. Sairaanhoitajat eivät uskalla puhua suomea) sekä De finspråkiga på Åland håller tyst (Liite 9. Ahvenanmaan suomenkieliset pysyvät hiljaa).

Suljetusta kohti diasporaa?

Stuart Hallin mukaan monille ryhmille kulttuurinen henkiinjääminen on näyttänyt aina riippuvan kulttuurin pitämisestä suljettuna, koskemattomana, homogeenisena, sisäisesti yhtenäisenä ja selvärajaisena suhteessa ”toisiin” (Hall 2003, 113). Tämä teoria selittäisi osittain sitä, miksi Sjövallin kirjoitukseen reagoitiin niin voimakkaasti suomenruotsalaisen yhteisön sisäältä. Sjövall sohausi kirjoituksellaan ampieispesään, sillä hän kritisoi

Svenskfinlandin osaa, Ahvenanmaata, ja esitti, että vanhaan itsehallintolakiin ja yksikielisyyteen kajottaisiin. Tätä ajatusta tukee myös se, että itsenäistä kulttuuria ja ryhmää yhdistävää kulttuurista identiteettiä uhattaessa (uhkaajana esim. globalisoituminen) Hallin mukaan ainoa käyttökelpoinen strategia on pitää kiinni kulttuurisista traditioista, painottaa ja pitää ”puhtaana” niitä kulttuurin elementtejä, jotka pitävät yllä yhteyttä menneisyyteen, ja pitää lujasti kiinni perustavasta identiteetistä. Hallin mukaan tässä kaikessa on kyse yhteisön kaivautumisesta asemiin omien perustavien kulttuuristen uskomustensa ja arvojensa ympärille, ja tällaisen reaktion voi saada. (emt.)

Tämän valossa kuvaavaa onkin, että yhdessä mielipidekirjoituksista Ahvenanmaata kuvattiin ruotsinkielisyyden viimeiseksi linnakkeeksi ja että Ahvenanmaan maakuntapäivien puhemies Lundberg vetosi omassa kirjoituksessaan historiaan ja perinteisiin. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että suomenruotsalainen yhteisö olisi reaktiossaan jotenkin vanhanaikainen, sillä Hallin mukaan näin reagoivat sekä modernit että traditionaaliset yhteiskunnat (Hall 2003, 113). Sjövall puolestaan edustaa kirjoituksellaan sellaista diasporaa, jonka jäsenet kuuluvat useampaan kuin yhteen maailmaan, puhuvat useampaa kuin yhtä kieltä, joilla on useampi kuin yksi identiteetti ja koti, ja jotka ovat oppineet tulemaan toimeen ja kääntämään kulttuurista toiseen ja oppineet elämään erojen kanssa. Hallin mukaan tällaiset ihmiset puhuvat elämisestä eri kulttuurien välissä ja hämmentävät yhden kulttuurin hiljaisia oletuksia toisen näkökulmasta, Sjövallin tapauksessa siis tuomalla esiin suomenkielisten asiat suomenruotsalaisella foorumilla ja suomenkielisten näkökulmasta. (vrt. Hall 2003, 121.)

Sjövallin kanssa samaa, kulttuurista moninaisuutta edusti myös Tanten på bergetin kirjoitus, ja huomionarvoista oli, että hänen identiteettinsä suojattiin poikkeuksellisesti nimimerkillä. Tämä kertoo siitä, kuinka vaikeaa on asettua yhteisön perinteisiä käsityksiä ja traditiota vastaan, kritisoida omiaan tai asettua niiden yhteisön jäsenten puolelle, jotka kritisoivat sitä.

Kriittisen diskurssianalyysin kannalta merkittävänä voi nähdä myös sen, miten tiedotusväline antaa resurssin eli palstatilan keskustelulle ja toisaalta myös suojaa tarvittaessa nimimerkin avulla. Myös Sjövallille on varattu mahdollisuus vastata kritiikkiin jo samassa lehdessä, jossa häntä kritisoiva kirjoitus ilmestyy. Hufvudstadsbladet osallistuu keskusteluun myös julkaisemalla lehdistökatsauksessa muiden lehtien juttuja aiheesta sekä lähettämällä toimittajansa Ahvenanmaalle ja julkaisemalla toimitetut jutut aiheesta sekä puffaamalla niitä kannessaan. Tiedotusvälineen rooli sekä keskustelun herättäjänä, sen ylläpitäjänä että myös

siihen osallistujana onkin tässä tapauksessa merkittävä, vaikka alullepanevana voimana olikin I dag -palstalla julkaistu ulkopuolisen kirjoittajan kirjoitus.

7 LOPPUPÄÄTELMÄT

Tutkielmani tavoitteena oli tarkastella, millainen Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin kuva Ahvenanmaasta on, ja onko siinä yhtäläisyyksiä tai eroja. Näin jälkeenpäin arvioituna oma aineistoni olisi voinut olla tarkemminkin rajattu, mikä tuli esille etenkin Hufvudstadsbladetin aiheanalyysin yhteydessä. Toisaalta diskurssianalyttinen representaatio muodostuu mielestäni kaikista julkaistuista teksteistä, ei vain uutisista. Diskurssianalyysin näkökulmasta tämän tutkielman aineistoksi olisivat voineet riittää pelkästään Helsingin Sanomien artikkelit, sillä silloin analyysissä olisi voinut mennä syvemmälle. Kieli toi myös omat haasteensa, sillä äidinkielenään suomea osaavalle laaja ruotsinkielinen materiaali oli hidas käydä läpi. Tässä kaikessa näkyi ehkä myös ruosteisuuteni, sillä täyspäiväisestä akateemisesta opiskelusta ja tieteellisestä kirjoittamisesta oli tätä tutkielmaa aloittaessani kulunut jo vuosia, joten menetelmät olivat vähän hukassa, ja monta asiaa piti tehdä kantapään kautta.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, miten Ahvenanmaasta kirjoitetaan ja miten tarkastelemieni lehtien kuva eroaa toisistaan. Selkeä ero syntyi jo aineistoa hankkiessa, sillä samoilla hakuehdoilla Helsingin Sanomien aineisto jäi neljäsosaan Hufvudstadsbladetin aineistosta. Hufvudstadsbladetin kuva muodostui paitsi määrällisesti myös laadullisesti monipuolisemmaksi, aiheita oli enemmän, samoin haastateltavia ja tekijöitäkin. Merkittävä ero oli myös siinä, että Helsingin Sanomien teksteissä Ahvenanmaata katsottiin nimenomaan mannersuomalaisesta näkökulmasta, ja aihevalinnoissa oli nähtävissä se, että juttujen yleisöksi oli johdettavissa lähes aina mannersuomalainen lukijakuluttaja. Hufvudstadsbladetissa tällaisia selkeitä kuluttajajuttuja oli vähemmän, ja Ahvenanmaata käsiteltiin paremminkin yhtenä osana suomenruotsalaista yhteisöä ja niin kutsuttua Svenskfinlandia. Osittain ehkä myös tästä syystä, osittain myös Ahvenanmaalaisen freelancerin ansiosta, ahvenanmaalaisen arki oli Hufvudstadsbladetissa paremmin esillä kuin Helsingin Sanomissa. Tämä kertoo myös vähemmistödiskurssin toteutumisesta, vähemmistöjen arjesta tai heitä koskettavista asioista kertominen on valtaväestön mediassa vähäistä.

Lehtien välillä oli suuri ero myös siinä, miten ahvenanmaalaiset itse saivat äänensä kuuluviin. Helsingin Sanomien osalta se, että haastateltiin ahvenanmaalaista, vaati melkein sen, että toimittaja itse meni Ahvenanmaalle. Hufvudstadsbladetissa myös haastateltujen ahvenanmaalaisten taustat olivat monipuolisempia, esimerkiksi ahvenanmaalaiset viranomaiset ja virkamiehet saivat äänensä kuuluviin toisin kuin Helsingin Sanomissa.

Toinen tutkimuskysymykseni käsitteli sitä, miten Ahvenanmaasta kirjoitetaan ja millaisia diskursseja Ahvenanmaata käsittelevistä teksteistä on löydettävissä. Suomenruotsalaiset symbolit ja eräänlainen suomenruotsalainen diskurssi olivat näkyvissä huomattavasti enemmän Hufvudstadsbladetissa kuin Helsingin Sanomissa. Ahvenanmaan mainitseminen tämän diskurssin yhteydessä ja osana sitä voi olla vähemmistölle tapa sitoa oma yhteisö tiiviimmin yhteen ja osaksi vähemmistön perinnettä. Tämä näkökulma oli nähtävissä myös kielikeskustelussa, jossa muista poikkeava tapa puhua Ahvenanmaasta aiheutti vilkkaan ja kiivaankin keskustelun. Aineistostani olivat löydettävissä erityisyyttä korostavat diskurssit, jotka tosin poikkesivat toisistaan. Nämä diskurssit nousivat hegemoniseen asemaan etenkin Malmbergin Onnellisten saari -artikkelissa sekä kielikeskustelussa – Helsingin Sanomissa hegemoninen diskurssi oli siis diskurssi Ahvenanmaan toiseudesta ja erilaisuudesta sekä erityisyydestä suhteessa Manner-Suomeen ja mannersuomalaisiin, Hufvudstadsbladetissa se oli diskurssi Ahvenanmaan erityisyydestä Svenskfinlandin eli suomenruotsalaisen yhteisön sisällä.

Helsingin Sanomien Ahvenanmaa-kirjoittelu oli Sari Pietikäisen tutkimaan saamelaiskirjoitteluun verrattuna monipuolisempaa, mikä johtui myös aineistoni erilaisesta rajauksesta. Siinä missä saamelaisista uutisoitiin yhdeksän vuoden aikana lähinnä ihmisoikeuksien ja vähemmistökulttuurin yhteydessä, muodostui kuva ahvenanmaalaisista jo vuoden aineiston perusteella monivivahteisemmaksi. Merkittävää oli kuitenkin se, että sekä Pietikäisen aineistossa että omassani tuotiin lingvistisesti esille eroa vähemmistön ja muiden suomalaisten välillä. Ahvenanmaalaisten osalta tätä eroa rakennettiin monin eri tavoin etenkin Onnellisten saari -artikkelissa.

Kolmas tutkimuskysymykseni liittyi siihen, olisiko teksteille olemassa vaihtoehtoja, ja millaisia vaikutuksia teksteillä on yleisemmin kuvaan Ahvenanmaasta. Aineistoni perusteella Hufvudstadsbladetin kuva osoittautui monin tavoin heterogeenisemmaksi kuin Helsingin Sanomien, ja Hufvudstadsbladet antoi myös tilaa vaihtoehtoisille tulkinnoille siitä, millainen Ahvenanmaa on ja millaisia ahvenanmaalaiset ovat. Vaikka kielikeskustelussa oli nähtävissä

Ahvenanmaan erityisyyttä korostava diskurssi, se ei kuitenkaan noussut samalla tavoin hegemoniseen ja kuvausta rajoittavaan asemaan kuin Helsingin Sanomien eroa korostava diskurssi.

Väittäisin, että vaihtoehtoisen kuvan luomiseksi olisi hyvä, että Ahvenanmaalla olisi pysyvästi myös valtaväestön median toimittajia. Tämä koskennee myös muita vähemmistöalueita. Ajatus, että mediassa pitäisi olla myös vähemmistöä edustavia toimittajia, on sinänsä hyvä, mutta mielestäni heidän näkemyksiään kaivattaisiin kaikkiin aiheisiin, ei vain vähemmistöuutisointiin. Parempana ratkaisuna pitäisin sitä, että Ahvenanmaalla asuisi toimittaja, jolle maakunnan arkipäiväiset asiat olisivat myös omaa arkea, samalla tavoin kuin ulkomaan kirjeenvaihtajille arkea ovat kohdemaan asiat. Mikäli näitä kahta vertaa keskenään, voi ymmärtää sen ajatuksen absurdiuden, että vähemmistöjournalisti tarvittaisiin kertomaan vähemmistön asioista – samalla tavalla voitaisiin esittää, että ulkomaan asioista raportoisivat vain kyseisen maan kansalaiset.

Vaihtoehtoista näkökulmaa toisi myös vähemmistölehtien seuraaminen ja mielestäni lehdet voisivat myös käydä enemmän dialektia keskenään. Esimerkiksi Hufvudstadsbladetissa käyty väittely suomenkielisten asemasta Ahvenanmaalla ei näkynyt mitenkään Helsingin Sanomissa, vaikka syytä varmaankin olisi ollut. Taustalla voisivat olla ideologiset ongelmat, kuinka siis ylipäättään puhua suomenruotsalaisen vähemmistön asioista muun muassa pakkoruotsikeskustelun velloessa ilman, että leimautuu itsekin suvaitsemattomaksi. En pidä vähemmistön kannalta kuitenkaan hyvänä ratkaisuna sitä, että vaikeista asioista vaietaan poliittisen korrektiuden nimissä ja päädytään kirjoittamaan vain lampaista ja omenoista, jonkinlaisesta agraarisesta onnelasta. Tässä mielessä suomenruotsalainen Hufvudstadsbladet oli rohkeampi ja tasa-arvoisempi, sillä se uutisoi sekä Ahvenanmaalla ilmenneestä suvaitsemattomuudesta että myös siitä, miten vähemmistö kohtelee omaa vähemmistöään.

Suomenruotsalaiset ja etenkin ahvenanmaalaiset ovat vähän tutkittu aihe mediatutkimuksessa, ahvenanmaalaiset tutkimaton ennen omaa tutkielmaani. Vaikka sekä suomenruotsalaisten että ahvenanmaalaisen asemaa ei voi pitää samalla tavalla alisteisena kuin monen muun vähemmistön, on se kuitenkin kielellisesti vähintäänkin problemaattinen. Jatkossa toivoisin näkeväni rohkeita tutkimuksia, ja myös suomen- ja ruotsinkielistä mediaa vertailevia tutkimuksia esimerkiksi pakkoruotsiuutisoinnista tai vaaliuutisoinnista. Myös suomenruotsalaisen vähemmistön käsittely laajemmin suomenkielisessä mediassa ansaitsisi mielestäni oman tutkimuksensa.

Lähdeluettelo

Fairclough Norman 1997. Miten media puhuu. Vastapaino: Tampere.

Fiske John 2003. Toimi maailmanlaajuisesti, ajattele paikallisesti. Teoksessa *Erilaisuus*, s. 131–153. Toim. Mikko Lehtonen & Olli Löytty. Vastapaino: Tampere.

Galtung Johan, Holmboe Ruge Mari (1965). The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research*, Vol. 2, No. 1 (1965), s. 64–91. Sage Publications, Ltd.

Hall Stuart 1999. Identiteetti. Vastapaino. Tampere.

Hall Stuart 2003: Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa *Erilaisuus*, s. 85–128. Toim. Mikko Lehtonen & Olli Löytty. Vastapaino: Tampere.

Heikkilä, Riie 2008. Bättre folk, bättre smak? Suomenruotsalainen itseidentifikaatio haastatteluaineiston valossa. *Julkaisussa Yhteiskuntapolitiikka* 73 (2008):5.

Heikkilä, Riie 2011, Bättre folk, bättre smak? Suomenruotsalaisten maku ja kulttuuripääoma. Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2011:5. Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos.

Horsti Karina 2002. Maahanmuuttajajournalismi – välivaihe monikulttuuriseen journalismiin. Teoksessa *Etnisyys ja rasismi journalismissa*, s. 109–127. Toim. Pentti Raittila. Suomen Journalistiliitto. Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampereen yliopisto: Tampere.

Jokinen Arja 2006. Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä*, s. 37–53. Toim. Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suonen. 3. painos. Vastapaino: Tampere.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suonen Eero 2008a. *Diskurssianalyysin aakkoset*. 3. painos. Vastapaino: Tampere.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suonen Eero 2008b. *Diskurssiivinen maailma*. Teoksessa *Diskurssianalyysin aakkoset*, s. 17–47. Toim. Jokinen Arja, Juhila Kirsi, Suonen Eero, 3. painos. Vastapaino: Tampere.

- Jokinen Arja & Juhila Kirsi 2008. Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi, Suoninen Eero, Diskurssianalyysin aakkoset, s. 75–110. 3. painos. Vastapaino: Tampere. s.
- Kuusisto, Pekka 2000. Ethnicity in print. Implicit linguistic manifestations of the construction of ethnicity in British and Finnish newspapers. Helsingin yliopisto: Helsinki.
- Lindqvist 2001. ”Natur och kultur” – stereotypernas uttryckt. Teoksessa Gränsfolkets barn. Finlandssvensk marginalitet och självhävdelse i kulturanalytiskt perspektiv, s. 206–225. Toim. Åström, Anna-Maria, Lönnqvist, Bo & Lindqvist, Yrsa. Skrifter utgivna av svenska litteratursällskapet i Finland. Nr 633. Helsingfors: SLS.
- Lönnqvist Bo 1981. Suomenruotsalaiset. Kansatieteellinen tutkielma kieliryhmästä. Helsinki: Gummerus.
- Nyman, Peter 2007. Ankkalammikko. WSOY: Helsinki.
- Pietikäinen 2000a. Kriittinen diskurssitutkimus. Teoksessa Kieli, diskurssi & yhteisö, s. 191–217. Toim. Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.
- Pietikäinen Sari 2000b. Discourses of Differentiation. Ethnic Representations in Newspaper Texts. Jyväskylä Studies in Communication 12. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.
- Pietikäinen Sari & Luostarinen Heikki 1997. Vähemmistöt suomalaisessa julkisuudessa. Teoksessa Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa, s. 171–198. Toim. Taina Dahlgren, Juhani Kortteinen, K.J. Lång, Merja Pentikäinen ja Martin Scheinin. Ihmisoikeusliitto r.y.:n julkaisusarja n:o 4. 2. painos. Helsinki University Press: Helsinki.
- Saukkonen Pasi 2011. Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää? Selvitys mediakeskustelusta Suomessa. Magma-studie 1:2011.
- Suoninen Eero 2006. Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Diskurssianalyysi liikkeessä, s. 17–36. Toim. Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen. 3. painos. Vastapaino: Tampere.
- Åström 2001. Stereotyper och språkligt baserade bindingar. Teoksessa Gränsfolkets barn. Finlandssvensk marginalitet och självhändelse i kulturanalytiskt perspektiv, s. 145–148.

Toim. Åström, Anna-Maria, Lönnqvist, Bo & Lindqvist, Yrsa. Finlandssvensk marginalitet och självhävdelse i kulturanalytiskt perspektiv. Skrifter utgivna av svenska litteratursällskapet i Finland. Nr 633. Helsingfors: SLS.

Painamattomat lähteet

Ahvenanmaa tilastotietoa 2014. Ahvenanmaan tilasto- ja tutkimustoimisto (ÅSUB)

Osoitteessa: <http://www.asub.ax/files/alsiff14fid.pdf>

KMT syksy 2013/kevät 2014: lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet. Lähde: KMT syksy 2013/kevät 2014. Osoite: http://www.aikakaushetki.fi/content/Liitetiedostot/pdf/KMT_s13-k14_lukijamaarat_ja_kokonaisuustavoittavuus.pdf

LT-LEVIKKITILASTO 2013. Levikintarkastus Oy. Osoitteessa:

<http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2014/06/Levikkitilasto2013.pdf> /

Ruotsinkielisenä Suomessa 2012. Kirjoittaneet Max Arhippainen, Henrik Creutz, Fjalar Finnäs, Tom Gullberg, Kjell Herberts, Janne Holmén, Johan Häggman, Anna-Lena Laurén, Mikael Reuter, Pär Stenbäck. Esite. Svenska Finlands folkting ja ajatushautomo Magma: Helsinki.

Suomi lukuina 2014. Tilastokeskus. Osoitteessa:

http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_sul_201400_2014_12306_net.pdf

Åland. Ahvenanmaa pähkinäkuoressa 2008. Toim. Susanne Eriksson, Linnéa Johansson, Jan-Ole Lönnblad, Britt Inger Wahe ja Gunnar Westerholm. Esite. Uudistettu 2008.

Ahvenanmaan maakuntapäivät ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus 2004.

Lehtiartikkelit

Ilta-Sanomat 22.10.2011. Homojen suosikki? Teuvo Hakkarainen ihmeissään. Kirj. Kirsi Miettinen. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288422644346.html>

Verkkouutiset 18.12.2013. Kansanedustajat: Pakolaiset pääsevät hyvin nopealla kyydillä Ahvenanmaalta Tukholmaan. Kirj. Juha-Pekka Tikka.